

«Астана медицина университеті» КеАҚ

УДК: 378.126:61:005.336.2(574)

МПК: G 09 B 23/28, G 06 T 15/00

Мамырбекова Мақпал Бауыржанқызы

**ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫНЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
АРТТЫРУ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚСТАНДА МЕЙІРГЕР ІСІН ЗЕРТТЕУ**

7М10101-«Мейіргер ісі»

медицина ғылымдарының магистрі академиялық дәрежесін алуға арналған
Диссертация

Ғылыми жетекші -м.ғ.д., профессор Жақсылықова Г.Ә.

Рецензент- м.ғ.к., ОҚ медицина академиясы «Жедел медициналық көмек және мейіргер ісі» кафедрасының меңгерушісі Сейдахметова А.А.

Астана қ., 2023 ж.

МАЗМҰНЫ

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР.....	3
АНЫҚТАМАЛАР.....	4
БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР.....	6
КЕСТЕЛЕР МЕН СУРЕТТЕРДІҢ ТІЗІМІ.....	6
КІРІСПЕ.....	7
1. МЕЙІРГЕР ІСІН ДАМУДА ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫНЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ РӨЛІ (ӘДЕБИ ШОЛУ).....	11
1.1 Мейіргер ісінің оқытушылар құрамына қойылатын құзыреттілік талаптар.....	14
1.2 Оқыту дағдылары-педагогикалық құзыреттілік.....	18
1.3 Студенттермен қарым-қатынас-коммуникативті құзыреттілік.....	18
1.4 Мейіргер ісі оқытушысының нұсқаулығы (educator pathway project)-кәсіби құзыреттілік.....	19
1.5 Оқытушылардың медиа және ақпараттық сауаттылығы – ақпараттық құзыреттілік.....	19
1.6 Мейіргер ісінің оқытушылары үшін магистр және докторантураның маңыздылығы-ғылыми-зерттеу құзыреттілігі.....	20
2. ЗЕРТТЕУ МАТЕРИАЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ.....	23
3. ҚР МЕН ФИНЛЯНДИЯДАҒЫ МЕЙІРГЕР ІСІ БОЙЫНША ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫНЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ ЖҮЙЕСІН САЛЫСТЫРУ.....	24
3.1 Қазақстандағы мейіргер ісі бойынша профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру жүйесін социологиялық бағалау.....	24
3.2 Финляндиядағы мейіргер ісі бойынша профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру жүйесін социологиялық бағалау.....	24
3.3 Қазақстан мен Финляндиядағы мейіргер ісі кафедрасының профессорлық-оқытушылық құрамының сауалнамасының нәтижелерін салыстырмалы талдау.....	25
3.4 Жоба аясында шеберлік сабақтарына, семинарларға және тағылымдамаларға қатысу арқылы мейіргер ісі оқытушыларының біліктілігін арттыру.....	32
3.5 Жоба аясында біліктілікті арттыру курстарынан өткеннен кейін ПОҚ әлеуметтік бағалау.....	34
3.6 Финляндиядағы халықаралық тағылымдамадан өтудің жеке тәжірибесі.....	41
ҚОРЫТЫНДЫ.....	43
НӘТИЖЕЛЕР.....	55
ПРАКТИКАЛЫҚ ҰСЫНЫСТАР.....	56
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ.....	57
ҚОСЫМШАЛАР (А, Ә, Б, В).....	67

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

Бұл диссертациялық жұмыста мемлекеттік стандарттар мен құжаттарға сілтеме жасалды:

ҚР МК 08-2001 Қазақстан Республикасы жоғары кәсіби білім мамандықтары және дайындық бағыттары классификаторы.

ҚР МЖБС 5.03.001-2004 Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты. Жоғары кәсіптік білім. Бакалавриат. Негізгі ережелер.

ҚР СТ 1157-2002 Жоғары кәсіптік білім. Білім беру ұйымының сапа менеджменті жүйелері.

ҚР СТ 1158-2002 Жоғары кәсіптік білім. Білім беру ұйымының материалдық-техникалық базасы.

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» заңы. - Астана, 2007.

Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы. - Астана, 2004.

АНЫҚТАМАЛАР

Осы диссертациялық жұмыста тиісті анықтамалары бар келесі терминдер қолданылған:

Біліктілік – кәсіби қызметтің белгілі бір түрін орындауға арналған дайындықты сипаттайтын білім, білік, дағдылар мен құзыреттілік деңгейі.

Білім беру мониторингі – білім беру процестерін жүзеге асырудың жай-күйін және нәтижелері мен шарттары өзгеруінің серпінін, білім алушылар контингентін, білім беру ұйымдары желісін, сондай-ақ олардың қызметі жетістіктерінің рейтингтік көрсеткіштерін жүйелі түрде байқау, талдау, бағалау және болжау;

Сертификаттау-сәйкестікті растау және мамандардың біліктілігін беру рәсімі. Сертификаттау адамның біліктілік пен құзыреттілік деңгейіне қойылатын белгілі бір талаптарға сәйкес келетіндігін анықтайды;

Сауалнама - бұл белгілі бір ақпаратты алуға арналған сұрақтар тізімі.

Веб-портал-бұл әртүрлі қызметтерді біріктіретін үлкен сайт.

Кәсіби құзыреттілік-кәсіби міндеттерді шешудегі тәжірибе деңгейі, дағдылар мен білім негізінде табысты әрекет ете білу.

Нәтижелілік-жоспарланған нәтижелерге қол жеткізу мүмкіндігі.

Электрондық оқыту (ағылш. E-learning, ағылшын тілінің аббревиатурасы. Electronic Learning) - ақпараттық және электрондық технологияларды қолдану арқылы оқыту жүйесі.

Қорытынды бағалау – қысқа мерзімді біліктілікті арттыру курстары бағдарламасының талаптарына сәйкес педагогтің біліктілік деңгейі мен құзыреттілігін растау рәсімі;

Педагогтердің біліктілігін арттыру – оқыту мен оқыту сапасын арттыру үшін жаңа білім алуға, сондай-ақ бұрын алған кәсіби білімдерін, біліктерін, дағдылары мен құзыреттерін қолдауға, кеңейтуге, тереңдетуге және жетілдіруге мүмкіндік беретін кәсіптік оқыту нысаны;

Педагогтердің біліктілігін арттыру ұйымы – үздіксіз білім беру жүйесінде педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйым;

Сертификат – біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасына сәйкес қорытынды бағалаудан табысты өткен тыңдаушыларға берілетін құжат;

Сертификатталған тренер – тренерлерді даярлау бағдарламасы бойынша оқудан өткен және біліктілікті арттырудың білім беру бағдарламаларын іске асыратын адам;

Сыртқы қорытынды бағалау – біліктілікті арттырудың ұзақ мерзімді курстары бағдарламасының талаптарына сәйкес педагогтің біліктілік деңгейі мен құзыретін растау рәсімі;

Зерттеушілік құзыреттілік – қажетті білімдердің болуы, зерттеушілік әрекетті орындауға қажетті біліктердің қалыптасуы, білім берудің шынайы ортасындағы міндеттерді шешу бойынша өзіндік тиімділік ретінде құрастырылған өзі туралы объективті көзқарастың болуы, ғылыми іс-

әрекетке мотивацияның болуы; жеке дара және ұжымдық сипаттағы зерттеулерді жүргізу, олардың нәтижелерін талқылау мен көрсетуге қажетті тұлғалық сапалардың жиынтығының болуымен сипатталады.

Мемлекеттік жоғары кәсіби білім беру стандарты – жоғары білім беру құрылымын, мазмұнын және жоғары білімнің негізгі бағдарламаларының көлемін анықтайтын құжат.

Білім беру бағдарламасы – білім беру мазмұны мен оқу үрдісін ұйымдастыру ерекшеліктерін сипаттайтын білім беру мекемелерінің нормативтік – басқару құжаттары.

Университет – мамандықтың үш және одан да асатын тобы бойынша жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыратын, ғылыми және педагогтік қызметті, кадрлардың біліктігін арттыруда және қайта даярлауда жүзеге асыратын және өз қызметі саласында жетекші ғылыми және әдістемелік орталық болып табылатын оқу орны.

Оқу үдерісі – оқытудың арнайы ұйымдастырылған түріндегі жеке тұлғаның жалпы дамуы мен тәрбиесінің, білім беру мақсатын айқындайтын біртұтас педагогикалық үдерістің нақты көрінісі.

Оқу бағдарламасы-әрбір оқу пәні бойынша меңгерілуге жататын білім, іскерлік және дағдылардың мазмұны мен көлемін айқындайтын бағдарлама.

Кәсіби дайындық - белгілі кәсіп бойынша арнаулы білім, дағды, шеберлік, еңбек тәжірибесін қалыптастыру. Кәсіби дайындық кәсіби біліктілігінің күрделілігі мен әзірлік деңгейіне қарай жоғары, арнайы, орта немесе төмен білім түрлеріне бөлінеді.

Академиялық сауаттылық – қазіргі академиялық ортада тиімді қызмет ету қабілеті ретінде анықтаймыз: кәсіби бағдарланған мәтіндер негізінде зерттеушілік іс-әрекетті жүзеге асыру, сыни ойлау, кәсіби мақсаттарда өзінің зерттеушілік құзыреттілігін арттыру құралы; – бұл студенттерден күтілетін, оқу және ғылыми-зерттеушілік іс-әрекетті жүргізу, нақты пәнде бар дәстүрлер мен стандарттарға сәйкес өз іс-әрекетінің нәтижелері туралы хабар беру қабілеті.

Академиялық жазу – академиялық сауаттылықтың негіздік құраушысы.

БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

ҚР МЖМБС – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК
ЖАЛПЫҒА МІНДЕТТІ БІЛІМ БЕРУ СТАНДАРТЫ
ПОҚ-ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫ
ДДСҰ – ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ҰЙЫМЫ
ГОСТ – МЕМЛЕКЕТТІК СТАНДАРТ
Е-РЕСУРТАР – ЭЛЕКТРОНДЫҚ РЕСУРСТАР
IT – АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ҚР – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҚР ДСМ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ
МИНИСТРЛІГІ
ДСДРО – ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУДЫ ДАМУ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ОРТАЛЫҒЫ
АКТ – АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
CNE – THE CENTER OF NURSING EXCELLENCE МЕЙІРГЕР ІСІН
ЖЕТІЛДІРУ ОРТАЛЫҒЫ
ЮНЕСКО – БІРІККЕН ҰЛТТАР ҰЙЫМЫНЫҢ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ
МӘДЕНИЕТ ЖӨНІНДЕГІ ҰЙЫМЫ
ЕС-ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ
ACCELED- ПРОЕКТ «СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СЕСТРИНСКОГО ДЕЛА
НА УРОВНЕ МАГИСТРАТУРЫ И PhD ДОКТОРАНТУРЫ В СИСТЕМЕ
ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАН.

КЕСТЕЛЕР МЕН СУРЕТТЕРДІҢ ТІЗІМІ

1-Кесте	Сауалнамаға қатысқан ЖОО-ң оқытушылар саны
2-Кесте	JBL оқу бағдарламасының қатысушыларның кері байланысы
3-Кесте	Мастер-класс қатысушыларның кері байланысы
4-Кесте	Халықаралық конференция қатысушыларының кері байланысы
5-Кесте	Дөңгелек үстел қатысушыларының кері байланысы
Сурет 1	Респондерттердің жасы
Сурет 2	Оқытушылардың біліктілікті арттыру кезіндегі мәселелері
Сурет 3	Сауалнамаға қатысқан оқытушылардың лауазымдары
Сурет 4	Сауалнамаға қатысқан оқытушылардың ғылыми дәрежелері
Сурет 5	Біліктілікті арттыру курстарынан өту форматы
Сурет 6	Біліктілікті арттырудың тиімді әдістері
Сурет 7	«Acceled» жобасының біліктілікті арттырудың тиімді әдістері

КІРІСПЕ

Өзектілігі

Денсаулық сақтауды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында сапалы медициналық көмек көрсету саласындағы мейіргер ісін дамытудың басым бағыттары айқындалған. Сапалы медициналық қызмет көрсету үшін мейіргерлерді даярлау сапасын арттыру қажет, осыған орай мемлекеттік бағдарламада мейіргер ісі бағдарламасының мамандарын даярлау сапасын арттыру ретінде осы мақсатқа жету жолдары көрсетілген. Ғылыми жұмыстың тақырыбы бүгінгі денсаулық сақтау саласын дамытудың мемлекеттік бағдарламасының мақсаттарымен байланыстыра отырып, тақырыптың өзектілігін көрсетеді [*Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2022 – 2026 жылдарға арналған тұжырымдамасы*]. Мейіргер ісі оқытушыларының басым көпшілігі мейіргерлер емес, дәрігерлер. Барлық медициналық колледждер мен жоғары оқу орындарының оқытушыларының тек 4%-да «Мейіргер ісі» бойынша диплом бар, ал халықаралық тәжірибеде тек бакалавр дәрежесі бар жоғары білімді мейіргерлер мейіргер ісінің оқытушылары бола алады 2013 жылдан бастап JAMK қолданбалы ғылымдар университеті, Финляндия, ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің мейіргерлік қызметті дамыту жөніндегі стратегиялық серіктесі болып табылады [*Қазақстан Республикасында мейіргер ісін дамытудың 2020 жылға дейінгі кешенді жоспары*].

Біздің ғылыми-зерттеу жұмысымыз «Қазақстанның жоғары білім беру жүйесінде магистратура мен PhD докторантура деңгейінде мейіргер ісін жетілдіру – AccelEd» жобасы аясында жүзеге асырылды. Өйткені, жобаның негізгі мақсаттарының бірі әлемдік мейіргер ісінің заманауи мәселелерін зерттеу негізінде профессор-оқытушылар ұжымның әлеуетін арттыру арқылы Қазақстанда мейіргер ісі ғылымын нығайту болып табылады. Осы мақсатта мейіргерлік ғылымның жіктелуі, теориялары мен модельдері, сондай-ақ мейіргерлік ғылым мен зерттеулерді оқыту және халықаралық ғылыми қоғамдастықта ғылыми еңбектерді жариялау негіздері мен құрылымдары туралы нақты тұжырымдамалық білім қажет [*Heikkilä, Johanna, Senior Advisor, PhD, JAMK University of Applied Sciences, Finland, 2021*]. Жоба білім берудегі Болон процесі реформаларының үш циклін үздіксіз іске асыруды қамтамасыз ету мақсатында Қазақстанның медициналық жоғары оқу орындарының мейіргер факультетінің профессор-оқытушылар құрамының құзыреттерін дамытатын болады, бұл елдегі білім беру, практика және мейіргер ісі саласындағы зерттеулердің үштұғырлығын іске асыруға мүмкіндік береді [<https://project-acceled.com>].

ҚР Денсаулық сақтау министрлігі адам ресурстарына қойылатын талаптарды қоса алғанда, денсаулық сақтау жүйесі мен қызметтер үшін сапа стандарттарын белгілеуге жауапты. Білім беру, мейіргер ісі бойынша ғылыми жүйені жақсарту және инновацияларды енгізу Министрліктің стратегиялық жоспарында белгіленген мақсаттардың бірі болып табылады:

Шетелде біліктілікті арттыру курстарында мамандар даярлау;
Медициналық білім беруді институционалдық және мамандандырылған аккредиттеу стандарттарын әзірлеу [Heikkilä, Johanna, Senior Advisor, PhD, JAMK University of Applied Sciences, Finland, 2021].

Сонымен, мейіргер ісінің заманауи мәселелерін зерттеу негізінде профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттырудың рөлін бағалау өзекті бағыттардың бірі болып табылады.

Зерттеудің мақсаты:

Мейіргер ісін дамытуда профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттырудың рөлін бағалау.

Зерттеу объектісі:

Медициналық жоғары оқу орындарының «Мейіргер ісі» кафедрасының профессорлық-оқытушылық құрамы.

Зерттеудің міндеттері:

1. Мейіргер ісі мамандығы бойынша профессор-оқытушылар құрамының әлеуетін арттыру жолдарына талдау жасау.
2. Елдегі (Қазақстан) және шетелдік (Финляндия) медициналық университеттердің профессорлық-оқытушылық құрамының біліктілігін арттыру әдістеріне салыстырмалы талдау жүргізу.
3. Профессор-оқытушылар құрамының әлеуетін арттыру арқылы Қазақстанда мейіргер ісін дамыту бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің материалдары:

Біліктілікті арттыру бағдарламасы, жоғары оқу орындарының есептері, нормативтік-құқықтық актілер, құзыреттілік бойынша жоғары оқу орындарының тізбесі, ПОҚ ресурстары бойынша есептер, мейіргер ісі жөніндегі материалдар, мейіргер ісі бойынша дайындалған оқу-әдістемелік құралдар, оқулықтар, электрондық ақпараттық ресурстар және Medline, PubMed мейіргер ісі жөніндегі халықаралық деректер базалары.

Зерттеудің әдістері:

- социологиялық (профессор-оқытушылар құрамына сауалнама жүргізу);
- ақпараттық-аналитикалық (ғылыми әдебиеттерді, елдегі және шетелдегі әдістемелік материалдарды талдау);
- нәтижелерді бағалаудың статистикалық әдістері.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

- Ең алғаш Қазақстан Республикасының ЖОО және Финляндиядағы Або академия университетінің мейіргер ісі бойынша оқытушылардың жұмыс өтілі, жас ерекшеліктеріне, ғылыми дәрежелеріне, құзіреттілікті арттырудың тиімді әдістеріне социологиялық бағалау негізінде құзыреттілікті арттыру

бойынша ұсыныстар әзірленді және қажеттілігі анықталды.

- Тренинг, мастер-класс, дөңгелек үстел, халықаралық конференцияға қатысу

форматында біліктілікті арттыру оқытушылардың кәсіби, педагогикалық, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті арттырудың жоғары тиімді құралдары болып табылатынын көрсетті.

- Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, мейіргер ісі оқытушыларының біліктілігін

арттыру кезінде ғылыми-зерттеу кешеніне баса назар аударылады.

Практикалық маңыздылығы:

1. Мейіргер ісі бойынша ПОҚ біліктілігін арттыру жүйесін социологиялық бағалау негізінде құзыреттілікті арттыру бойынша ұсыныстар әзірленді және қажеттілігі анықталды.

2. Мейіргер ісінің профессорлық-оқытушылық құрамының біліктілігін арттыру кезінде халықаралық тәжірибесі бар ғылыми компонентке баса назар аудару керек.

3. Мейіргер ісінің оқытушыларының біліктілігін арттыру жүйесін пайдаланудың тиімділігі ЖОО басшылары мен кадрлық қызметінің қолдауымен ғана мүмкін болады.

Қорғауға шығарылатын негізгі жағдайлар

1. Ғылыми зерттеу барысында Қазақстанның мейіргер ісінің оқытушыларының біліктілігін арттыру халықаралық стандарттарға сәйкес жүргізілетіні анықталды.

2. Мейіргер ісі мамандарын даярлау сапасы мен мейіргер ісінің оқытушыларының әлеуетін арттыру арасындағы байланыс анықталды.

3. Мейіргер ісінің профессорлық-оқытушылық құрамының кәсіби, педагогикалық, ғылыми, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін арттыру үшін тренинг, шеберлік сыныбы, дөңгелек үстел, халықаралық конференцияға қатысу форматында арттырудың жоғары тиімділігі анықталды.

Диссертацияның көлемі мен құрылымы. Диссертациялық жұмыс негізгі мәтіннің 74 беттерінде ұсынылған және кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, практикалық ұсыныстардан, пайдаланылған әдебиеттер мен сілтемелерден тізімінен 144 атаудан, 7 сурет пен 5 кестелерден, төрт қосымшадан тұрады.

Жұмыстың апробациясы:

Диссертациялық тақырып бойынша 7 жұмыс жарияланды, оның ішінде 5 мақала және 2 тезис:

1. International Scientific Journal – «Мейіргер ісін жетілдіру жолдары мен оның даму дәрежесі»;
2. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған Жас

ғалымдар мен студенттердің Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында «Значение международного проекта «Acceled» для совершенствования сестринского дела на уровне послевузовского образования»;

3. «Қазіргі әлемдегі ғылым және білім: ХХІ ғасырдың сын-тегеуріндері» атты Х Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында «The occurrence and development of nursing abroad»;

4. «ТМД елдерінің үздік студенті-2022» байқауында «Development of nursing in Kazakhstan: New opportunities and prospects» (1 орын)

5. «Қазақстандағы мейіргерлік білім беру, зерттеу және практика: мейіргер ісінің болашағына инвестициялар» халықаралық конференциясында «New approaches to training nurses in Kazakhstan»;

6. ТМД-ның үздік жас ғалымы-2022 конкурсында «Развитие сестринского дела в различных странах» (2 орын).

7. «Қазіргі әлемдегі ғылым және білім: ХХІ ғасырдың сын-қатерлері» конференциясында «Развитие преподавателя нового формата в условиях глобализации» мақаласы.

50 ден астам халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларға, семинарларға, дөңгелек үстелдерге, шеберлік сыныптарына қатысу туралы сертификаттар мен дипломдар бар:

- 2021 жылғы 22-27 қарашада Нұр-Сұлтан қаласында өткен «Орталық Азиядағы жаһандық ғылым және инновация 2021» ХVІ халықаралық конференциясы. Сертификат берілді және тезис конференция жинағында жарияланды.

- 2021 жылғы 24-26 қарашада «Республикалық медицинадағы инновациялық технологиялар» VІІІ ғылыми-практикалық конференциясы. Сертификат берілді.

- 2021 жылғы 10 желтоқсанда Нұр-Сұлтан қаласында «Астана медицина университеті» КеАҚ өткен Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай ұйымдастырылған халықаралық конференциясы. Сертификат берілді және конференцияда материалдар жинағы жарық көрді.

- 2022 жылғы 29 наурызда «Реформалау жағдайындағы мейіргер қызметі диагностикадағы, сүйемелдеудегі және оңалтудағы басым бағыттар» халықаралық конференциясы. Сертификат берілді.

- 2022 жылғы 15 сәуірде Нұр-Сұлтан қаласында өткізілген «Терінің созылмалы қабыну процестері» жас ғалымдар конференциясы. Сертификат берілді.

- 2022 жылдың 15 сәуірінде «ТМД-ның Үздік жас ғалымы-2022» халықаралық конференциясында 2 орынға ие болды. 2 дәрежелі диплом мен «Үздік жас ғалым» төс белгімен марапатталды. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдерінің кітап басылымында материалдар жинағы жарияланды.

- 2022 жылғы 19-20 мамырда Нұр-Сұлтан қаласында, «Астана медицина университеті» КеАҚ өткізілген «Қазақстандағы мейіргерлік білім беру,

зерттеу және практика: мейіргер ісінің болашағына инвестициялар» халықаралық конференциясында баяндама жасады. Сертификат берілді және конференцияда материалдар жинағы жарияланды.

- «ТМД үздік студенті-2022» халықаралық байқауында 1 орынға ие болды. 1 дәрежелі диплом мен «Үздік студент» төс белгімен марапатталды. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдерінің кітап басылымында материалдар жинағы жарияланды.
- 2022 жылғы 13-17 маусымда Литваның Каунас қаласында өткен «Мейіргер ісіндегі озық сапалы әдістер» оқу курсына дайындық бойынша шеберлік сыныбында 5 ECTS оқыды. Сертификат берілді.
- 2022 жылғы 26-30 қыркүйекте Астана қаласында «Қазақстанда мейіргерлік қызметтерді дамытуда сервис-дизайнды қолдану» шеберлік сыныбына қатысты. Сертификат берілді.
- 2022 жылғы 4 қарашада Қарағанды қаласында «Сервис-дизайн және оны Мейіргер ісін дамыту үшін қолдану» семинарына қатысты. Сертификат берілді.
- 2022 жылғы 3 қазан мен 18 қараша аралығында Финляндияның Вааса қаласында Або академия университетінде 7 апталық тағылымдамадан өтті. Сертификат берілді.
- «Профессор-оқытушылар құрамының құзіреттілігін арттыру жүйесінің мейіргер ісінің дамуына әсерін зерттеу» тақырыбында авторлық құқық алу туралы куәлік алынды.

1. МЕЙІРГЕР ІСІН ДАМУДАҒЫ ПРОФЕССОРЛЫҚ-ОҚЫТУШЫЛЫҚ ҚҰРАМНЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ РӨЛІ (ӘДЕБИ ШОЛУ)

Тұңғыш елбасымыз Н.Назарбаевтың 2005 жылғы 18 ақпандағы Қазақстан Республикасының халқына арналған жолдауында: «XXI ғасырда білімін дамыта алмаған ел тығырыққа тірелуі анық». Өскелең ұрпақ жан-жақты тәрбиелі, білімді болғанда ғана еліміздің болашағы жарқын болмақ екендігін айтқан. Медицина қызметкерлерін, оның ішінде мейіргерлерді даярлау үнемі дамып келеді. Мейіргер ісінің оқытушыларын дұрыс даярлау мейіргерлердің білімін, дағдыларын және көзқарасын дамыту үшін өте маңызды. Білім беру жүйесінің өзі мейіргерлік мектептер мен біліктілікті арттыру колледждерінде қажетті өзгерістер жасай алмайды. Денсаулық сақтау министрліктері, реттеуші органдар, Денсаулық сақтау мамандары және жергілікті қауымдастықтар (оқу нәтижелерін алушылар ретінде) мейіргелік оқытуға қатысуы және қолдауы керек. Құзыретті мейіргер педагогы бойынша оқытушы мейіргерлерді оқыту бағдарламаларын жоспарлауға, ұйымдастыруға, енгізуге және бағалауға жаңа тәсілдерді қабылдауға білімі, дағдылары және көзқарасы болуы керек [1]. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы тәрбиешілерге жоғары сапалы білім алуға және олар қызмет ететін халықтың медициналық қажеттіліктеріне жауап бере алатын тиімді, нәтижелі және білікті мейіргерлерді дайындауға тиімді ықпал ету үшін осы негізгі мейіргерлерді құзыреттерді әзірледі. Бұл денсаулық сақтау саласындағы кадрлық ресурстар саласындағы жаһандық Стратегияның мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік береді: 2030 жылға дейінгі кадрлық ресурстар, сондай-ақ 2016-2020 жылдарға арналған Мейіргер стратег және акушерия саласындағы жаңартылған Жаһандық стратегиялық бағыттардың басымдығы болып табылады [2]. ЮНЕСКО-ның болашақты оқытуға арналған жұмысы сыни ойлау және проблемаларды шешу дағдылары, ынтымақтастық пен көшбасшылық, тиімді қарым-қатынас, қызығушылық пен қиял, бастамашылық пен бейімделу сияқты маңызды құзыреттерді көрсетеді. 152 елде жүргізілген соңғы және ең ауқымды жұмыстардың бірі білім берудің даму бағытын және оның мазмұнын анықтайтын құжаттарда ақпараттық-коммуникациялық, шығармашылық және проблемаларды шешу сияқты құзыреттер туралы жиі айтылатынын көрсетті [3].

В. Слостенин «Кәсіби құзыреттілік» ұғымына үш аспектіні жатқызады: проблемалық-практикалық, семантикалық және құндылық [3]. Ғалымдар құзыреттілік пәндер мазмұнын оқытуға, білімді бағалауға, білім беру технологияларына, жоғары білім берудің кәсіптік білім берудің басқа деңгейлерімен байланысына қатысты білім беру процесінде терең жүйелі өзгерістерді қамтитынын дәлелдеді. Құзыреттілік құрылымына білім, танымдық дағдылар, практикалық дағдылар, көзқарастар, эмоциялар, құндылықтар мен этика, мотивация кіреді [4]. Қазіргі ғалымдардың зерттеулеріне сүйене отырып (Дж.Равен, Б.И. Хасан, И. А. Зимняя) негізгі құзыреттіліктер – бұл қоғам, жеке тұлғаның өзі анықтаған білім, білік, құндылықтар, олар кез-келген жағдайда адамға жеке және кәсіби салаларда оң

нәтижелерге қол жеткізуге көмектеседі. Б. И. Хасанның айтуы бойынша, психология ғылымдарының докторы, құзыреттілік – бұл адамның алдына қойылған мақсаттар, құзыреттілік – нәтижелер, ал оларға қол жеткізу шарасы – бұл құзыреттілік көрсеткіштері. Құзыреттер мейіргерлік білім мен практиканың өзгеретінін мойындау негізінде дайындалды. Мамандыққа кіретін мейіргерлер тәжірибе жасап, басшылыққа алып, жаңа деректерге, барған сайын әртүрлі халыққа және өзгеретін қажеттіліктерге бейімделуі керек [5]. Білім беру өзгерістердің маңызды бастапқы нүктесі болып табылады. Ұсынылған құзыреттердің пайдалылығы олардың қажетті өзгерістерді тудыру қабілетін анықтайды. Технологияны дұрыс пайдалану мұндай өзгерістерді тездетуге көмектеседі. Мейіргер оқытушыларының негізгі құзыреттерін дайындауға көп күш жұмсалды. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мақсаты – мейіргер студенттеріне 21 ғасырда мейіргер ісін тиімді қолдану үшін қажетті барлық білім, дағдылар мен көзқарастарды меңгеруге көмектесу арқылы мейіргер ісінің оқытушыларына олардың біліктілігін арттыруға көмектесу [6].

Мейіргер оқытушысы жұмысының жан-жақтылығы оқытушының зерттеуші және әріптес ретіндегі әртүрлі рөлдері арқылы көрінеді [7]. Мейіргер ісін оқытуды сипаттайтын басқа факторлар-оқытушының кәсібилігі, білімі, даралығы және өзара әрекеттесуі. Мейіргер ісі оқытушының жұмысы мазмұндық құзыреттілікке, педагогикалық құзыреттілікке немесе екеуінің тепе-теңдігіне бағытталған. Мейіргер ісі оқытушының жұмысына оқытушының кәсіби тұлғасы, жұмыстың талапшылдығы, студенттер, еңбек ұжымы, серіктестіктер, қолданбалы ғылымдар университетінің пәнаралық байланысы әсер етеді [8]. Мейіргер ісі бойынша білім берудің мақсаты студенттерге денсаулықты нығайту, аурудың алдын алу, түзету және қалпына келтіру мейіргер ісімен айналысуға мүмкіндік беру болып табылады. Мейіргер ісін оқыту мақсаттарының бірі мейіргелік іс-тәжірибені зерттеуге негіздеу болып табылады. Мейіргер ісі теориясы мен тәжірибесін барлық оқытуға енгізу үшін мейіргер оқытушының және дұрыс адамның жақсы әрекеті маңызды [9]. Осылайша, мейіргер оқытушының құзыреттілігі мейіргер ісі мен мейіргелік білім сапасына, сондай-ақ денсаулық сақтау қызметінің жұмысына әсер етеді, өйткені оқытушылар медицина мамандарын дайындауда негізгі рөл атқарады [10]. Финдік мейіргер ісі зерттеулерінде мейіргер ісі оқытушының құзыреттілігі мен бағалауы бойынша зерттеулер шектелген. Зерттеудің мақсаты мейіргер ісі оқытушыларының өзін-өзі бағалаудағы құзыреттілігін сипаттау болды.

Мейіргер ісі оқытушының құзыреттілігін зерттеу денсаулық сақтау саласындағы білім беру сауалнамасының бір бөлігі болып табылады, оның ішінде оқытушылар мен педагогикалық қызметкерлердің сауалнамасы шамамен 13 пайызды құрайды. Зерттеулер 1990-шы жылдардағы қолданбалы ғылымдар университетіне білім беруді беру сияқты мейіргер ісі бойынша білім беру реформасының кезеңдеріне бағытталған [11]. Мейіргер ісі оқытушысының лауазымдық сипаттамасы (Leppänen 2005), құзыреттілік салалары (Hasänen 2006) және әлеуметтік әсер ету рөлі (Luukkainen 2004)

зерттелді, бірақ оқытушының құзыреттілігі бағаланбаған, сондықтан зерттеу қажет. Бұл зерттеу мейіргер ісі оқытушыларының кәсіби дағдыларын қарастыратын үлкен ғылыми жобаның бөлігі болып табылады. Біліктілікті арттырудың негізгі міндеті – мамандардың ғылымның соңғы жетістіктері, сондай-ақ кез келген саладағы алдыңғы қатарлы шетелдік және отандық тәжірибелер саласындағы қажетті ақпараттың толық спектрін алудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру [12].

Біліктілікті арттыру үш түрге бөлінеді: қысқа мерзімді кәсіби даму; ұзақ мерзімді кәсіби даму. Қысқа мерзімді біліктілікті арттыру – бұл нақты өндірістік мәселелер бойынша тақырыптық оқыту. Сабақ уақыты 72 сағаттан аз. Біліктілікті арттыру курстарын жұмыс берушілер өздері ұйымдастырады, ал оқуды кәсіпорынның жоғары білікті қызметкерлері жүргізеді [13]. Оқытуды аяқтағаннан кейін қызметкерлер тиісті емтихан, тест тапсыруы немесе рефератты қорғауы керек. Ұзақ мерзімді біліктілікті арттырудың мақсаты – білімді жаңарту немесе жаңа еңбек функцияларын орындауға мамандарды дайындау мақсатында кәсіптік қызмет бейініндегі өзекті мәселелерді тереңдетіп оқыту. Сабақ уақыты 100-ден 500 сағатқа дейін. Мұндай бағдарламалар белгілі бір жұмыс тәжірибесі бар және практикалық дағдылары мен білімі жоқ ұйым қызметкерлеріне арналған. Курстың соңында студенттер сынақ, емтихан тапсырады немесе бағдарламалық материалдардың тақырыбы бойынша эссе жазып, қорғайды [14]. Курсқа қатысушы сертификаттау іс-шараларын сәтті аяқтаған жағдайда, оған біліктілігін арттыру курсынан өткенін растайтын сертификат беріледі.

Біліктілікті арттыру әдістеріне мыналар жатады:

- Конференциялар, кеңестер, симпозиумдар. Қарым-қатынас дағдыларын дамытуды ынталандыратын, логикалық ойлауды дамытатын, шешендік өнердің ерекшеліктерін үйрететін белсенді оқыту әдісі.
- Тренинг. Жаттығу процесінде жаттықтырушы белгілі бір нұсқаулар беріп, белгілі бір уақыт аралығында білімнің қаншалықты меңгерілгенін тексереді.
- Дәрістер. Ең дәстүрлі техника. Мұндағы материалдар пассивті түрде ассимиляцияланады және бұл әдіс қазір оңтайлы деп саналмайды, оны басқалары толықтырады.
- Өзін-өзі тәрбиелеу. Ең оңай нұсқа, бірақ сонымен бірге өзін-өзі тәртіп пен жауапкершілікті талап етеді. Бұл әдіс қазір әртүрлі оқу бағдарламалары мен қашықтықтан оқытуды енгізу арқылы дамып келеді.
- Интерактивті курстар. Оқу бағдарламасының көмегімен білім алынады, бекітіледі және тексеріледі.
- Іскерлік ойын. Әдістеменің мәні мынада: мәселені бір адам емес, студенттер тобы шешеді.
- Кейс-стади. Бұл әдіс нақты өндірістік мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Ол негізінен жоғары лауазымды тұлғалар мен басқару қызметкерлеріне жарамды.
- Брифинг. Ол жаңа жұмыс орнында дағдыларды алу қажет болғанда қолданылады.

- Коучинг. Бұл әдісті қолдану кезінде жаттықтырушы мен тыңдаушылар өзара әрекеттеседі, сонымен қатар өндірістік процеске қатысушылар арасында байланыс орнатады.
- Топтық жоба. Бір жоба бойынша ұжымдық жұмыс жасайтын топ құрылады. Сонымен бірге басқару дағдылары мен проблемаларды шешу ұжымдық түрде жетілдіріледі.
- Тәлімгерлік. Тәжірибе мақсатты түрде берілгенде, қызметкерлерді үлгі бойынша оқыту. Тәжірибелі қызметкер өз білімін тәжірибесі аз адамға береді.
- Strattelling. Жас қызметкерлерге ұйым тарихын пайдалана отырып, еңбек тәртібін үйретеді.
- Репетиторлық. Тәлімгерлік түрі. Пікірталас жүргізіледі, оның барысында студент алған білімін көрсетеді.
- Көлеңкелеу. Әдістің мәні мынада: жұмыс процесі бақыланады, ол қызметкердің кәсіби дайындығының қай аспектілері әлсіз екенін анықтауға және оларды жою үшін кәсіби даму жоспарын жасауға мүмкіндік береді [15].

Сонымен, мейіргер ісін дамытуда профессор-оқытушылар үшін коммуникация, әр түрлі біліктілікті арттыру әдістері, шығармашылық, сыни ойлау және проблемаларды шешу сияқты, ынтымақтастық пен көшбасшылық, тиімді қарым-қатынас, қызығушылық пен қиял, бастамашылық пен бейімделу сияқты маңызды құзыреттер болып табылады.

1.1. Қазақстан Республикасының және шетелдің оқытушылар құрамына қойылатын құзыреттілік талаптары

Мейіргер ісі бойынша оқытушыларға бірыңғай құзыреттілік талаптары жоқ. Талаптар колледж немесе университет деңгейінде мейіргерлік білім беру қалай және қайда ұйымдастырылатынына байланысты. Осы зерттеудегі оқытушылар мен мейіргерлік білімге қатысты, Финляндияда (Қолданбалы ғылымдар университеттері туралы заң 2014 ж.) және Литвада (Мейіргер ісі және акушерлік білім туралы бұйрық 2015, 2020 жылы жаңартылды) оқытушылардың мейіргерлік біліктілігі, магистр дәрежесі және үш жылдық білімі болуы керек. клиникалық тәжірибе [16]. Германияда қазіргі уақытта барлық оқытушылардан кем дегенде қосымша кәсіби дайындық немесе бакалавр дәрежесі болуы талап етіледі, бірақ 2017 жылы қабылданған заңға сәйкес (Bundesgesetzblatt, 2017), 2029 жылдан бастап жаңа педагогтар да магистр дәрежесіне ие болуы керек [17]. Испанияда, Ирландияда және Исландияда мейіргер оқытушыларынан академиялық оқытушылық лауазымға ие болу үшін әдетте докторлық дәрежесі қажет [18].

Дегенмен, бұл елдерде кейбір ерекшеліктер бар және мысалы, магистр дәрежесі бар бірқатар мейіргерлер клиникаларда мейіргер студенттеріне сабақ береді, ал клиникалық мейіргер мамандары да Исландияда өз мамандықтарын оқытады. Болашақ мейіргер ұрпақтарына мейіргер мамандығын үйрету бұрынғыдан да жоғары білімді талап етеді. Қоғамдағы да, жұмыс өміріндегі де үздіксіз өзгерістер жоғары білім берудегі оқытудың дамуына түрткі болуда (Еуропа комиссиясы, 2017 ж.). Жаһандық денсаулық мәселелері, мысалы, пандемиялық аурулар, климаттың өзгеруі сияқты экологиялық қауіптер,

халықтың қартаюуына байланысты созылмалы аурулардың өсуі және технологиялық шешімдер, көптеген басқа мәселелердің қатарында денсаулық сақтауды өзгерту және жұмыс өмірін өзгерту бар [19]. Сондай-ақ мейіргер ісінің оқытушыларына құзыреттілігіне талап қояды.

Еуропалық ынтымақтастық және 1999 жылғы Болон процесі Еуропадағы мейіргерлік білім беруді өзгертті [20]. Содан бері Еуропалық Одаққа (ЕО) мүше елдер жоғары оқу орындарында мейіргер ісі бойынша білім беруді енгізу және мейіргерлік білімнің сапасын қамтамасыз ету үшін салыстырмалы мейіргер дәрежесін құру бойынша жұмыс жүргізді [21]. Дегенмен, елдерде мейіргерлік білім беру жүйесіне өзгерістер енгізу қиын болды (Хумар және Сансони, 2017), өйткені заңдар, мәдениеттер, денсаулық сақтау қажеттіліктері, философиялар мен құрылымдар және экономикалық жағдайлар әр елде әр түрлі болады [22]. (Салминен және басқалар, 2010).

Жалпы, ЕО Директивалары (Директива 2005/36/ЕС; Директива 2013/55/EU) барлық ЕО-ға мүше мемлекеттерде (сонымен қатар Исландия, Норвегия және Швейцария) мейіргерлік білім берудің жалпы принциптері мен тәжірибесін анықтайды және ең төменгі кәсіби біліктілікті анықтайды [23]. Дегенмен, бұл құжаттар мейіргер тәрбиешілеріне қойылатын кәсіби талаптарды сипаттамайды және мейіргер оқытушыларының білімі туралы консенсус жоқ [24]. Мейіргер ісі оқытушыларының құзыреттері көп қырлы және педагогикалық қызметкерлердің рөлдері мен біліктіліктері ондаған жылдар бойы талқыланып келеді. Дегенмен, мейіргер ісі оқытушыларының негізгі рөлі студенттердің оқуына және кәсіби дамуына ықпал ету болып табылады [25]. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы (2016), Ұлттық мейіргер ісі лигасы (2019) және кейбір зерттеушілер мейіргер ісі оқытушыларының құзыреттерін анықтады [26].

Мейіргер оқытушысының негізгі құзыреттері (ДДҰ, 2016) мейіргерлік тәжірибедегі құзыреттілік, педагогикалық құзыреттілік, коммуникация, ынтымақтастық дағдылары, мониторинг және бағалау, басқару және цифрлық технологияларды қамтиды. Сондай-ақ оқытушыларға оқыту мен оқу теориялары, оқу жоспары және оны жүзеге асыру, зерттеулер мен дәлелдемелерді жинау тәжірибесі, сондай-ақ этикалық принциптер мен кәсібилік туралы білім қажет [27]. Мейіргер ісінің оқытушылары әртүрлі рөлдерге, міндеттерге және жауапкершіліктерге ие болуы мүмкін, бірақ бұл зерттеуде мейіргер оқытушылары білім беру жағдайында мейіргерлік академиялық мазмұнды оқытатындар ретінде қарастырылады. Мейіргерлік құзыреттілік және педагогикалық құзыреттілік мейіргер оқытушылары үшін маңызды құзыреттер ретінде қарастырылады [28].

Дегенмен, мейіргер ісі бойынша кәсіби білімге немесе оқытушылардың жұмысында мейіргер ісін оқытуға қызығушылық аз болды. Осы себепті біз өз зерттеуімізде мейіргер оқытушыларының құзыреттілігінің негізгі бағыттары ретінде оқытушыларының мейіргерлік және педагогикалық құзыреттілігінің жекелеген аспектілерін сипаттап, бағалаймыз. Мейіргер ісі бойынша оқытушылардың мейіргерлік құзыреттілігін олардың мейіргер ісіндегі теориялық және клиникалық білімдері мен дағдыларына, сондай-ақ олардың

мейіргерлік іс тәжірибесіне қатынасына сілтеме ретінде сипаттауға болады [29]. Бұл зерттеуде мейіргерлік құзыреттілік оқытушылардың студенттерді теория мен практиканы біріктіруге және осы саладағы әдебиеттер мен зерттеулерді белсенді пайдалануға ынталандыру қабілетін қамтиды. Теория мен тәжірибенің интеграциясына ықпал етудің жақсы қабілеті мейіргерлік білім беруде ерекше маңызды [30].

Сонымен қатар, әдебиеттер мен зерттеулерді белсенді пайдалану дәлелді мейіргерлік білім берудің негізі ретінде қарастырылады. Педагогикалық құзыреттілік білімдерді, дағдыларды және қарым-қатынастарды беру және оқыту мен оқуды жағымды оқу ортасы мен атмосферасында жүргізу процесі ретінде сипатталған. Бұл зерттеуде педагогикалық құзыреттілікке оқытушылардың оқушыларды жаңа білім іздеуге ынталандыру, сыни тұрғыдан ойлауға тарту, оқушыларды өзін-өзі басқаруға бағыттау және олардың шешім қабылдау дағдыларын дамыту қабілеті кіреді [31].

Жақында жүргізілген зерттеулер жоғары оқу орындарында оқыту аналитикалық білімге және күрделі мәселелерді шешуге көбірек бағытталуы керек екенін көрсетті және оқытушыларға бұл дағдыларды үйрету үшін жақсы педагогикалық құзыреттілік қажет [32].

ҚР-да оқытушылардың біліктілігін арттыру 2 топқа бөлінеді:

- педагогикалық құзыреттілікті арттыру (оқыту әдістері, білім бағдарламасын әзірлеу, коммуникативтік дағдылар және т.б.)
- кәсіби құзыреттілікті арттыру (семинарлар, мастер-кластар, конференциялар, дөңгелек үстелдер).

Мейіргер оқытушыларының құзыреттері одан әрі зерттеуді қажет етеді, өйткені мейіргер оқытушыларының студенттердің жұмыс өміріне дайындығын қолдаудың негізгі бөлігі болып табылады. Сонымен қатар, мейіргер ісі бойынша білім сапасы мейіргер ісі түлектерінің өзін-өзі есептейтін құзыреттілігімен оң байланысты екені көрсетілді [33-35]. Кейбір зерттеулер оқытушы құзыреттілігінің оқушылардың оқу жетістіктерімен корреляцияланатынын көрсетті, бірақ екінші жағынан, кейбір зерттеулер студенттердің оқытуды бағалауы мен олардың оқуы арасындағы байланыстың жоқтығын сипаттайды. Соңғысына келсек, оқытушылардың құзыреттілігін студенттердің бағалай білуі талқыланды. Студенттер оқытушылардың нақты құзыреттілігінен гөрі, мысалы, академиялық қанағаттануды, курсты ұйымдастыруды немесе оқытушылардың оқытуға деген ынта-жігерін бағалайды деген пікір бар. Дегенмен, мейіргер ісі оқытушылардың құзыреттілігі мен мейіргер ісі студенттерінің құзыреттілігі арасындағы байланыс туралы зерттеулер жеткіліксіз.

Осылайша, бұл зерттеудің мақсаты мейіргер ісі оқытушыларының құзыреттілігін сипаттау және оның магистратура студенттерінің өзін-өзі есептейтін құзыреттіліктерімен байланысын зерттеу болды [36-39]. Бұл зерттеу Еуропаның алты еліндегі: Финляндия, Германия, Исландия, Ирландия, Литва және Испаниядағы үлкен зерттеу жобасының бөлігі болып табылады. Мейіргер ісі мұғалімінің негізгі құзыреттілігін үш деңгейде бағалауға болады:

- Оқытушының өзін-өзі бағалауы – оқытудағы және кәсіби өсудегі өзіндік тиімділігін бағалау.
- Оқу орны – профессорлық-оқытушылық құрамның білім беру мен біліктілігін арттырудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру немесе ғылыми-зерттеу мақсаттары үшін.
- Мейіргер ісі саласындағы ұлттық бағалау – талап етілетін стандарттарға сәйкес

білім беру сапасы мен педагогтардың жұмысын бағалауды қамтамасыз ету және тиісті іс-шараларды жоспарлауды хабардар ету [40].

Мейіргер оқытушыларын оқыту мейіргер ісінің жаңа буындарына құзыреттерді беруді жеңілдетіп, медициналық қызметтердің сапасын сақтауға және жақсартуға ықпал ете алады. Мейіргер ісі оқытушының қызметі әртүрлі. Леппаненнің (2005) пікірінше, ол алты саладан тұрады: оқыту мен кеңес беруден басқа, әкімшілік тапсырмалар, ғылыми-зерттеу жұмыстары, өз тәжірибесін қолдау және дамыту, әлеуметтік жауапкершілік және әртүрлі тараптармен ынтымақтастық. Қолданбалы ғылымдар университеті туралы Үкімет қаулысында (352/2003) мейіргер ісі оқытушысының осы бағыттағы міндеттері айқындалған. Қаулыға сәйкес, оқытушылардың міндеттеріне оқыту мен кеңес беруден басқа, еңбек өміріндегі өзгерістерді ескере отырып, өз саласы бойынша педагогикалық қызметті дамыту, студенттерді іріктеуге қатысу және оқу бағдарламаларын әзірлеу, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды жүргізу кіреді [41, 42-43]. Олар бағалаған мейіргер оқытушыларының құзыреті Финляндияда да, халықаралық деңгейде де аз зерттелген. Жақсы мейіргер мұғалімінің қасиеттері және мейіргер ісі бойынша мұғалімдерге қойылатын талаптар 1960 жылдардан бастап бірнеше ғалымдар зерттеді [44-45].

Сонымен, мейіргер ісі оқытушыларының сапасын мен құзыреттерін жақсарту және қолдау денсаулық сақтаудың өзгертін үміттерін қанағаттандыруды, тәжірибе талаптарын өзгертуді, жаңа ақпараттық технологияларды және дәлелді денсаулық сақтау қызметтерін жылдам кеңейтуді талап етеді. Бұл мәселелер медицина қызметкерлері тарапынан да, тәрбиешілер тарапынан да көзқарастарды қайта қарауды талап етеді.

1.2 Оқыту дағдылары-педагогикалық құзыреттілік

Мейіргер оқытушысының оқыту дағдылары білім, дағдылар мен көзқарастарды беру және жақсы оқу ортасын құру процесін білдіреді. 2000 жылдардағы 21 зерттеуде мейіргер ісі оқытушыларының оқыту шеберлігі тексерілді [46-48].

Норвегиялық оқытушылар мейіргер ісі оқытушысының педагогикалық шеберлігін мейіргердің жұмысының ең маңызды аспектісі ретінде бағалайды. Американдықтар және финдер мұғалімдері, ал американдық және британдық студенттер оны мейіргер оқытушылары үшін маңызды үшінші сала деп бағалайды [49]. Фин және ағылшын студенттері мейіргер ісі оқытушысының оқыту шеберлігі мейіргер ісі оқытушысының жетістігі бойынша үшінші орында деген қорытындыға келді, ал ағылшын, неміс және фин мұғалімдері

мен неміс студенттері мейіргер мұғалімін бағалау дағдыларын ең сәтті емес деп бағалады [50].

Оқытушының педагогикалық шеберлігі мейіргер ісі оқытушысы жұмысының ең маңызды аспектісі бола отырып, тәжірибелік құзіреттілігін арттыру болашақ ұрпақтың сапалы білім алуына маңызды қадам болып табылады.

1.3 Студенттермен қарым-қатынас-коммуникативті құзыреттілік

Психология ғылымының докторы Н.И.Шевандрен айтқандай: «Қарым-қатынас дегеніміз - адамдар арасындағы байланыстың орнауы мен дамуы, ортақ іс-әрекет қажеттілігі мен ақпарат алмасу, өзара әрекеттің ортақ стратегияларын қалыптастыру, басқа адамды қабылдау мен түсінуді қамтамасыз ететін күрделі көп жақты процесс» [51]. Коммуникация әрбір адамның әрекет барысындағы субъектісіне айналады, табиғат пен дүниені таниды, олармен қарым-қатынасын дамытады [52-53].

Мейіргер ісі оқытушыларының студенттермен қарым-қатынасы 2000 жылдардағы 22 зерттеуде зерттелген, он бір зерттеу сапалы, ал он бір зерттеу сандық болып табылады. Оқытушы мен студент арасындағы қарым-қатынас жеке және кәсіби аспектілерді қамтиды, ал мақсат-студенттерге сапалы білім беру болып табылады [54].

Оқытушы мен студенттің қарым-қатынас мәселесі дәл қазіргі уақытта психологиялық-педагогикалық зерттеу нысанына айналууда. Бұл мәселені шешудің басты жолы психологиялық кадрларды даярлайтын жоғары оқу орындарының қабырғасында ескерілуі тиіс. Сондықтан студенттің қарым-қатынас дағдылары мен икемділігін қалыптастыру, яғни, студенттің іскерлік психологиялық қарым-қатынас кезіндегі әртүрлі жағдайларға бейімделуі, тез меңгеру қабілеттеріне ие болуы, студенттермен жағымды қарым-қатынас позициясын құруға ұмтылу, мотивациясы мен білімін заманның талабына сай жетілдіру аса маңызды болып табылады [55].

Білім беру үрдісіне қатысатын мүшелердің әрқайсысының өзіндік міндеттері мен құқықтары бар. Оқытушының міндеті – оқыту технологиясын таңдай отырып, студенттердің білімге құштарлығын ояту, өзіндік икемділіктерін ашу, шығармашылықпен айналысуын ұйымдастыру негізінде білім беру сапасын көтеру [56].

1.4 Оқытушыларға нұсқаулық (educator pathway project)-кәсіби құзыреттілік

«Оқытушыларға арналған нұсқаулық» жобасы (EPP), мейіргерлердің жұмыс орнында туындайтын маңызды мәселелерге және жұмыс орнындағы кеңейтілген білімге байланысты сұранысқа жауап ретінде әзірленген білім беру инфрақұрылымы. Құзыреттілікке негізделген бұл оқу бағдарламасы практикалық, академиялық және кәсіподақ секторларындағы мейіргер ісінің жетекшілерімен бірлесіп әзірленді және оқу бағдарламаларын әзірлеудің кең таралған үлгісіне айналды. Оқу бағдарламасының мақсаты оқытушыларды мансаптық өсу моделі арқылы оқыту болды, ол білім берудің әртүрлі

рөлдеріне және тәжірибе деңгейлеріне сәйкес дайындалды [57-59]. Оқытушыларға арналған нұсқаулықтар:

- Білім беру теориясы мен оқу бағдарламасының тенденциялары мен мәселелері арасындағы байланысты сыни тұрғыдан түсіну
- Оқытудың әртүрлі көзқарастарының білім беру процестеріне әсерін талдау
- Оқу бағдарламаларын әзірлеу мен қайта қарауда ішкі және сыртқы мүдделі тараптармен ынтымақтасу.
- Оқыту мен оқыту саласында тиімді қарым-қатынас құру
- Оқытушылармен, жеке оқушылармен және топтармен тиімді кері байланысты қамтамасыз ету.
- Коучинг, тәлімгерлік, қолдау, жеңілдету және оқытуды басқару стратегияларын біріктіріңіз.
- Оқушыларға және оқу жағдайларына қатысты зерттеулер мен саясатты әзірлеуге үлес қосу.
- Оқуға деген студенттердің ынтасын ояту
- Дәлелдерге негізделген кәсіби және білім беру тәжірибесін насихаттау.
- Мейіргерлік білім беру және практика саласында жаңа білім алуға ықпал ету.
- Көшбасшылық қабілеттерін көрсету
- Тәжірибе мен білім беру серіктестіктерін қолдайтын оқу қауымдастықтарын құру және қолдау.
- Кәсіби құзіреттілік пен білім беру бағдарламаларына өзгерістер енгізу стратегияларын әзірлеу және енгізу.

1.5 Оқытушылардың медиа және ақпараттық сауаттылығы – ақпараттық құзыреттілік

ЮНЕСКО-ның БАҚ және ақпараттық сауаттылық бойынша оқу бағдарламасы мен құзыреттілік шеңбері екі түрлі саланы, медиасауаттылық пен ақпараттық сауаттылықты медиа және ақпараттық сауаттылық деген терминмен біріктірді [60].

Ақпараттық сауаттылық ақпаратқа қол жеткізудің, оны бағалаудың және этикалық пайдаланудың маңыздылығын көрсетеді, ал медиасауаттылық БАҚ функцияларын түсіну, осы функциялардың орындалу сапасын бағалау және мүдделер үшін БАҚ-пен ұтымды өзара әрекеттесу қабілетіне баса назар аударады. Оқытушыларға арналған БАҚ және ақпараттық сауаттылықты арттыру бағдарламасы екі тәсілді де біріктіреді. Бұқаралық ақпарат құралдарын және ақпараттық сауаттылықты оқыту теориясын концептуализациялаудың айырмашылықтары мен нұсқаларына қарамастан, олар нақты нысандары мен қолданылатын технологияларына қарамастан іздеу дағдыларын және БАҚ және ақпараттық арналармен мағыналы өзара әрекеттесу қабілетін дамыту қажеттілігін атап көрсететін құзыреттермен байланысты [61-62]. Оқытушылар медиа-контент пен басқа ақпараттың қалай жасалатынын, осы қызметтер ұсынатын ақпаратты қалай бағалауға болатынын, бұқаралық ақпарат құралдары мен ақпаратты әртүрлі мақсаттарда

қалай пайдалану керектігін талдап, түсіне білуі керек. ЮНЕСКО оқытушылар үшін әзірлеген оқу жоспары мен құзыреттілік негіздері дамыған және дамушы елдердегі мұғалімдерді оқытудың қолданыстағы жүйелерін БАҚ және ақпараттық сауаттылық бойынша мұғалімдерге арналған оқыту бағдарламаларын әзірлеуге көмектесетін құрылыммен толықтыруға арналған.

Сонымен қатар, ЮНЕСКО оқытушылар құрамынан осы құрылымды жетілдіруді және оны дамыту мен байытудың ұжымдық процесіне қатысуды күтеді, сондықтан бұл оқу бағдарламасы тек тым көп қиындықсыз оқытушыларды оқытудың қазіргі жүйесіне үйлесімді түрде біріктіруге болатын негізгі құзыреттер мен дағдыларға бағытталған [63].

1.6 Мейіргер ісі оқытушылары үшін магистр және доктор дәрежесі болуының маңыздылығы - ғылыми-зерттеу құзыреттілігі

Ғылыми дәреже - академиялық мансаптың жекелеген кезеңдерінде ғылыми қайраткерлерді дәрежелеуге мүмкіндік беретін ғылымдағы біліктілік жүйесінің дәрежесі. Академиялық салада көптеген ғалымдар зерттеу және оқытушылық қызметті бірге алып жүреді [64-65]

Студенттермен тәжірибе жасау кезінде күнделікті кездесетін ғылым әлеміндегі ең жаңа жаңалықтармен бөлісу баға жетпес сабақ. Мұндай педагог-ғалым - қызығушылық танытқан студенттер үшін баға жетпес әңгімелесуші. Сонымен қатар, оқытушының өзі үшін де өз зерттеулерін, жаңалықтарын басқа біреумен талқылау қызықты және пайдалы.

Қоғамның болашақтағы денсаулық сақтау қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін үкімет пен директивалық органдар академиялық білім мен мейіргерлік мансапты дамытуға қолдау көрсетуі керек. Мейіргерлер – науқастарға күтім жасау практикасын дамыту үшін, медициналық қызмет көрсету сапасын жақсарту үшін, денсаулық сақтау саласы саясатын қалыптастыру және халықтың денсаулығын жақсарту үшін жаңа білім қалыптастыратын ғалымдар [66].

Осы мақсатқа жету үшін мейіргерлік білім берудің барлық деңгейлеріне арналған оқу бағдарламалары студенттерді клиникалық практикадағы, білім берудегі және зерттеулердегі рөліне дайындау үшін тиісті курстық жұмыстар мен тәлімгерлікті қамтуы керек [67].

Денсаулық сақтау дамып келе жатқан ғылыми білім мен қоғамның қажеттіліктеріне бейімделуі керек. Мейіргерлік практика денсаулық сақтау саласының тап ортасындағы ядро десе болады. Мейіргер ісі бойынша зерттеулер мен білім беру мейіргер ісінің негізі болып табылады. Зерттеулерге негізделген мейіргерлік білім беруді жүзеге асыру және мейіргерлік зерттеулер жүргізу мүмкін болуы үшін жоғары білікті мейіргерлер қажет. Мейіргерлік білім дәлелдерге негізделген педагогикалық практиканы (дәлелді деректерге негізделген оқыту практикасы [ЕВТР]) және клиникалық дәлелдерге негізделген практиканы (ЕВР) қамтиды. Сондықтан мейіргер ісінің оқытушылары педагогикалық практикада, сондай-ақ олар оқытатын клиникалық практика саласында білім мен дағдыларға ие болуы керек [68].

Магистратура және докторантура бағдарламаларын жүргізетін академиялық қызметкерлер үшін халықаралық деңгейде философия докторы дәрежесі талап етілетін негізгі критерий болып табылады [69]. PhD докторантура немесе докторантурадан кейінгі кезеңде мейіргерлер келесі дағдыларға ие болуы керек және жетекшілік ете білуі керек: (1) зерттеу саласы; (2) зерттеу жүргізу дағдылары; (3) зерттеу этикасы; (4) когнитивті құзыреттілік; (5) өзін-өзі басқару; (6) зерттеу коммуникациясы; (7) командадағы жұмыс; (8) көшбасшылық; (9) ресурстар; (10) мансап; (11) педагогика; (12) имплементация; (13) болашаққа болжам; (14) техникалық құзыреттілік; және (15) мәдениетаралық құзыреттілік [70-72].

Клиникалық мейіргерлік тәжірибеде докторлық дәрежесі бар мейіргерлер пациенттерге жоғары сапалы және қауіпсіз күтімді қамтамасыз ету үшін клиникалық мейіргерлерді оқыту мен тәлімгерлікте шешуші рөл атқарады. Зерттеулер докторлық дәрежесі бар мейіргерлердің келесі артықшылықтарын көрсетті, өйткені олар:

- дәлелдерге негізделген зерттеулер мен тәжірибелер саласындағы сарапшылар;
- халықтың әртүрлі топтары үшін инновациялық медициналық қызметтерді әзірлейді және ілгерілетеді;
- пациенттерге жоғары сапалы және қауіпсіз күтімді қамтамасыз ету үшін жоғары сапалы инновациялық білімді қалыптастыру үшін тәртіптік және пәнаралық желілерді құрады;
- дәлелді деректерге негізделген білімді клиникалық тәжірибеге, білімге және саясатты әзірлеуге енгізу, бұл еңбек жағдайларының жақсаруына әкелуі мүмкін;
- клиникалық практикада, зерттеулерде және білім беруде жоғары білімі бар мейіргерлерді оқыту және тәлімгерлік ету [73-74].

Демек, доктор дәрежесін алған мейіргерлер науқастардың, отбасылардың және қауымдастықтардың мүддесі үшін денсаулық сақтау жүйесін өзгерте алатын мейіргер ісі саласының және мейіргерлердің болашақ көшбасшылары болады [75].

Осылайша, жоғары оқу орнындағы медициналық білім беру педагогі оқыту құзыреттілігіне, коммуникацияға, медиа және ақпараттық сауаттылыққа, ғылыми құзыреттілікке ие болуы керек, мейіргер ісі оқытушылары үшін магистр және доктор дәрежесінің болуы маңызды.

2. ЗЕРТТЕУ МАТЕРИАЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Зерттеудің дизайны бір сәттік, көлденең зерттеу болып табылады.

Ғылыми зерттеу базасы: Астана Медицина Университеті, Қарағанды медицина университеті, Семей медицина университеті, С. Д. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық МУ, Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, М. Оспанов атындағы БҚМУ, Або академия университеті (кесте 1).

Медициналық жоғары оқу орындарының басшылығына зерттеу жүргізуге жәрдемдесу туралы хат жіберілді, содан кейін кафедраның профессорлық-оқытушылық құрамына Google Forms арқылы анонимді сауалнама арқылы зерттеуге қатысу ұсынылды.

Зерттеуге арналған топ	Іріктемелі жиынтық көлемі	Мемлекет
Мейіргер ісінің оқытушылары	60	Қазақстан (Астана Медицина Университеті, Қарағанды медицина университеті, Семей медицина университеті, С. Д. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық МУ, Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Астана қ. М. Оспанов атындағы БҚМУ)
	9	Финляндия (Або академиясы, Вааса)

1-кесте-Сауалнамаға қатысқан ЖОО-ң оқытушылар саны

Зерттеудің материалдары:

- мейіргер ісі бойынша материалдар, мейіргер ісі бойынша дайындалған оқу әдістемелік құралдар, оқулықтар, электронды ақпараттық ресурстары, біліктілікті арттыру бағдарламасы, Университет есептері, оқытушылар, Cinahl және Medline мейіргер ісі бойынша халықаралық мәліметтер базасы, PubMed.
- мақсатты топтарға сауалнама жүргізу, әдебиет деректерін талдау, нәтижелерді өңдеу.

Жеке деректер туралы ақпарат. Қазақстан Республикасының 5 медициналық жоғары оқу орны және Финляндиядағы Або академиясында мейіргер ісі бойынша ПОҚ құрамына сауалнама.

Зерттеудің әдістері:

- социологиялық (профессор-оқытушылар құрамына сауалнама жүргізу);
- ақпараттық-аналитикалық (ғылыми әдебиеттерді, елдегі және шетелдегі әдістемелік материалдарды талдау);
- нәтижелерді бағалаудың статистикалық әдістері.

3. ҚР МЕН ФИНЛЯНДИЯДАҒЫ МЕЙІРГЕР ІСІ БОЙЫНША ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫНЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ ЖҮЙЕСІН САЛЫСТЫРУ.

3.1. Қазақстандағы мейіргер ісі бойынша профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру жүйесін социологиялық бағалау
<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScehFRg0BPDGwSuyQrLeUIFFKIMQ7XnEyOO2NCUOmA50iCVGA/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=0>

Бұл зерттеуге Қазақстанның 25 және одан жоғары жастағы медициналық жоғары оқу орындары мейіргер ісі кафедрасының 60 оқытушысы қатысты, олардың 18,2% (13) -ерлер және 81,8% (47) - әйелдер. Нәтижелерге сәйкес, респонденттердің жасы 25 пен 60 жас аралығында, көпшілігі (28 адам) мейіргер ісі кафедрасының 30 жасқа дейінгі жас оқытушылары. Сауалнама нәтижелері респонденттердің 100 % (60) медициналық университеттерде мейіргер ісінен сабақ беретінін көрсетеді. Сауалнамаға Қазақстанның 5 медициналық жоғары оқу орнынан мейіргер ісі кафедрасының 60 оқытушысы қатысты, оның ішінде:

- Астана медицина университеті- 18,2% (8)
- Қарағанды медицина университеті -15,2% (7)
- Семей медицина университеті-12,1% (6)
- С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ-20% (12)
- Оңтүстік- Қазақстан Медицина Академиясы - 22,4% (14)
- М. Оспанов атындағы БҚМУ- 12,1% (6)

Сауалнамаға қатысқан оқытушылардың 61,8% - 5 жылға дейінгі, 23,6% - 5 жылдан 10 жылға дейін, 7,3% - 20 жылдан астам, 3,6% - 11 жылдан 15 жылға дейін, 4% - 16 жылдан 20 жылға дейін педагогикалық өтілі бар. ОПК сапалық құрамы: профессор - 2 (3,6%), доцент – 4 (7,3%), ассистенттер -17 (30,9%) және аға оқытушылар - 5 (9,1%), оқытушылар-27 (49,1%). Ғылыми дәрежесі бойынша: ғылым докторлары - 5 (9,1), ғылым кандидаттары -4 (7,3%), ғылыми дәрежесі жоқ - 46 (83,6%). Сауалнама нәтижесі көрсеткендей, соңғы 5 жылда 23,6% (13) өз біліктілігін 3 реттен артық арттырды, 25,5% (14)- 3 рет, 23,6% (13)-1 рет және 27,3% (15)- соңғы 5 жылда өз біліктілігін арттырмағанын көрсетті. Мейіргер ісі оқытушылары «сізге жеке біліктілікті арттыру қажет пе?» деген сұраққа 78,2% (43) «иә» деп жауап берді, 14,5% (8) «жоқ» деп жауап берді, «жауап беру қиын» деп -7,3% (4) жауап берді.

Сауалнама барысында мейіргер ісі оқытушылары үшін біліктілікті арттыру курстарын өткізудің ең өзекті нысандары анықталды, 56,4% (31) - күндізгі, 36,4% (20)-қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып, 7,3% (4) - сырттай. Респонденттер біліктілікті арттыру курстарынан өту туралы шешім қабылдағанда, олар бірінші кезекте неге назар аударатынын атап өтті: курстардың тақырыбы және құны, курс оқытушысының кәсіби дайындығы. Оқытушылар біліктілікті арттыру курстарынан өтуге ниет білдірген жағдайда мынадай проблемаларға тап болғанын атап өтті: 38,2% (21) - курстарды өткізудің ыңғайсыз уақыты, 30,9% (17) - курстарға барудың материалдық мүмкіндігі болмады, 27,3% (15) -курстардың тақырыбы кәсіби мүдделерге

сәйкес келмеді, 3,6% (2) -басшылық курстарға жібермеді.

«Оқытушының көзқарасы бойынша оқу процесін және оқытушылардың кәсіби қызметін жетілдіру үшін не істеу керек?» деген сұраққа келесі жауаптар алынды: Оқытушыға арналған уақытты басқару; курстардың тақырыбын кеңейту; ғылыммен айналысуға көбірек қызығушылық, біліктілікті арттыру бойынша көбірек шеберлік сабақтарын өткізу; оқытушылық, ғылыми, клиникалық қызмет пен оқытуды үйлесімді үйлестіре алатындай уақытты ұйымдастыру, жүктемені есептеу; Оқытушыны босату және білімді жетілдіруге толық кірісу; оқытушылардың қызығушылығын арттыру; ОПК үшін жаңа әдістеме әзірлеу; академиялық ұтқырлық, тағылымдамалар; өзін-өзі дамыту үшін бөлек сағаттар бөлу; мейіргер ісі бойынша біліктілікті арттыру курстарын әзірлеу.

Оқытушылардың пікірінше, келесі факторлар оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмысына және білім беру процесінің сапасын арттыруға деген қызығушылығын оятады: жоғары оқу орнының ғылыммен айналысуға қолдау көрсетуі; оқытушыларға біліммен бөлісу үшін ғылыми үйірмелер; мейіргер ісі студенттерін оқытатын ОПК-ға арналған әдістеме; жоғары жалақы.

Осылайша, Қазақстандағы мейіргер ісі бойынша профессор-оқытушылар құрамының социологиялық бағалауы келесі мәліметтерді көрсетті: 81,8%-ы әйелдер, 30 жасқа дейінгі 47% - ы, 61,8% - ы 5 жасқа дейінгі педагогикалық өтілі бар, 83,6% - ы ғылыми дәрежесі жоқ, тек 23,6%-ы соңғы 5 жылда 3 реттен артық өз біліктілігін арттырғанын көрсетті, соңғы 5 жылда 27,33-ы біліктілігін арттырмады, 78,2%-ы біліктілігін арттыруға ниетті, 56,4%-ы біліктілікті арттыру курстарының күндізгі нысанын, 36,4%-ы қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып өтуді таңдайды, курстарды өту кезіндегі негізгі проблемалар: – 38,2%-ы үшін курстарды өткізу уақыты ыңғайсыз, 30,9%-ында қаржылық проблемалар бар.

3.2 Финляндиядағы мейіргер ісі бойынша профессорлық-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру жүйесін социологиялық бағалау

Зерттеуге Финляндиядағы Або университетінің мейіргер ісі оқытушыларынан 25 және одан жоғары жастағы 9 оқытушысы қатысты, олардың 100% (9) әйелдер, https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd7cFQp1TZ326DgUlsIvWU_1VX1HD-ifse6U1Nzo0Dv9zHfA/viewform?embedded=true.

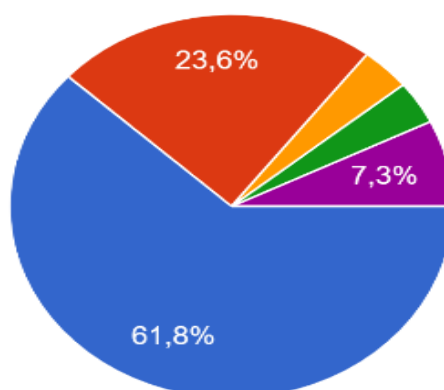
Сауалнамаға қатысқан оқытушылардың 83,9%-ының 5 жылға дейін, 11,1%-ының 10 жылдан астам педагогикалық өтілі бар. Сауалнамаға ОПК лауазымдары: профессор – 2 (22,2%), ассистенттер -1 (11,1%) және оқытушылар-6 (66,7%) қатысты. «Сіздің ойыңызша, университеттің қазіргі оқытушысы қандай құзыреттерге ие болуы керек?» деген сұраққа 88,9% (8) – «ғылымилық және кәсіби шеберлік», 11,1% (1) – «студенттермен қарым-қатынас жасай білу және кәсіби сөйлеу қабілеті» деп жауап берді. Респонденттердің сапалық құрамы: ғылым докторлары-3 (33,3%), ғылым кандидаттары -4 (44,4%), ғылыми дәрежесі жоқ - 2 (22,2%).

Сауалнама барысында мейіргер ісі оқытушылары үшін біліктілікті арттыру курстарын өткізудің ең өзекті нысандары анықталды, 33,3% (3)-күндізгі, 33,3% (3)-қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып, 33,3% (3)-сырттай. «Қосымша білім мен дағдыларды алу бойынша қандай іс-шараларға қатысасыз?» деген сұраққа 55,6 %-конференцияларда, 33,3 %-тренингтер мен семинарларда, 11,1%- барлық түрлері: тренингтер мен семинарлар, кәсіби шеберлерлермен мастер-кластар, конференциялар деп жауап берді. «Сіздің ойыңызша, ЖОО-ның қазіргі оқытушысы қандай құзыреттерге ие болуы керек?» деген сұраққа 88,9% (8) – «ғылымилық және кәсіби шеберлік», 11,1% (1) – «студенттермен қарым-қатынас жасай білу және кәсіби сөйлеу қабілеті» деп жауап берді. «Осы университеттегі жұмыс несімен тартады» деген сұраққа 55,6% (5)- «ғылыммен айналысу және өз жұмыстарын жариялау мүмкіндігі», 22,2% (2)- «оқытушы ретінде кәсіби өсу мүмкіндігі, қызықты сыныптан тыс іс-шаралар (ашық дәрістер, конференциялар", 22,2% (2) - «жақсы еңбек жағдайлары» деп жауап берді.

Сауалнама нәтижесі көрсеткендей, соңғы 5 жылда 44,4% (4) өз біліктілігін 3 реттен артық арттырды, 22,2% (2)-3 рет, 11,1% (1)-1 рет және 22,2% (2)-соңғы 5 жылда өз біліктілігін арттырмағанын көрсетті. Респонденттер біліктілікті арттыру курстарынан өту туралы шешім қабылдағанда, олар бірінші кезекте курстың тақырыбына 100% назар аударатынын атап өтті.

Осылайша, Финляндиядағы мейіргер ісі бойынша оқытушы-профессорлар құрамын социологиялық бағалау мыналарды анықтауға мүмкіндік берді: ОПҚ-ның 83,9% - 5 жылға дейін педагогикалық өтілі, 88,9% - 8 (8) - ғылыми дәрежесі, яғни ғылым докторы д - 33,3%, ғылым кандидаттары -44,4%, 44,4% соңғы 5 жылда өз біліктілігін 3 реттен артық арттырды, 22,2% соңғы 5 жылда өз біліктілігін арттырмады, 33,3% біліктілікті арттыру курстарының күндізгі нысанынан өтуді жөн көреді, 33,3%-ы - қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып, біліктілікті арттыру курстарын таңдағанда 100% курстың тақырыбына назар аударады, 55,6% конференцияларда қосымша білім мен дағдыларды алады, 33,3%-ы тренингтер мен семинарларда, 88,9%-ы ғылыми құзыреттілікті дамытқысы келеді және 55,6%-ы ғылыммен айналысуға және өз жұмысын жариялауға мүмкіндік алғысы келеді.

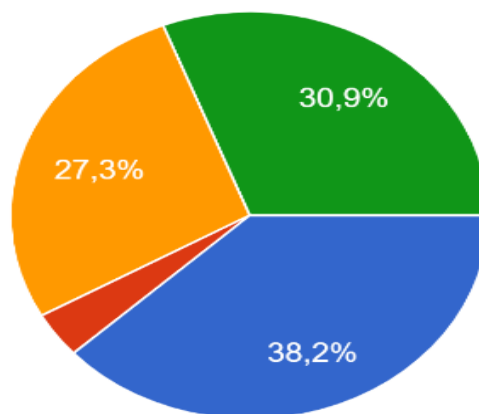
3.3 Қазақстан және Финляндияның мейіргер ісінің профессорлық-оқытушылар құрамының сауалнама нәтижелерін салыстырмалы талдау

Сурет 1- респондерттердің жасы

Сауалнама нәтижелері респонденттердің 100 % (60) медициналық университетте мейіргер ісінен сабақ беретінін көрсетеді. Қазақстандық медициналық жоғары оқу орындарының 25 және одан жоғары жастағы Қазақстанның медициналық жоғары оқу орындарының мейіргер ісі кафедрасының 60 оқытушысы қатысты, олардың 18,2% (13) -ерлер және 81,8% (47) – әйелдер. Финляндиядан 25 жастан асқан Або университетінің мейіргер ісінің 9 оқытушысы қатысты, олардың 100% - ы (9) әйелдер. Қазақстанда респонденттердің жасы 25-тен 60 жасқа дейін, көпшілігі (28 адам) 30 жасқа дейінгі мейіргер ісі кафедрасының жас оқытушылары, Финляндияда респонденттердің жасы 25-тен 60 жасқа дейін, көпшілігі (9 адам) 35 жасқа дейінгі мейіргер ісінің жас оқытушылары.

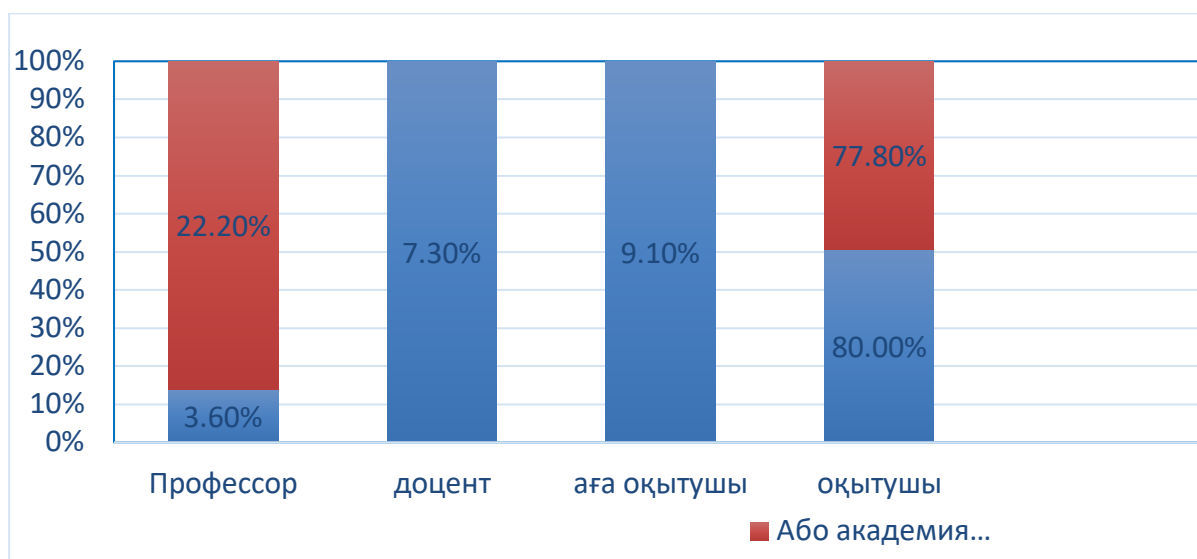
Сауалнамаға қатысқан Қазақстанның ЖОО оқытушылардың 61,8% - 5 жылға дейінгі, 23,6% - 5 жылдан 10 жылға дейін, 7,3% - 20 жылдан астам, 3,6% - 11 жылдан 15 жылға дейін, 4% - 16 жылдан 20 жылға дейін педагогикалық өтілі бар екендігі анықталды. Сауалнамаға қатысқан Финляндияның Або академиясының оқытушыларының 83,9% - ы 5 жылға дейін, 11,1% - ы 10 жылдан астам педагогикалық өтілі бар. Сауалнама нәтижесі көрсеткендей, Қазақстанда соңғы 5 жылда 23,6% (13) өз біліктілігін 3 реттен артық арттырды, 25,5% (14)-бір рет, 23,6% (13)-1 рет және 27,3% (15)- соңғы 5 жылда өз біліктілігін арттырмағанын көрсетті, ал Финляндияда соңғы 5 жылда 44,4% (4) өз біліктілігін 3 реттен артық арттырды, 22,2% (2)-3 рет, 11,1% (1)-1 рет және 22,2% (2)- соңғы 5 жылда өз біліктілігін арттырмағанын көрсетті.

Сурет 2 - оқытушылардың біліктілікті арттыру кезіндегі мәселелері

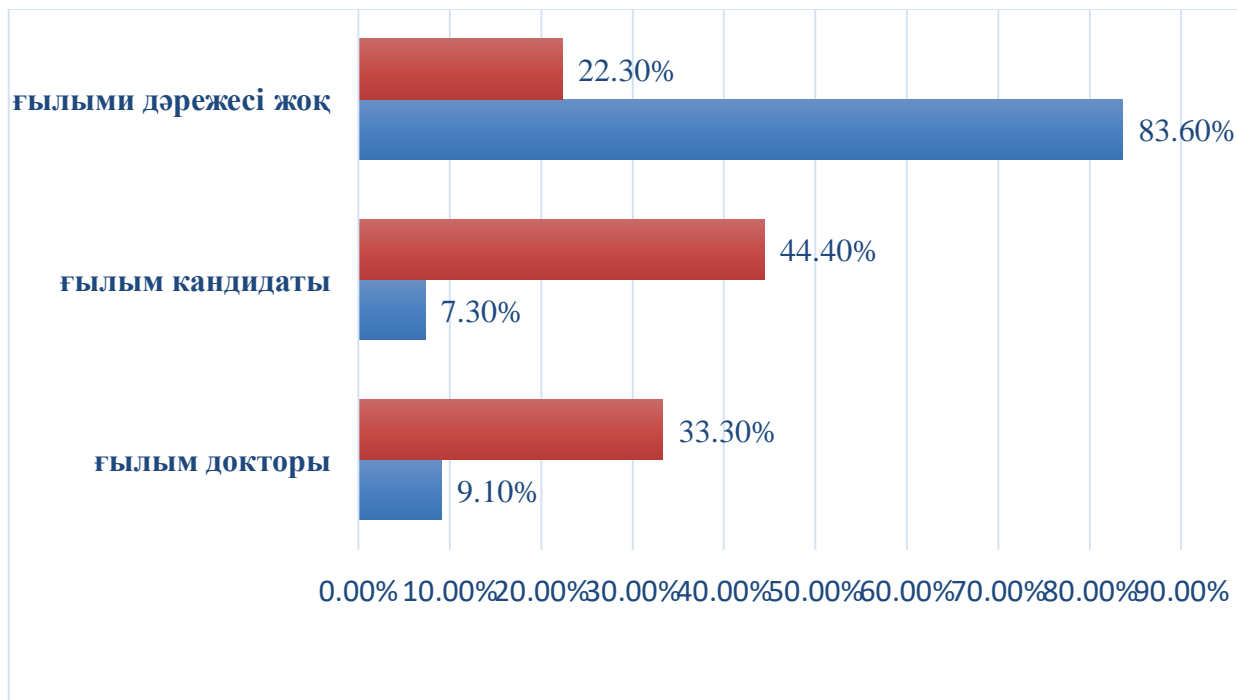
Оқытушылар біліктілікті арттыру курстарынан өтуге ниет білдірген жағдайда келесі мәселелермен бетпе-бет келуге тура келгенін атап өтті: 38,2% (21)-курстарды өткізудің ыңғайсыз уақыты, 30,9% (17)-курстарға барудың материалдық мүмкіндігі болмады, 27,3% (15)-курстардың тақырыбы менің кәсіби қызығушылықтарыма сәйкес келмеді, 3,6% (2)- басшылық курстарға

жібермеді.

Сурет 3- сауалнамаға қатысқан оқытушылардың лауазымдары

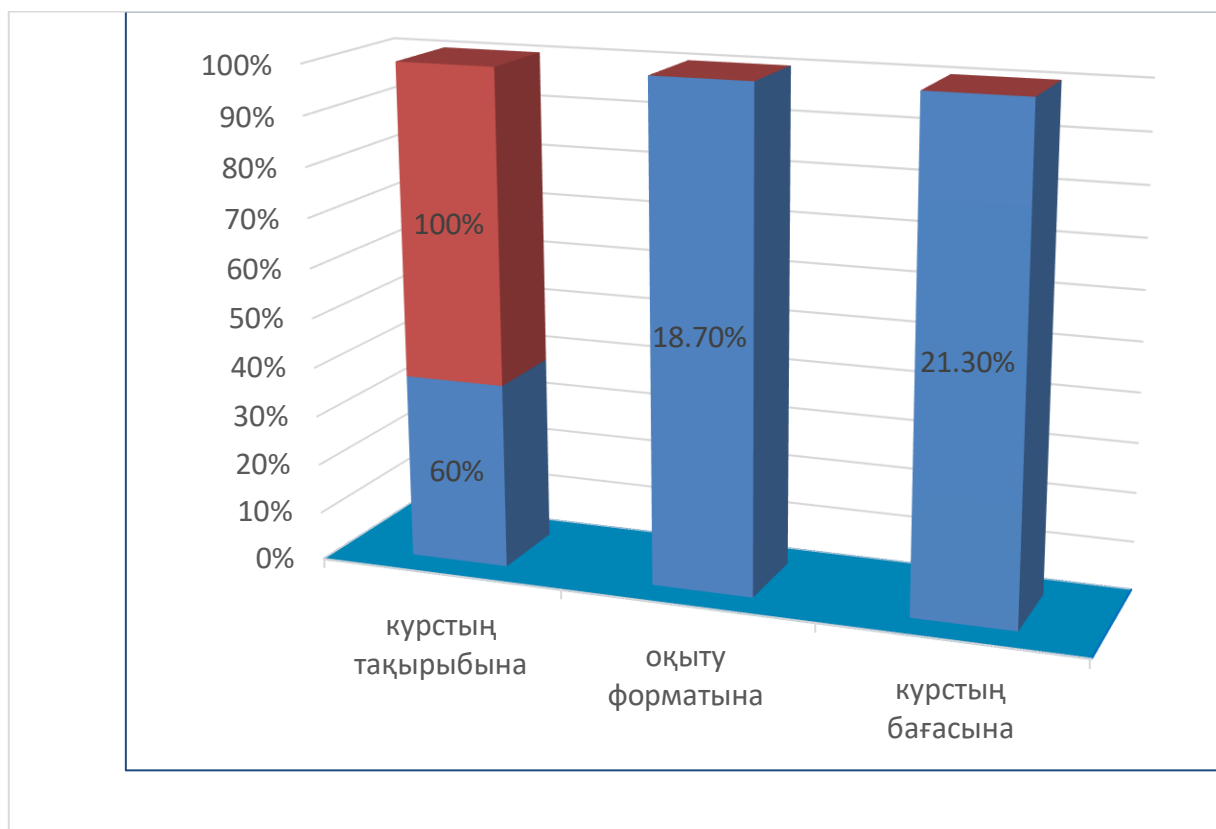
Қазақстанның медициналық ЖОО сауалнамаға профессорлар - 2 (3,6%), доценттер – 4 (7,3%), аға оқытушылар - 5 (9,1%), оқытушылар-49 (80%) сияқты ПОҚ лауазымдары қатысты. Финляндияның Або академи университетінің мейіргер ісі оқытушыларынан сауалнамаға профессор – 2 (22,2%), оқытушылар-7 (77,8%) сияқты ПОҚ лауазымдары қатысты.

Сурет 4 - сауалнамаға қатысқан оқытушылардың ғылыми дәрежелері

Қазақстаннан сауалнамаға қатысқан респонденттердің қатарына ғылыми дәрежелері: ғылым докторлары - 5 (9,1%), ғылым кандидаттары -4 (7,3%), ғылыми дәрежесі жоқ - 46 (83,6%) кірді. Финляндияның Або академиясынан

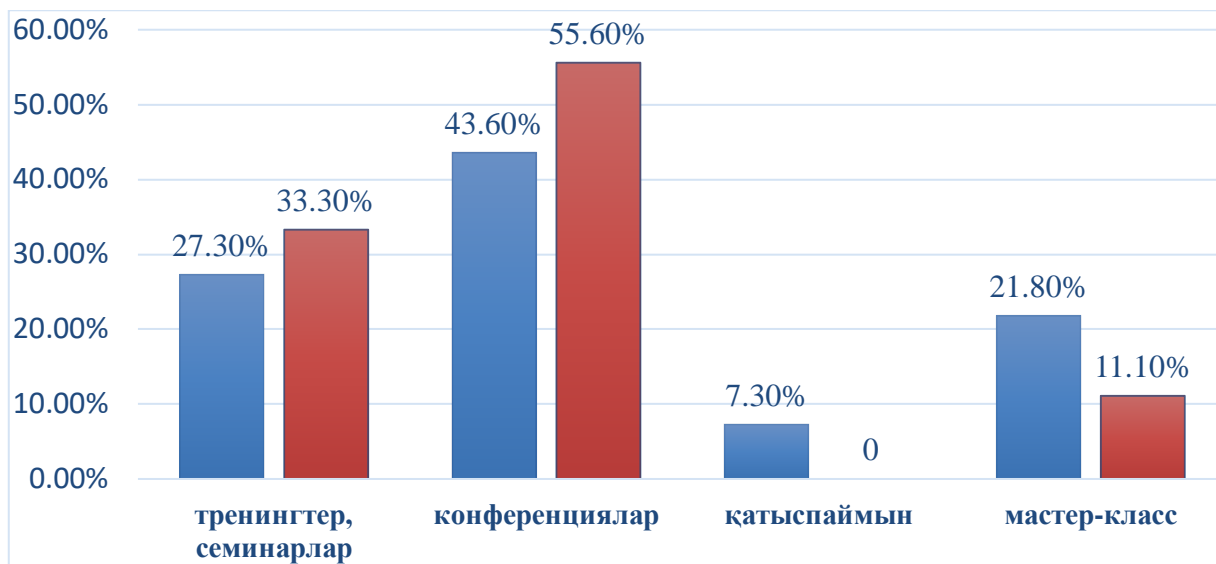
сауалнамаға қатысқан респонденттердің қатарына ғылыми дәрежелері: ғылым докторлары - 3 (33,3%), ғылым кандидаттары - 4 (44,4%), ғылыми дәрежесі жоқ-2 (22,3%) кірді.

Сурет 5- біліктілікті арттыру курстарынан өту форматы

Қазақстан: Респонденттер біліктілікті арттыру курстарынан өту туралы шешім қабылдағанда, олар бірінші кезекте назар аударатынын атап өтті: курстың тақырыбына-30 (60%), оқыту форматы (очно,заочно)-10 (18,2%), курстың бағасына-15 (27,3 %). 56,4% біліктілікті арттыру курстарының күндізгі нысанын, 36,4% қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып өтуді жөн көрді.

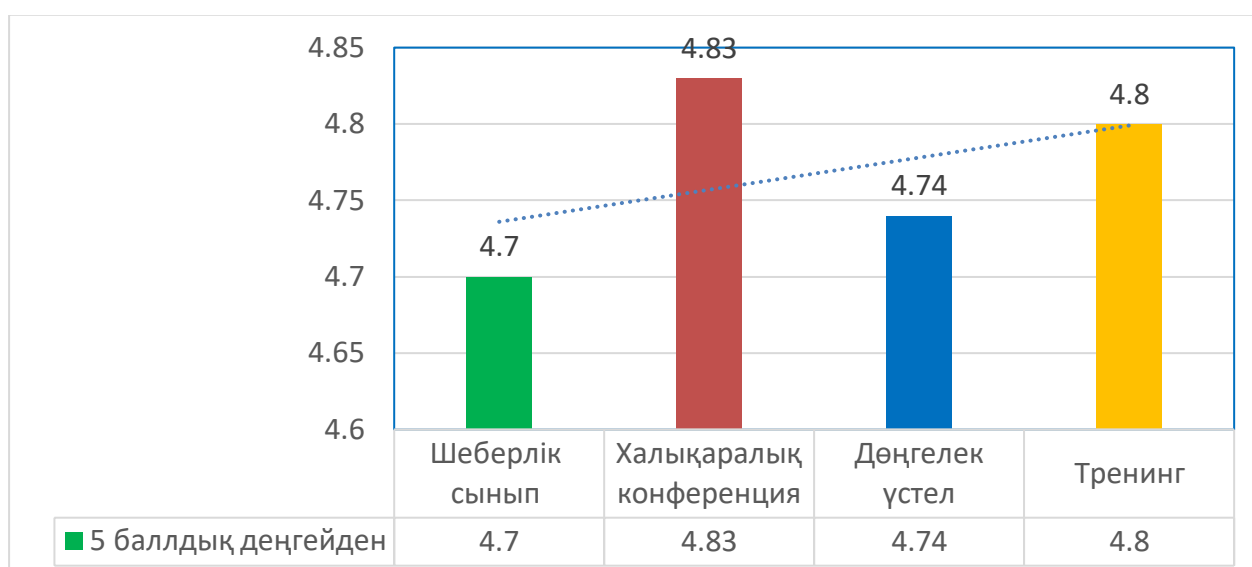
Финляндия: Респонденттер біліктілікті арттыру курстарынан өту туралы шешім қабылдағанда, олар бірінші кезекте курстың тақырыбына- 100% назар аударатынын атап өтті. 43,5% біліктілікті арттыру курстарының күндізгі нысанын және 56,5% қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып өтуді жөн көрді

Сурет 6 - біліктілікті арттырудың тиімді әдістері

Қазақстан: Қосымша білім мен дағдыларды алу бойынша қандай іс-шараларға қатысасыз деген сұраққа жауап берді: 27,3 %- тренингтер мен семинарлар, 43,6 %- конференциялар мен 21,8 % мастер-класстар, 7,3%- қатыспаймын деп жауап берді

Финляндия: Қосымша білім мен дағдыларды алу бойынша қандай іс-шараларға қатысасыз? Деген сұраққа 55,6 %-конференцияларда, 33,3 %- тренингтер мен семинарларда, 11,1%- шеберлік сыныптарда деп жауап берді. Яғни, сауалнама нәтижесіне сәйкес мастер-класс, конференциялар, тренингтер мен семинарлар құзіреттілікті арттыруда оң нәтижесін береді.

Сурет 7- «Acceled» жобасының біліктілікті арттырудың тиімді әдістері

Сауалнама нәтижелері бойынша құзіреттілікті арттырудың тиімді әдістері:

1. Шеберлік-сынып форматында біліктілікті арттыру курсынан өткен ПОҚ жүргізілген социологиялық бағалау қатысушылардың мазмұнға, сарапшылық дағдылар мен білімдерге, оқыту әдістері мен құралдарына қанағаттанушылық деңгейі жоғары екенін көрсетті. Орташа алғанда, қатысушылардың қанағаттануы 5,0 баллдық деңгейден 4,6-дан 4,8-ге дейін болды.

2. Халықаралық конференцияға қатысу форматында біліктілікті арттыру курсынан өткен профессорлық-оқытушылық құрамның социологиялық бағасы 80,1% және 78,5% іс-шараның ұйымдастырылуына және негізгі баяндамашылардың сөзіне толық қанағаттанғанын көрсетті, 96% жобаның келесі іс-шараларын ұйымдастыру барысында ілеспе аударманы жетілдіру, студенттердің баяндамаларын талдау, практикалық денсаулық сақтау өкілдерін іс-шараларға қатысуға шақыру бойынша ұсыныстар берілді, орташа балл 5 баллдық деңгейден 4,83-н құрады.

3. Дөңгелек үстел форматында біліктілікті арттыру курсынан өткен профессорлық-оқытушылық құрамның әлеуметтік бағалауы қатысушылардың 67,7%-ы іс-шараның ұйымдастырылуына, 61,3%-ы онлайн-платформаға және пайдаланылған құралдарға, 64,5%-ы материалдардың мазмұны, 94% келесі жобалық іс-шараларға қатысқысы келетінін атап өтті, орташа балл 5 баллдық деңгейден 4,74-і. Ұсыныстар: мейіргердерді көбірек тарту, мұндай іс-шараларды офлайн режимінде өткізу және іс-шараның алдында материалдар мен презентациялар болуы қажет болды.

4. Тренинг, шеберлік сыныбы, дөңгелек үстел, халықаралық конференция түріндегі біліктілікті арттыру нысандары профессорлық-оқытушылар құрамы тарапынан жоғары бағаланды және кәсіби, педагогикалық, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін арттырудың жоғары тиімді құралы болып табылады.

Осылайша, ҚР мен Финляндиядағы мейіргер ісі бойынша профессор-оқытушылар құрамын социологиялық бағалаудың салыстырмалы талдауының нәтижелері бойынша ПОҚ-ның 47% және 33,3% - ы тиісінше 30 жасқа дейін, 61,8% және 83,9% - ы 5 жылға дейін педагогикалық өтілі, 16,4% және 88,9% - ы ғылыми дәрежесі, тек 23,6% - ы және 83,9% - ы 44,6% - ы соңғы 5 жылда 3 реттен артық біліктілігін арттырды, 27,3% - ы және 22,2% - ы соңғы 5 жылда біліктілігін арттырмады, 56,4% - ы және 33,3% - ы біліктілікті арттыру курстарының күндізгі нысанын, 36,4% - ы және 33,3% - ы қашықтықтан оқыту технологияларын қолданумен өтуді жөн көрді. Айта кету керек, Финляндиядағы ПОҚ жоғары дәрежесімен қатар, 88,9% ғылыми құзыреттілікті дамытқысы келді және 55,6% ғылыммен айналысқысы келді және өз жұмыстарын жариялағысы келетіндерін атап өтті. Бұл мейіргерлік ғылымның ілгері дамуы үшін қажетті көрсеткіштердің бірі.

3.4 AccelEd жобасы шеңберінде мастер-кластарға, семинарларға және тағылымдамаларға қатысуға тарту арқылы мейіргер ісі оқытушыларының біліктілігін арттыру

Қазақстанның жоғары білім беру жүйесінде мейіргер ғылымы мен зерттеулерін дамыту мақсатында 2021 жылдан бастап біздің елімізде Erasmus+ «AccelEd» халықаралық жобасы жұмысын бастады, ол магистратура және PhD докторантура деңгейінде мейіргерлік білім беруді басқаруды, жоспарлауды, қызмет көрсету сапасын қамтамасыз етуді жақсартуға, интернационалдандыруға және кеңінен тануға бағытталған, жобаның үйлестірушісі – «Астана медицина университеті».

«Қазақстанда жоғары білім беру жүйесінде магистратура және PhD докторантура деңгейінде мейіргер ісін жетілдіру» жобасы Қазақстанның жоғары білім беру жүйесіндегі мейіргер ғылымы мен зерттеулерін реформалауға, Қазақстандағы жаратылыстану ғылымдары саласындағы Денсаулық сақтау мен жоғары білім беру практикасын басқаруды, менеджментті және қолданылуын жаңғыртуға бағытталған [accel.ed.com].

Бүгінгі таңда аталған жоба аясында мейіргер ісі саласындағы жоғары оқу орнынан кейінгі білім сапасын қолдап, жоғары оқу орындарының 85 студенті, 169 оқытушы, 33 әкімшілік қызметкер мейіргер ісі теориясы, сапалық зерттеу әдістемесі, мейіргерлік қызметтер, сервистік дизайн тәсілдері бойынша дайындықтан өтті. Осы тренингтер барысында барлығы 5 оқу-әдістемелік материал әзірленіп, енгізілді. Біздің магистрлік жұмысымыз Қазақстанның жоғары білім беру жүйесіндегі мейіргерлік ғылым мен зерттеулерді реформалауға, Қазақстандағы жаратылыстану ғылымдары саласындағы денсаулық сақтау мен жоғары білім беру практикасын басқаруды, менеджментті және жұмысын жаңғыртуға бағытталған жобамен өзара байланысты. Ол жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру деңгейінде «Мейіргер ісі» мамандығы бойынша оқытуды ілгерілетуге мүмкіндік берді, мейіргерлердің клиникалық практикада ғана емес, педагогикалық және зерттеу жұмысында да өзінің қабілетін жүзеге асыруына ықпал етті. Жоба шеңберінде өткізілген мастер-кластар, семинарлар мен тағылымдамалар арқылы магистранттар мен докторанттар, оқытушылар өз білімдерін және қызметі туралы ғылыми түсініктерін кеңейте алды. Ғылым әрдайым ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыруда және дамудың жаңа әдістемелері мен құралдарын табуда маңызды рөл атқарды. Осыған байланысты мейіргер ғылымы дұрыс бағытта дамуы керек, өйткені ол медицина саласының тұрақты дамуын қамтамасыз етудің мүмкін жолдарын іздеудегі маңызды компонент болып табылады [76-78]. Жобаның мақсаттары мен міндеттері жоғары мейіргерлік білімге қатысты проблемалар мен қиындықтар және жобаның мақсатты топтарының нақты қажеттіліктері негізінде құрылды, сонымен қатар білім берудегі Болон түріндегі реформалардың үш циклін кедергісіз жүзеге асыруды қамтамасыз ету үшін мейіргерлердің құзыреттілігін дамытуға бағытталған және елдегі мейіргерлік білім, практика және ғылымның үштұғырлығын енгізуге ықпал етеді.

Осылайша, магистратура деңгейінде мейіргерлік білім беруді күшейту,

сондай-ақ Қазақстанда мейіргерлік ғылым бойынша PhD докторантураны құру және енгізу жөніндегі жобаның жалпы мақсаты Қазақстан Республикасының стратегиялық мүдделеріне сәйкес келеді және мейіргерлік білім беру, зерттеу және клиникалық практика саласындағы мамандардың қажеттілігін қанағаттандырады [79-80]. Жобаның өзектілігі 2021 жылғы 2 маусымда Дүниежүзілік денсаулық сақтау ассамблеясында ДДСҰ-ның мейіргер ісі және акушерлік іс жөніндегі жаңа жаһандық стратегиясының қабылдануымен расталды. Мейіргер ісі мен акушерлік істің 2021-2025 жылдарға арналған стратегиясында елдерге акушерлер мен мейіргерлер денсаулық сақтау қызметтерімен жалпыны бірдей қамтуға және денсаулық сақтау саласындағы басқа да мақсаттарға қол жеткізуге оңтайлы үлес қосатын жағдайлар жасауға көмектесетін басымдықтар айқындалған. «Қазақстанда жоғары білім беру жүйесінде магистратура және PhD докторантура деңгейінде мейіргер ісін жетілдіру» жобасы Қазақстандағы жоғары білім беру жүйесінде мейіргер ғылымы мен зерттеулерді реформалауға бағытталған. Жоба шеңберінде мейіргер ісінің магистрлері мен докторанттарына жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру тәсілдеріне құрылымдық және институционалдық өзгерістер енгізу туралы бастамашылық жасау жоспарлануда, қазіргі уақытта талап етілетін дағдыларды дамытуға ықпал ететін халықаралық практика үлгісі бойынша диссертациялық жұмыстарды бағалау критерийлері қалыптастырылатын болады [81]. Жобаны іске асыру нәтижесінде мейіргер ісі магистранттары мен докторанттары, оқытушылары өз білімдері мен ғылыми білімдерін өз қызметінде кеңейте алды, ақпараттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігін арттырды, ғылыми зерттеулердің жаңа әдістемелерін үйренді.

Мейіргер ісінің магистранттары мен докторанттарының жобаны іске асыруға қатысуы мейіргерлік зерттеулер саласындағы университеттер мен медициналық ұйымдар арасындағы ынтымақтастықтың үздік еуропалық тәжірибелерімен танысуға, шешім қабылдау үшін неғұрлым сенімді дәлелдер келтіру, мейіргер ісі факультеттерін басқарудағы үздік халықаралық тәжірибелерді бағалау үшін сенімді жүйелі шолулар жүргізу үшін дағдылар мен білім алуға мүмкіндік берді.

Жобаның нәтижелері

Жоба аясында мастер-кластар, семинарлар мен тағылымдамалар арқылы магистранттар мен докторанттар, оқытушылар өз қызметінде өз білімдері мен ғылыми білімдерін кеңейте алды. Сондай-ақ, бұл халықаралық жоба келесі құзыреттер бойынша біліктілікті арттыруға ықпал етті: педагогикалық, кәсіби, ақпараттық, ғылыми-зерттеу, коммуникативтік. Ғылым әрқашан ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыруда және дамудың жаңа әдістемелері мен құралдарын табуда маңызды рөл атқарды. Осыған байланысты мейіргер ісі туралы ғылым да дұрыс бағытта дамуы керек, өйткені ол медицина саласының тұрақты дамуын қамтамасыз етудің мүмкін жолдарын табудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Жоба аясында Қазақстанның медициналық университеттерінің 25 оқытушысы мен 6 докторанты үшін JVI кешенді жүйелі шолу оқу бағдарламасы ұйымдастырылды. Оны аяқтағаннан кейін олар

Қазақстанның денсаулық сақтау саласында шешім қабылдау немесе клиникалық ұсыным беру үшін неғұрлым сенімді дәлелдемелер ұсыну үшін дәлелдемелердің әртүрлі түрлеріне сенімді жүйелі шолулар жүргізу дағдылары мен білімдерін игерді. Қазақстанның медициналық персоналы үшін ұйымдастырылған вебинарлар өзекті мейіргерлік тақырыптарды, ұсынылған құрылымдар мен ынтымақтастық тәжірибесін іске асыру мәселелерін талқылауға мүмкіндік берді [82]

«Денсаулық сақтауды (мейіргерлік қызметтерді) дамытудағы сервис-дизайн теориясы» атты мастер-класста мейіргер ісіндегі өзекті тақырыптар мен клиникалық мәселелер қозғалды және талқыланды, онда қатысушылар практик-дәрігерлермен және соңғы пайдаланушылармен ынтымақтастықта пациенттердің көзқарасы негізінде мейіргерлік қызметтерді әзірлеудің заманауи әдіснамасын зерделеді. Мастер-класқа барлығы 53 адам қатысты, олардың ішінде медициналық жоғары оқу орындары мен колледждердің оқытушылары (22), студенттер (21), сондай-ақ практикалық денсаулық сақтау өкілдері қатысты.

Жоба Қазақстан Республикасында мейіргер ісін оқыту және зерттеу үшін құзыреттілікті дамытуға ықпал етті. Ғылыми тағылымдама барысында докторанттар жаңа педагогикалық әдістерді, мейіргео ісін дамытудың әртүрлі жолдарын және Еуропадағы зерттеу жобаларын зерттеді. Литвада өткен «Мейіргер ғылымы» мамандығы бойынша оқытушылар, магистранттар және PhD докторанттарға арналған «Зерттеудің озық сапалық әдістері» тренингінде сапалы зерттеулер мен іріктеу стратегияларын қолдану; феноменологиялық, тақырыптық, этнографиялық, тарихи, зерттеулер; зерттеудің негізделген теориясы; контент-талдау; этикалық мәселелер және деректерді басқару; сапалы деректерді ұсыну және академиялық жазу; мақаланы жариялау сияқты тақырыптар қамтылған. Жоба аясында атқарылып жатқан орасан зор жұмыстың арқасында жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімі бар мейіргерлерді даярлау жүйесін қайта ұйымдастыруға болады деп үміттенеміз, бұл жоғары мамандандырылған кадрларды даярлауға және осы мамандықтың беделін көтеруге мүмкіндік береді [83].

Осылайша, магистратура деңгейінде мейіргерлік білім беруді күшейту, сондай-ақ Қазақстанда мейіргерлік ғылым бойынша PhD докторантураны құру және енгізу жөніндегі жобаның жалпы мақсаты Қазақстан Республикасының стратегиялық мүдделеріне сәйкес келеді және мейіргерлік білім беру, зерттеу және клиникалық практика саласындағы мамандардың қажеттілігін қанағаттандырады.

3.5 AccelEd жобасы шеңберінде біліктілікті арттырудан өткеннен кейін ОПҚ-ны социологиялық бағалау .

Кешенді жүйелі шолу бойынша JBL оқу бағдарламасына 9 университеттен 31 қатысушы қатысты. Бағдарламаны Оңтүстік Австралияның Аделаида Университетінің денсаулық сақтау және медициналық ғылымдар факультетінде орналасқан халықаралық зерттеу ұйымы ұйымдастырды. Қатысушыларды санаттар бойынша бөлу:

Оқытушылар құрамы – 21:

А. ерлер – 2 / әйелдер – 19

в. Қазақстан-19 / Финляндия – 2

1. Тренинг туралы пікірлерге 10 адам қатысты. Олар тренингте берілген сапалы ақпаратқа қанағаттанды. Қатысушылар сонымен қатар тренингтің ұйымдастырылу деңгейі мен тұжырымдамасын атап өтті. Кейбір қатысушылар тапсырмаларды жеткілікті түрде түсінбеді, олар оффлайн режимінде оқытуды ұйымдастыруға қатысты тілектерін білдірді (бұл пандемияға байланысты мүмкін емес). Сондай-ақ, қатысушылар оқытушылардың өздері жүйелі шолу жүргізу тәжірибесі және олардың жұмысының мысалдары туралы естігісі келеді. Тренинг аясында SUMARI платформасына қол жетімділік берілді, қатысушылар платформамен көбірек әрекеттескісі келеді және оны тереңірек пайдалануды үйрену үшін онымен көбірек жұмыс істегісі келеді. 1-кестеде қатысушылардың тренингті оқыту материалдары мен әдістеріне қанағаттануы көрсетілген. Жалпы қатысушылар тренингтің ұйымдастырылу деңгейі мен мазмұнына риза болды, санаттар бойынша орташа балл 5 балдың 4,3-тен 4,7-ге дейін болды.

	1 Өте жақсы	2 Нашар	3 Қанағат	4 Жақсы	5 Қушті	Орта ша	Орта балл
Бағдарламаның мазмұны келесідей болды	0,0%	0,0%	10,0%	10,0%	80,0%	4,7	5,0
Сарапшылардың дағдылары мен білімі	0,0%	0,0%	0,0%	30,0%	70,0%	4,7	5,0
Сарапшылар қолданған әдістер нәтижеге қол жеткізуге ықпал етті	0,0%	0,0%	10,0%	30,0%	60,0%	4,5	5,0
Көмекші материалдардың жеткіліктілігі	0,0%	10,0%	10,0%	10,0%	70,0%	4,4	5,0
Мазмұны маған қажетті нәтижелерге қол жеткізуге көмектесті	10,0%	0,0%	10,0%	10,0%	70,0%	4,3	5,0
Мазмұнының қолданылуы	0,0%	0,0%	10,0%	20,0%	70,0%	4,6	5,0

Нәтижелерге қол жеткізілді	0,0%	0,0%	10,0%	30,0%	60,0%	4,5	5,0
----------------------------	------	------	-------	-------	-------	-----	-----

2-кесте- JBL оқу бағдарламасының қатысушыларның кері байланысы

Қатысушылардың кері байланыс нәтижелері бойынша ұсыныстар:

Іс-шараға қатысушылар үшін қосымша жұмысты тереңірек түсіндіру қажет. Қосымша кеңестер мүмкін және қажет. Сондай-ақ материалды жақсы түсіну және пайдалану үшін оқу кезінде белсенді өзара әрекеттесу.

Осылайша, тренинг форматында біліктілікті арттырудан өткеннен кейін ПОҚ-ны социологиялық бағалау қатысушылардың оқыту материалдары мен әдістеріне және тренингтің ұйымдастыру деңгейі мен мазмұнына қанағаттануы 5 балдың 4,3-тен 4,7-ге дейін болғанын және ПОҚ мен сарапшы арасындағы оқыту кезінде коммуникацияны күшейту бойынша ПОҚ ұсынымдары болғанын көрсетті.

2. «Мейіргерлік қызметтерді дамытудағы қызметтерді жобалауға көзқарас» тақырыбындағы мастер-класс 2021 жылғы 6-10 желтоқсан аралығында Қазақстанда Қарағанды медицина университетінде офлайн форматта өтті. Іс-шараға 52 қатысушы қатысты, оның ішінде 5 Қазақстандық серіктес университет және олардың практикалық денсаулық сақтау саласындағы серіктестері, 4 еуропалық серіктес университет және жобалық консорциумнан тыс бір университет (Семей медицина университеті, Қазақстан) қатысты.

Қатысушыларды санаттар бойынша бөлу:

Оқытушылар құрамы-25:

а. ерлер – 3 / әйелдер – 22

б. Қазақстан-22 / Финляндия-2 / Нидерланды-1

Пікірлер сауалнамасына 38 адам қатысты, олар мастер-класстың ұйымдастырушылық бөлігіне, берілген аудармаға, сондай-ақ оқу бағдарламасының тақырыбы мен мазмұнына риза болды. Қатысушыларға топтық жұмыс, спикерлердің кәсібилігі мен біліктілігі ұнады, бұл маңызды, қатысушылар бұл шеберлік сыныбына барлық топтардың қатысқанына қуанышты болды: оқытушылар, студенттер, әкімшілік және практикалық денсаулық сақтау өкілдері.

Қатысушылар мастер-класстың ұйымдастыру аспектілерін де жақсартуға болатынын және қатысушылар пациенттермен клиникаларда жұмыс істеуге көбірек уақыт бөлгісі келетінін атап өтті.

3-кестеде қатысушылардың мазмұнға, сараптамалық дағдылар мен білімге, оқыту әдістері мен құралдарына қанағаттануы көрсетілген. Орташа алғанда, әр түрлі санаттағы қатысушылардың қанағаттануы 5,0 - ден 4,6-дан 4,8-ге дейін болды.

	1 Өте жақс ы	2 Наша р	3 Қанаға т	4 Жақс ы	5 Қушті	Орташ а	Орт а балл
Бағдарлама мазмұны келесідей болды	0,0%	0,0%	5,3%	28,9%	65,8%	4,6	5,0
Сарапшылардың дағдылары мен білімі	0,0%	0,0%	2,6%	21,1%	76,3%	4,7	5,0
Сарапшылар қолданған әдістер нәтижеге қол жеткізуге ықпал етті	0,0%	0,0%	5,3%	15,8%	78,9%	4,7	5,0
Көмекші материалдардың жеткіліктілігі	0,0%	0,0%	5,3%	28,9%	65,8%	4,6	5,0
Мазмұн маған қажетті нәтижелерге қол жеткізуге көмектесті	0,0%	0,0%	2,6%	31,6%	65,8%	4,6	5,0
Мазмұнның қолданылуы	0,0%	0,0%	2,6%	15,8%	81,6%	4,8	5,0
Нәтижелерге қол жеткізілді	0,0%	0,0%	2,6%	36,9%	60,5%	4,6	5,0

3-кесте- Мастер-класс қатысушыларының кері байланысы

Қатысушылар бұл әдісті өз клиникаларында қолдануға, сондай-ақ оны оқытушылық қызметінде қолдануға қызығушылық танытады және жоспарлайды, сонымен қатар олар бұл білімді бакалавриат деңгейіндегі студенттермен бөлісуді жоспарлап отыр. Қатысушылар осы әдіс арқылы өз клиникаларында мейіргер ісі проблемаларын шешкісі келеді. Бұл әдісті қолдану үшін қатысушыларға университеттер мен клиникалар әкімшілігінің қолдауы, сондай-ақ сарапшылармен электрондық пошта немесе онлайн кездесулер арқылы кеңесу мүмкіндігі қажет.

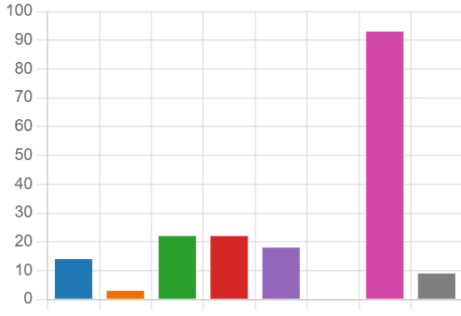
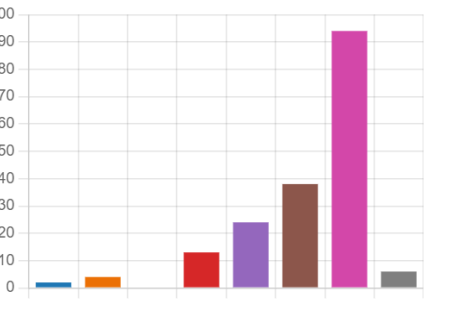
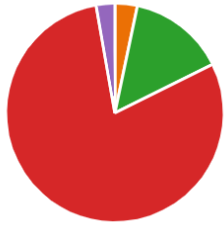
Қатысушылардың кері байланыс нәтижелері бойынша ұсынылатын іс-шаралар:

Қазақстанда сервисті жобалау әдісін одан әрі қолдану кезінде сарапшылардың консультациялары, сондай-ақ құралдарды дұрыс пайдалануда қолдау қажет болады.

Осылайша, мастер-класс форматында біліктілікті арттырудан өткеннен кейін ПОҚ-ның әлеуметтанулық бағалауы қатысушылардың мазмұнға, сараптамалық Дағдылар мен білімге, оқыту әдістері мен құралдарына қанағаттануы жоғары екенін көрсетті. Орташа алғанда, қатысушылардың

қанағаттануы 5,0 - ден 4,6-дан 4,8-ге дейін болды.

3. «Қазақстандағы мейіргерлік білім беру, зерттеулер және практика: мейіргер ісінің болашағына инвестициялар» халықаралық конференциясына қатысушылардың кері байланысы.

Критерийлер	Сипаттама
Конференцияға қатысушылар саны	556
Кері байланыс нысанын алушылар саны	Барлығы: 287
Кері байланыс сауалнамасын толтырған қатысушылар саны	<p>Барлығы: 181</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Master student / Магистрант 14 ● PhD student / PhD-докторант 3 ● Other student / Студент бакала... 22 ● Academic staff / Представитель... 22 ● Administrative staff / Админист... 18 ● Policy maker (ministries, depart... 0 ● Nursing specialist, nurse manag... 93 ● Другое 9
Қатысушылар конференция туралы білген байланыс арналары	<ul style="list-style-type: none"> ● AccelEd website / Сайт AccelEd 2 ● AccelEd Instagram page / Instag... 4 ● AccelEd Facebook page / Faceb... 0 ● AccelEd newsletter / Информац... 13 ● University website and social pa... 24 ● Official invitation letter / Офици... 38 ● From colleagues, friends, acquai... 94 ● Другое 6
Іс-шараға қатысу ұзақтығы	<ul style="list-style-type: none"> ● Less than an hour. Why? Please ... 0 ● 1-2 hours. Why? Please specify t... 6 ● 3-5 hours / 3-5 часов 26 ● The whole event / Все меропри... 144 ● Другое 5
Іс-шараға қанағаттану	<p>Қатысушылардың көпшілігі - 80,1% және 78,5% - іс-шараның ұйымдастырылуына және негізгі баяндамашылардың сөз сөйлеуіне толық қанағаттанады. 96% жобаның келесі іс-шараларына қатысқысы келеді. Орташа баға: 4,83.</p> <p>Жиналғандар конференцияның қызықты бағдарламасын, көтерілген тақырыптардың өзектілігін, баяндамалардың</p>

	<p>ақпараттылығын, шетелдік профессорларды тартуды, конференцияның ыңғайлы форматын, көптілді тыңдаушыға бағдарлануын атап өтті.</p> <p>Міне, басқа қатысушылардың бірнеше жауаптары:</p> <p>- «Осындай іс-шараларды өткізу біздің мамандыққа деген қызығушылық пен құрметті арттырады! Кәсіби деңгейіңізді көтеру, әріптестеріңізбен тәжірибе алмасу өте жақсы!».</p> <p>- «Мейіргердің біліміне көбірек көңіл бөле бастағаны ұнады».</p> <p>Осындай іс-шараларды өткізу үшін тыңдаушылар баяндамашылардың сөз сөйлеу реттілігін ұйымдастыруды жақсартуды, іс-шараны өткізу күндерін ұлғайтуды, синхронды аударманы жақсартуды, студенттердің презентацияларын Мұқият іріктеуді, регламентті қатаң сақтауды, практикалық денсаулық сақтау өкілдерін көбірек тартуды ұсынды.</p> <p>«Демалыс күндері осындай іс-шараларды өткізу мүмкіндігі, өйткені медицина қызметкерлерінің көпшілігі жұмыс күндері жұмыс істейді және конференцияны тыңдауға және көруге әркімнің мүмкіндігі бола бермейді» деген ұсыныстар түсті.</p>
--	--

4-кесте- Халықаралық конференция қатысушыларының кері байланысы

Осылайша, ПОҚ-ның халықаралық конференцияға қатысу форматында біліктілікті арттырудан өткеннен кейінгі социологиялық бағалауы 80,1% және 78,5% - іс-шараны ұйымдастыруға және негізгі баяндамашылардың сөз сөйлеуіне толық қанағаттанғанын, 96% - ы жобаның келесі іс-шараларына қатысқысы келетінін көрсетті. Синхронды Аударманы жақсарту, студенттердің презентацияларын іріктеу, регламентті қатаң сақтау, практикалық денсаулық сақтау өкілдерін тарту бойынша ұсыныстар болды, орташа баға 5 баллдық деңгейдің 4,83 құрады.

4. Жоба аясында «Университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы ынтымақтастық құрылымдары мен процестерін дамыту жөніндегі ұсынымдар туралы есепті» таратуға бағытталған дөңгелек үстел өткізілді, ол нақты деректерге негізделген мейіргер ісін енгізуді қолдайтын ынтымақтастыққа қатысты. Дөңгелек үстелге 77 адам қатысты, оның ішінде жобаға қатысушылар мен практикалық денсаулық сақтау өкілдері, профессор-оқытушылар құрамы, магистранттар мен докторанттар.

Кездесу сапасын бағалау үшін кері байланыс формасы 2021 жылғы 17 қарашада дөңгелек үстелдің 72 қатысушысына электрондық пошта арқылы жіберілді, ал келесі күні жоба серіктестеріне кері байланыс сауалнамасы туралы еске салынды. Нәтижесінде 31 қатысушы өз пікірлерімен бөлісті.

Критерий	Сипаттама
Бастапқы кеңеске қатысушылардың саны	77
Кері байланыс нысанын алушылар саны	<p>72:</p> <p>Олардың барлығы дерлік медициналық университеттердің өкілдері-61, қалғандары-11 практикалық денсаулық сақтау қызметкерлері, соның ішінде университет ауруханаларынан 8 адам.</p> <p>5 магистрант; 8 магистрант; 32 оқытушы.</p>
Қатысушылар бастапқы кездесу туралы білген байланыс арналары	<p>2 адам-кеңейтілген веб-сайт; 1 адам-Instagram парақшасы; 1 адам – Facebook парақшасы; 17 адам – ресми шақыру хаттары; 7 адам – әріптестерінен, достарынан және таныстарынан.</p>
Іс-шараға қатысу ұзақтығы	<p>1 сағат-2 адам; Толығымен іс-шараға-28 адам;</p>
Іс-шараға қанағаттану	<p>Іс-шараны ұйымдастыру: Қанағаттанбаған-6,5%, жартылай қанағаттанған – 25,8%, толық қанағаттанған – 67,7%.</p> <p>Іс-шара кезінде қолданылатын онлайн платформа немесе құралдар: қанағаттанбаған-3,2%, жартылай қанағаттанған – 35,5%, толық қанағаттанған – 61,3%.</p> <p>Жоба сарапшыларының презентациялары: Толық қанағаттанған-41,9%, жартылай қанағаттанған – 58,1%.</p> <p>Іс-шара бағдарламасы: Толық қанағаттанған-35,5%, жартылай қанағаттанған-64,5%.</p> <p>Материалдардың мазмұны: Толық қанағаттанған-35,5%, жартылай қанағаттанған-64,5%.</p> <p>94% жобаның келесі іс-шараларына қатысқысы келеді.</p> <p>Орташа баға: 4,74.</p> <p>Тыңдаушылардың көпшілігі іс-шара идеясын, жақсы дөңгелек үстел бағдарламасын, оның нақты құрылымын, мейіргердермен пікірталасты және топтық жұмысты атап өтті.</p>

	<p>Дегенмен, қатысушылар мейіргерлерді көбірек тарту қажеттілігін атап өтті, өйткені олардың аз саны талқылаулардағы мейіргерлердің белсенділігінің төмендеуінде көрінді. Сонымен қатар, олар мұндай іс-шараларды офлайн режимінде өткізгісі келеді және іс-шара басталғанға дейін материалдар мен презентацияларға ие болғысы келеді.</p>
--	--

5-кесте- Дөңгелек үстел қатысушыларының кері байланысы

Осылайша, ПОҚ-ны социологиялық бағалау дөңгелек үстел форматында біліктілікті арттырудан өткеннен кейін қатысушылардың 67,7% - ы іс - шараны ұйымдастыруға, 61,3%- ы онлайн платформа мен пайдаланылатын құралдарға, 64,5% - ы материалдардың мазмұнына, 94% - ы жобаның келесі іс-шараларына қатысқысы келетінін көрсетті., орташа баға-4,74. Ұсыныстар - мейіргерлерді көбірек тарту, мұндай іс-шараларды офлайн режимінде өткізу және іс-шара басталғанға дейін материалдар мен презентациялардың болуы қажеттілігі болды.

Қорытындылай кетсек, біліктілікті арттырудың барлық нысандары-тренинг, мастер-класс, дөңгелек үстел, халықаралық конференция профессор-оқытушылар құрамының құзіреттілігін арттыруда жоғары бағаланады және кәсіби, педагогикалық, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті арттырудың жоғары тиімді құралдары болып табылады.

3.6 Финляндияда халықаралық тағылымдамадан өтудің жеке тәжірибесі

Финляндияда, мейіргерлер дәрігерлермен тең дәрежеде өзінің ғылыми-зерттеу базасы бар және денсаулық сақтау саласындағы ең маңызды, сұранысқа ие және беделді мамандардың бірі болып саналатын тәуелсіз медицина саласының мамандары. Олардың денсаулық сақтау жүйесінде науқасқа, оның отбасына және айналасына күтім жасау мен күтіммен байланысты рөлі мен міндеттері бар. Олар жеке мамандар ретінде дәрігерлермен, психологтармен, әлеуметтік қызметкерлермен көпсалалы топтарда жұмыс істейді.

Сонымен қатар, әрбір Еуропалық медициналық мекемеде бас дәрігерлер емес, бас мейіргерлер басқаратын арнайы мейіргерлік бөлім бар. Онда стратегиялық құжаттар, олардың емханасында немесе ауруханасында мейіргер ісін қалай дамыту керек, науқастарға күтім жасау әдістемесі, жұмыс процесінің жалпы көрінісі жасалады. Финляндиядағы бір жұмыс орнына 6-7 адам мейіргерден келеді, соның арқасында олар әрбір науқасқа көңіл аударатын мүмкіндікке ие. Егер бұрын дәрігерлер ғана диагноз қойып, тағайындаулар жасай алады деп есептелсе, бұл қазір магистр дәрежесі бар мейіргерлердің құзыреті бар, оларды кеңейтілген мейіргерлер деп атайды.

Финляндияда науқастар қандай да бір ауыр патология болған жағдайда ғана дәрігерлерге барады.

Осылайша, Қазақстанда да біз болашақ мейіргерлерді ынталандыру жолымен сапалы медициналық қызмет көрсететін зайырлы мемлекеттер қатарынан боламыз.

ҚОРЫТЫНДЫ

Мейіргер- денсаулық сақтау жүйесінің барлық деңгейлерінің құрамдас бөлігі бола отырып, әрбір медициналық мекеме үшін маңызды қызметкерлердің бірі болып табылады. Мейіргерлер пациенттер мен денсаулық сақтау мамандары арасындағы байланыстың 90% және Қазақстан Республикасында медициналық қызметкерлердің 77%-н құрайды. 2030 жылға қарай мейіргерлердің жаһандық тапшылығы 36 миллион адамды құрайды деп есептеледі. Педагог жұмысының талапшылдығына басты назар аударылатындықтан, мейіргер ісінің оқытушылар құрамының білімі туралы зерттеулер өте аз. Науқасқа дұрыс күтім жасауды ұйымдастыру және дәрігерлер жұмысының тиімділігі соларға байланысты, сондықтан дамыған елдерде мейіргер денсаулық сақтау мамандарының көпшілігін құрайды, аурудың алдын алу, оңалту, пациентке бағытталған күтім жүйесінде негізгі орындаушылар болып табылады, сонымен қатар науқастарды ауруды басқаруға үйретуде маңызды рөл атқарады. Педагогикалық қызметтің еңбек функцияларының кеңеюіне және педагогикалық міндеттердің күрделенуіне байланысты әр түрлі педагогикалық іс-әрекеттің тиімділігі мен тиімділігін анықтайтын және қамтамасыз ететін ең маңызды фактор ретінде педагогикалық ұжымның кәсіби деңгейін арттыру қажеттілігінің маңызы арта түседі.

Жоғары педагогикалық шеберлікке қол жеткізу үшін оқытушыға кәсіби педагогикалық білім, практика, қабілет, үздіксіз өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі тәрбиелеу және өзінің педагогикалық іс-әрекетінің шебері болуға мотивациялық ұмтылыс қажет. Әрбір мұғалім кәсіби педагогикалық іс-әрекеттегі өзгерістерге бейімделуі керек, мұғалімнің кәсіби педагогикалық іс-әрекетіндегі өзгерістерге бейімделуі қажет. өзінің біліктілігін үздіксіз арттыруға және үнемі өзін-өзі тәрбиелеуге және практикалық іс-әрекетке дайын болу. Қазақстан Республикасының педагогикалық кадрларының біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және өткізу қағидаларымен 2017 жылғы 18 қаңтардағы № 18 ҚР Заңымен (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің бұйрығы) <https://adilet.zan.kz/rus/docs> сайтында танысуға болады.

Елімізде мейіргерлік білім беру жүйесі қарқынды дамып, мейіргер оқытушылардың білім деңгейлері де жоғарылауда. Мейіргер ісі өзіндік теориялық және ғылыми негізі бар, оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларының мазмұнының айтарлықтай өзгеруінен көрінетін дербес пән ретінде орын алады. Мейіргерлерді даярлаудың көп деңгейлі жүйесін құру мейіргерлік білім мен әлемдік білім беру жүйесін біріктіру жолындағы маңызды қадам болмақ. Мейіргерлік білім беру жүйесінің алдында халық денсаулығының алдын алу, сақтау және нығайту, жоғары білікті медициналық көмек көрсету және оңалту бойынша кең ауқымды міндеттерді орындау үшін жаңа сападағы маманды дайындау міндеті тұр. Қазіргі таңда оқытудың қысқартылған түрін енгізу аға және бас мейіргер қызметтерін атқаратын мейіргерлерге медициналық ЖОО мен колледждерде жұмыс орындарынан қол үзбей оқуға мүмкіндік берді. Дәл осы қызметкерлер бүгінде халыққа

мейіргерлік көмек көрсетуді жақсарту мәселелерін шеше алады. Осылайша, біздің еліміз мейіргер ісі мен мейіргерлік білім берудегі тұжырымдамалық өзгерістермен сипатталады [141-143].

Мейіргер ісі саласында ғылыми зерттеулер жүргізуге профессорлық-оқытушылық құрамын тарту медицинаның осы саласын дамытудың маңызды факторы болып табылады. Мамандарды даярлау сапасын арттырудың ең маңызды резерві оқу бағдарламаларын жетілдіру, оқу үдерісіне инновациялық технологияларды енгізу, олардың тиімділігін талдау және бағалау болып табылады. Бұл мәселені шешу орта медициналық оқу орындарының профессорлық-оқытушылық құрамын мейіргер ісі саласындағы ғылыми-зерттеу қызметіне кеңінен тарту арқылы жүзеге асырылуы мүмкін [144].

Жаһандану жағдайында жаңа форматтағы оқытушыны дамыту қазіргі таңда өзекті болып табылады. Мейіргер ісі оқытушыларының құзыреті көп қырлы, ал оқытушылар құрамының рөлі мен біліктілігі ондаған жылдар бойы талқыланып келеді. Дегенмен, мейіргер ісі бойынша оқытушының негізгі рөлі студенттердің оқуы мен кәсіби дамуына ықпал ету болып табылады. Қазіргі оқытушының кәсіби қызметі көп қырлы және көп аспектілі болуымен ерекшеленді.

Практикалық іс-әрекеттің тиімділігі білім беру бағдарламаларының мазмұнын үнемі жаңартып отырумен, оның алдында күнделікті педагогикалық мәселелерді шешумен ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің жеке басына қойылатын талаптардың артуымен де байланысты [84]. Мейіргер ісі оқытушыларының негізгі құзыреттеріне мейіргер ісіндегі құзыреттілік, педагогикалық құзыреттілік, қарым-қатынас, басқару, көшбасшылық және цифрлық технологиялар дағдылары кіреді

Оқытушылар сонымен қатар сабақ беру және оқыту әдістерін меңгеруі, іске асырылып жатқан білім беру бағдарламаларын бағалау принциптерін білуі, зерттеулер мен деректер жинауды жүргізе білуі, сондай-ақ этикалық принциптерді білуі қажет. Оқытушылардың рөлдері, міндеттері мен міндеттемелері әртүрлі болуы мүмкін, бірақ бұл зерттеуде мейіргер-педагогтер білім беру мекемелерінде мейіргер ісі бойынша пәндер мен модульдерді оқытатындар ретінде қарастырылады. Оқытушылық құзыреттілік білім, дағдылар мен көзқарастарды беру процесі, сондай-ақ оң оқу ортасы мен атмосферада оқытуды жүргізу ретінде сипатталады [85].

Бүгінгі таңда медициналық білім берудің негізгі міндеттерінің бірі мейіргерлердің жаңа буынын дайындау, осылайша олар барлық елдерде практикалық денсаулық сақтауда өз орнын ала алады [86]. Біз бүгінгі таңда оқытушының рөлі өзгертінін білеміз: білім тасымалдаушы оқытушыдан ол кеңесшіге, ұйымдастырушыға, модераторға және білім алушылардың проблемалық-бағдарланған, зерттеушілік, оқу-танымдық іс-әрекетінің үйлестірушісіне, яғни менеджер мен тьютордың құзыретіне ие оқытушыға айналуы керек [87]. Ол студенттің дербес білім беру қызметіне жағдай жасайды және оқушылардың бастамасын жан-жақты қолдай отырып, оны сүйемелдейді. Студенттер-бұл білім беру процесінің толыққанды қатысушылары, олар мұғаліммен сабақ нәтижелеріне жауапкершілікті

сабақтардың үзінділерін жүргізуге дейін бөліседі. Қазіргі мұғалім когнитивті терминологияны: жіктеу, негіздеу, зерттеу, жалпылау, талдау, болжау, бағалау, модельдеу, салыстыру, студенттердің шығармашылық ойлау әрекеттерін ынталандыру, оларды мазмұнды пікірталасқа қосу, өз көзқарастары мен болжамдарын айтуға ынталандыруды - қолдана отырып, оқыту мақсаттарын дербес әзірлейді. Бұл білім алушыларға проблемаға кіруге, оны өз бетінше түсінуге және талдауға, даулы мәселелерді анықтауға, оларды қоюға, басқалардың пікірлері мен сұрақтарын тыңдауға, олардың дәлелдерін тыңдауға, өз ұстанымдарын қорғауды үйренуге мүмкіндік береді [88].

Оқытушылардың кәсіби құзыреттілігін жетілдіруге деген ынтасын дамытуда моральдық ынталандыру, яғни олардың қызметі мен ғылыми-педагогикалық қоғамдастықтағы кәсіби жетістіктерін жариялау, кәсіби шеберлік конкурстарын ұйымдастыру, тәжірибе алмасу, оның ішінде біліктілікті арттыру процесінде де тәжірибе алмасу жоғары тиімділікке ие. Бүгінде жоғары мектепті дамытудың маңызды стратегиялық міндеті ретінде білім берудің жеке-белсенді парадигмасын қалыптастыру қарастырылған кезде, қазіргі заманғы білім беру процесін қамтамасыз етудің дәстүрлі түрлеріне ғана назар аудару жеткіліксіз екенін айта кету керек.

Жоғары білім беру мекемесінің ақпараттық ортасын жетілдіруге негізделген талаптар, сондай-ақ оқытудың озық технологияларын пайдалану оларды қазіргі жағдайда іске асырудың түбегейлі жаңа тәсілдерін талап етеді [89-92]. Оқытушылық қызмет - оқытылатын пәндердің ерекшеліктерімен, студенттік топтың дайындық деңгейімен, оның құрамымен, нақты педагогикалық жағдайлардың ерекшеліктерімен, сондай-ақ оқытушының ғылыми қызығушылықтарымен тығыз байланысты бірқатар функцияларды жүзеге асыру [91].

Оқытушының психологиялық-педагогикалық құзыреттілігіне қойылатын талаптар үнемі күрделене түседі, бұл бірқатар себептерге байланысты. Біріншіден, инновациялық экономиканы дамытуға және мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге қабілетті жоғары білікті кадрларды даярлауға әлеуметтік тапсырыс ЖОО-да білім беру процесін жан-жақты жетілдіруді, оның сапасын едәуір арттыруды талап етеді. Екіншіден, Болон декларациясына қол қоюда көзделген еуропалық білім беру жүйелерімен интеграция студенттерді даярлауға инновациялық тәсілдерді енгізуді көздейді және тиісінше ЖОО оқытушыларының құзыреттілігіне жоғары талаптар қояды [92]. Үшіншіден, білім беруді ақпараттандыру оқытушылардың оқыту, білім беру мүмкіндіктерін кеңейтеді, оларды заманауи ақпараттық технологияларды, оның ішінде қашықтықтан оқыту технологияларын игеруге мәжбүр етеді. Бұның бәрі университеттің дидактикалық процесінде оқытушының орны мен рөлін, студенттермен коммуникативті қарым-қатынас сипатын өзгертеді. Сонымен, жоғары білім беру реформасында қарастырылған заманауи мамандарды даярлауға құзыреттілік көзқарас студенттердің әлеуметтік-кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін дамытуды да бірінші кезекке қояды [93].

Оқытушы-профессорлар құрамының оқу жұмысының тиімділігі оқытушылардың педагогикалық және әдістемелік шеберлігінің деңгейіне тікелей байланысты, сондықтан оқу процесінің ажырамас бөлігі әдістемелік жұмыс болып табылады [94]. Қазіргі ЖОО оқытушысының қызмет салаларына мыналар жатады: студенттерді оқыту; әдістемелік жұмыс және біліктілікті арттыру; студенттер арасындағы тәрбие жұмысы; ғылыми жұмыс; кафедраны, ЖОО-ны басқаруға қатысу және басқа да ұйымдастырушылық қызмет. Оқытушының әдістемелік жұмысының маңыздылығын мойындамау мүмкін емес. Аудиториялық сабақ 80-90 минутқа созылады, бірақ оған тіпті тәжірибелі оқытушының дайындығы әлдеқайда көп уақытты алады [95].

Оқу пәндерінің жұмыс бағдарламаларын жасау және түзету, оқу құралдарын, әдістемелік әзірлемелерді, дәрістер, практикумдар конспектілерін дайындау, оқу-әдістемелік материалдарды редакциялау, оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу, оқытудың жаңа технологияларын, әдістерін, тәсілдерін әзірлеу, факультеттің, ЖОО-ның ғылыми-әдістемелік кеңестерінің және олардың комиссияларының жұмысына қатысу – ЖОО оқытушысының әдістемелік жұмысының негізгі формалары. Оқытушы арнайы ұйымдастырылған курстар аясында ғана емес, сонымен қатар оқу және ғылыми-әдістемелік конференциялар, семинарлар жұмысына қатысып біліктілігін арттыра алады [96]. Оқытушы қызметінің ғылыми саласы зерттеу жұмысының дағдыларын қамтиды: зерттеу әдістерін білу, ақпаратты жинау және өңдеу, зерттеу нәтижесін көру, зерттеудің өзектілігі мен қажеттілігін анықтау. Ғылыми-зерттеу қызметі сонымен қатар оқу процесінде ғылыми зерттеулердің нәтижелерін пайдалану қажеттілігін қамтиды, атап айтқанда зерттеу нәтижелерін оқу мазмұнына қосу, студенттерді ғылыми зерттеулерге тарту, студенттердің ғылыми үйірмелерінің жұмысын ұйымдастыру [97].

Оқытушы зерттеуші ретінде шындықты табуға және анықтауға бағытталуы керек. Бұл іздеуді көбінесе өз зерттеулерінде емес, әртүрлі авторлардың тұжырымдамаларын көрсететін қарама-қайшы әдеби дереккөздердің мазмұнын салыстыруда жүргізу керек. Ол үшін мұғалімде дамыған логикалық ойлау қабілеті, әртүрлі дереккөздердегі ең бастыны және қарастырылып отырған объектілер арасындағы логикалық байланыстарды анықтай алуы керек [98]. Қазіргі уақытта студенттерге жаңа материалды өз бетінше игеруге, сондай-ақ өзін-өзі бақылау мен өзін-өзі бағалауды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін электрондық оқу басылымдарын құру бойынша қарқынды жұмыс жүргізілуде. Нақты қызмет түрлерінің маңыздылығын анықтағанда әртүрлі тәжірибесі бар оқытушылар үшін іс жүзінде ешқандай айырмашылықтар жоқ: барлығы (тәжірибелісі де, тәжірибесісі де) оқытушының негізгі қызметі оқу процесін жүргізу деп есептейді. Жас оқытушылар үшін ұйымдастырушылық жұмыс, кафедраны басқаруға қатысу жеке қызметке қарағанда маңызды. Ғылым кандидаттары мен ғылыми дәрежесі жоқ оқытушылардан айырмашылығы, ғылым докторлары өз қызметінің басымдықтарын анықтай отырып, әдістемелік және ғылыми жұмыстарды бір сатыға қояды, мұны көбінесе жүргізілетін ғылыми зерттеулер олардың нәтижелерін мақалаларда, монографияларда, конференция

материалдарында жариялаумен ғана емес, сонымен қатар оқулықтар мен оқу құралдарын жазумен де аяқталады деп түсіндіреді [99-100].

Оқытушы қызметінің негізгі мазмұны бірнеше функцияларды орындауды қамтиды: оқыту, тәрбиелеу, ұйымдастыру және зерттеу. Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігі туралы айтқанда, ол ең алдымен оның өз мамандығы бойынша білімін білдіреді, бірақ сонымен бірге бұл кәсіби білім адамның гуманитарлық мәдениетімен, қоршаған әлемді түсіну қабілетімен, қарым-қатынас жасау қабілетімен нығайтылуы керек. Тәрбие - адамның бүкіл өміріндегі мәдени-білім беру процесі екенін оқытушы ұмытпауы керек. ЖОО-да жеке тұлғаны тәрбиелеу аудиториялық және аудиториядан тыс сабақтарда жүргізіліп жатады, бұл процесте мұғалім үлгі, эталон модель ретінде шешуші рөл атқарады [101]. Оқытушы үшін кәсіби білім - тек өз пәнін ғана емес, сонымен қатар педагогикалық техниканы білу, оқыту әдістері мен тәсілдерін білу. Студенттерге білім беру үдерісі үлкен жауапкершілікті талап етеді. Оқытушының міндеті - қолда бар ақпаратпен және ғылыми фактілермен білім алушылармен бөлісу емес [102]. Оның мақсаты жас адамның ойлау икемділігін қалыптастыру, оның өз бетінше білім алу және оны қолдану, тез өзгеретін өмір сүру жағдайларына бейімделу қабілетін дамыту болуы керек. Ол үшін мұғалім оқушыларды жандандыруға бағытталған тиісті әдістерді білуі керек. Бұндай әдістерді қолдану дайын білімді беру емес, әртүрлі жағдайларда үйренген іс-әрекет әдістерін қолдану механизмдері туралы жалпыланған ұғымдарды беруді қамтиды [103].

Оқытушы екі бағытта жетілуге ұмтылады: ғылыми және педагогикалық. Сонымен қатар, ол өзінің қасиеттерін бағалауда әріптестерінің пікіріне көбірек көңіл бөледі және студенттердің пікіріне өте сирек қызығушылық танытады. Бірақ қазір білім беру саласына нарықтық қатынастар еніп, студенттер білім беру қызметтерінің тікелей тұтынушылары болғандықтан, оқытушыны сапалы білім беру қызметтерінің негізгі жеткізушісі ретінде қарастыруға болады. Қазіргі студенттердің өмірге деген прагматикалық көзқарасы бар. Сондықтан студенттер оқытушыда өзінің болашақ кәсіби қызметінің эталонын көреді. Оқытушының бейнесі олардың өмірлік стратегиялары мен кәсіби таңдауын анықтайды [104]. Осы зерттеудегі педагогтер мен мейіргерлік білім беруге келетін болсақ, Финляндияда (университеттік қолданбалы ғылымдар туралы Заң, 2014 ж.) және Литвада (мейіргерлік және акушерлік білім дирекциясының 2015 жылғы бұйрығы, 2020 жылы жаңартылған) оқытушыларда мейіргер біліктілігі, магистр дәрежесі және үш жылдық клиникалық тәжірибесі болуы керек.

Қазіргі уақытта Германияда барлық оқытушылар кем дегенде қосымша кәсіби дайындықтан өтуі керек немесе бакалавр дәрежесі болуы керек, бірақ 2017 жылы қабылданған заңға сәйкес, 2029 жылдан бастап жаңа оқытушылар магистр дәрежесіне де ие болуы керек. Испанияда, Ирландияда және Исландияда мейіргер-педагогтер академиялық оқытушылық лауазымға ие болу үшін әдетте докторлық дәрежеге ие болуы керек. Алайда, бұл елдерде кейбір ерекшеліктер бар, мысалы, магистр дәрежесі бар бірқатар мейіргерлер мейіргер ісі студенттерін клиникаларда оқытады, ал клиникалық мейіргер-

мамандар Исландияда өз мамандықтарын үйретеді [105]. Сонымен қатар, оқытушылардың құзыреттілігі студенттердің үлгеріміне және олардың мейіргерлік оқу бағдарламасына қанағаттануына байланысты сияқты. Мейіргер-оқытушының жақсы кәсіби құзыреттілігі мен тиісті академиялық білімі бар екенін ескеру маңызды, бірақ оқытушылар мен студенттердің құзыреттілігі арасындағы мүмкін болатын байланысқа қатысты қосымша зерттеулер қажет.

Клиникалық күтімнің құзыретті оқытушылары құзыретті мейіргерлерді шығарудың қажетті шарты болып табылады. Мейіргер ісі бойынша оқытушылар осы болашақты алға жылжытатын мамандарды даярлауды қамтамасыз етуге ерекше міндеттеме алады [106].

ЖОО оқытушысы - оқытуды, тәрбиелеуді және дамытуды, студенттердің әлеуетін ынталандыруды жүзеге асыратын, белсенді ғылыми-зерттеу және әдістемелік қызметті жүргізетін, кафедраны басқаруға және ЖОО-дағы басқа да белсенді қызмет түрлеріне қатысатын адам.

Әлемдегі жаһандық жағдайларды ескере отырып, барлық дерлік оқытушылар қашықтықтан оқытуға көшуге мәжбүр болды және қысқа мерзімде оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологияларын игерді [107].

Осылайша, қазіргі ЖОО оқытушылары нарықтың қажеттілігін ескере отырып, студенттерге бағытталған оқытуға баса назар аударуы керек. Қазіргі университеттегі оқытушылар қызметінің ерекшеліктерін зерттеуге сүйене отырып, оқытушы қызметінің барлық жан-жақтылығымен қатар келесі қажетті басымдықтар туралы айтуға болады:

- Кәсіби шеберлік: педагогикалық шеберлікті меңгеру;
- Ақпараттық-коммуникациялық сауаттылық: студенттерді оқытудың инновациялық тәсілдеріне бағдарлану;
- Зерттеу құзыреті: өзінің ғылыми қызметінің нәтижелерін үнемі жоғарылату, білім алушыларды зерттеуге тарту.
- Тілдік құзыреттілік: шет тілдерін меңгеру ғылыми әдебиеттермен жұмыс істеуге, халықаралық жобаларға қатысуға, әртүрлі елдерде халықаралық деңгейде тағылымдамадан және семинарлардан өтуге мүмкіндік береді [108].

Демек, педагогикалық, кәсіби біліктілікті үздіксіз арттырудың қазіргі заманғы жүйесі қоғам мен кәсіби қоғамдастықтың, өндірістің сұраныстарына ғана емес, сонымен бірге өз қабілеттерін көрсетуге және дамытуға мүдделі, өзін танытуға және әлеуметтік қорғауға мұқтаж, қызмет пен тұлғаның кәсібилігін жетілдіруге, кәсіби функцияларды іске асыруда және өз өмірін ұйымдастыруда білікті болуға дайын адамның қажеттіліктеріне де көбірек бағытталуы керек. Тек осындай мұғалім ғана қоғамның басты тапсырысын - сауатты, үнемі жетіліп отыратын, болашақ маманды бәсекеге қабілетті тұлғаны даярлауды орындай алады [109-110].

Мейіргерлік білім беру жүйесіндегі -оқытушы- профессорлар құрамы қазіргі уақытта мейіргерлік білім беру жүйесінде айтарлықтай өзгерістер болған кезде, қазіргі заманғы мейіргер ісін оқытудың білім беру мекемелерінің басшылары үшін де, бас дәрігерлер және практикалық дәрігерлер үшін де

өзектілігі мен ғылыми-практикалық маңыздылығы айқын. Мейіргерлік білім беруді реформалау, денсаулық сақтау саласына мейіргер ісінің заманауи тұжырымдамасын енгізу қажеттілігі, білім берудің жаңа деңгейіндегі мейіргерді қабылдауға қабілетті ортаны қалыптастыру қажеттілігі ең маңызды міндеттердің бірі ретінде, күрделі оқу функцияларын орындауды, мейіргер ісі оқытушыларын оқыту курстарын әзірлеуді өз мойнына алатын, мейіргер ісінің оқытушылары мен ұйымдастырушыларының біліктілігін арттыру факультеттерін құруды ұсынды [111-112]. Біздің елімізде мейіргер ісін дамытудың негізгі бағыттарын іске асыру жоғары деңгейдегі мейіргерлерді – ұйымдастырушылар мен оқытушыларды даярлау қажеттілігін туындатты. Мұндай мамандарды даярлау жоғары мейіргер ісі білім беру факультеттерінде және медициналық колледждерде жүзеге асырылады [113].

Денсаулық сақтау жүйесінде жоғары деңгейдегі кәсіби білімі мен дағдылары бар мейіргерлер қажет, әсіресе ауру үлгілерінің күрделілігін, кәсіби медициналық кадрларға сұранысты және медициналық қызметтердің жаһандануын ескере отырып. Сонымен қатар, сараптамалық деңгейдегі құзыреттілігі бар академиялық мейіргерлер оқытушылары қажет және кәсіби мейіргер қызметкерлерін даярлау үшін мейіргер ісінің білім деңгейін арттыру қажет. Мейіргерлердің академиялық оқытушылары оқыту, зерттеу, клиникалық практика, менеджмент, коммуникация және этика саласында жоғары құзыреттілікке ие болуы керек. Оқытушылар мейіргерлердің заманауи денсаулық сақтаудағы жаңа рөлін, олардың функцияларын және оларды сапалы жоғары деңгейде орындауға көшу жолдарын білуі керек [114]. Бұл білім оқытушыларға мемлекеттік білім беру стандартына және үздіксіз мейіргерлік білім беру жүйесіндегі мейіргерлерді даярлаудың оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерді іс жүзінде жүзеге асыру үшін қажет [115].

Бұрын оқыту қабілеті кәсіби дағдылар мен тәжірибенің болуына тең деп есептелді, бірақ қазіргі уақытта мұғалімдерді оқыту дағдылары мен өнеріне үйретудің маңыздылығы туралы түсінік толық қолдау тапты. Білім беру шығындарының күрт төмендеуі жағдайында көптеген елдерде білім беру сапасының төмендеуі қаупі туындады [116]. Сонымен бірге білім беру сапасын қамтамасыз етудің, атап айтқанда оқу процесін ұйымдастыруды жетілдіру, жаңа педагогикалық және ақпараттық технологияларды енгізу жолымен айтарлықтай ұйымдастырушылық резервтері бар. Барлық деңгейлерде білім беру сапасын арттырудың маңызды резерві педагог кадрларды аттестаттау, сондай-ақ білім беру мекемелерін лицензиялау, аттестаттау және аккредиттеу рәсімдерін жетілдіру болып табылады [117]. Осыған байланысты оқытушылар барлық деңгейдегі оқу бағдарламаларын жоспарлауда, жүзеге асыруда және бағалауда жаңа тәсілдерді қолдана білуі тиіс. Мұндай бағдарламаларды жетілдіру практикалық дағдыларды, инновациялық әдістерді, оқу эксперименттерін қажет етеді. Инновациялық тәсілдерді дамытуда оқытушылар әртүрлі оқу құралдарын қолдана білуі және олардың тиімділігін бағалай білуі керек. Бұл мәселені шешу оқытушыларды зерттеу жұмыстарын жүргізуге және ынталандыруға қосу арқылы мүмкін болады [118-119].

Мейіргер ісі өзінің теориялық және ғылыми негізі бар тәуелсіз пән болып бөлінген, бұл оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларының мазмұнының айтарлықтай өзгеруінен көрінеді. Мейіргерлерді даярлаудың көпдеңгейлі жүйесін құру мейіргерлік білім беру мен әлемдік білім беру жүйесін интеграциялау жолындағы маңызды қадам болды [120]. Мейіргерлік білім беру жүйесінің алдында халықтың денсаулығының профилактикасы, оны сақтау және нығайту, жоғары білікті күтім мен оналтуды қамтамасыз ету бойынша кең ауқымды міндеттерді орындау үшін жаңа сапалы маман даярлау міндеті тұр. Қысқартылған оқыту нысанын енгізу аға және бас мейіргер лауазымдарын атқаратын мейіргерлерге жұмыс орындарын қалдырмай, медициналық жоғары оқу орындары мен колледждерде оқуға мүмкіндік берді. Дәл осы қызметкерлер бүгінде халыққа мейіргерлік көмекті жетілдіру мәселелерін шеше алады. Осылайша, біздің елімізде мейіргер ісіндегі және мейіргерлік білім берудегі тұжырымдамалық өзгерістермен сипатталады [111].

Мейіргерлік білім берудің жаңартылған мазмұны, жаңа сападағы мейіргерлерді, мейіргер-ұйымдастырушылар мен оқытушыларды даярлауға бағдарлану бірқатар міндеттерді шешумен ұштасады, олардың ішінде – оқу бағдарламаларын, оқытудың неғұрлым тиімді әдістемелерін әзірлеу және жетілдіру, оқу-әдістемелік материалдар жасау, сондай-ақ ДДСҰ айқындайтын мейіргерлік білім беру стратегиясының негізгі бағыттарын іске асыру. Осы міндеттерді шешуде жетекші рөл мейіргер персоналын даярлауды жүзеге асыратын оқу орындарының оқытушы кадрларына тиесілі [121].

Мейіргер ісі және мейіргерлік білім беру саласында ғылыми зерттеулер жүргізуге мейіргер ісі бойынша білім беру жүйесі мекемелерінің оқытушылар құрамының қатысуы медицинаның осы саласын дамытудың маңызды факторы болып табылады [18]. Бұған дәлел - ҚР мен Финляндиядағы мейіргер ісі бойынша оқытушы-профессорлар құрамын социологиялық бағалаудың салыстырмалы талдау нәтижесі, талдау көрсеткіштері бойынша Финляндия ОПК-сының 88,9%-ының ғылыми дәрежесі бар, 88,9%-ы ғылыми құзыреттілігін дамытқысы келеді, және 55,6%-ы ғылыммен айналысқысы және өз жұмыстарын жариялағысы келеді.

Мамандарды даярлау сапасын жақсартудың маңызды резерві - оқу бағдарламаларын жетілдіру, оқу процесіне инновациялық технологияларды енгізу, олардың тиімділігін талдау және бағалау болып табылады. Бұл мәселені шешу орта медициналық оқу орындарының оқытушылар құрамын мейіргер ісі және мейіргер ісі бойынша білім беру саласындағы ғылыми-зерттеу қызметіне кеңінен тарту арқылы жүзеге асырылуы мүмкін [122].

Медициналық жоғары оқу орындары мен колледждерде мейіргер ісі оқытушыларын даярлаудың тұжырымдамасы мен ұйымдастыру технологиялары елде де, жалпы қоғамда да мейіргер мамандығының беделін арттыруда жоғары мейіргерлік білім ерекше орын алады. Мемлекеттік білім беру стандартында бірқатар міндеттерді шешуді қамтамасыз ете алатын маман даярлау көзделеді, олардың ішінде:

➤ мейіргерлер персоналын басқару және оның жұмысының тиімділігін арттыру бойынша басқару шешімдерін әзірлеу;

- мекеменің мейіргерлік қызметін дамытудың әлеуетті мүмкіндіктерін талдау және бағалау, инновациялар бағдарламаларын құру және оларды іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлеу;
- еңбек ұжымында әлеуметтік-психологиялық реттеуді жүзеге асыру;
- пациенттің жеке қажеттіліктеріне бағдарланған медициналық және әлеуметтік көмекті жүзеге асыру;
- халық денсаулығының жай-күйін талдау, емдеу-алдын алу іс-шараларын ұйымдастыру және жүргізу;
- шұғыл, кезек күттірмейтін жағдайларды диагностикалау және шұғыл медициналық көмек көрсету;
- педагогикалық және тәрбие қызметін жүзеге асыру;
- ақпараттық, оқу, анықтамалық, нормативтік, ғылыми әдебиеттермен өзіндік жұмыс;
- мейіргер ісі саласында ғылыми-практикалық зерттеулерді ұйымдастыру және жүргізу.

Арнайы пәндерді оқытудың педагогикасы мен әдістемесі курсы менгеру алдында жалпы және әлеуметтік психологияның әртүрлі бөлімдерін, сондай-ақ жас ерекшеліктеріне қатысты, педагогикалық және медициналық психологияны, басқару психологиясын зерттеу оқытылады. Педагогика бойынша бағдарламаның мазмұны арнайы пәндерді – мейіргер ісі теориясын, терапиядағы мейіргер ісін, реаниматология курсымен хирургияны, дені сау бала курсымен педиатрияны, акушерия және гинекологияны, сондай-ақ әлеуметтік медицина және денсаулық сақтауды ұйымдастыру, менеджмент және көшбасшылық курсы оқу бағдарламаларымен біріктіреді [123].

Педагогика және оқыту әдістемесі курсының мақсаты факультет студенттерінің мейіргер, оқытушы, менеджер ретінде болашақ кәсіби қызметінде қажетті педагогика мен оқыту әдістемесінің негіздерін меңгеруі болып табылады.

Курстың міндеттері:

- студенттердің медициналық оқу орнында заманауи білім беру процесін жобалаудың, ұйымдастырудың және жүзеге асырудың теориялық негіздерін жүйелі меңгеруін қамтамасыз ету;
- медициналық білім берудің мақсаттары мен мазмұнына барабар педагогикалық технологияларды таңдау және ұтымды пайдалану дағдыларын қалыптастыру;
- мейіргер ісі пәндері бойынша оқу сабақтарының негізгі түрлерін (сабақтар, дәрістер, семинар және практикалық сабақтар, іскерлік ойындар және т.б.) дайындау және өткізу дағдыларын қалыптастыру;
- студенттерді білім беру мекемелерінің қызметін ұйымдастырумен және басқарумен таныстыру;
- студенттердің медициналық оқу орнында мамандарды даярлау сапасын арттыру мәселелері бойынша зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру мен жүргізудің негізгі әдістерін игеруі.

Осылайша, жоғары білім деңгейіндегі мейіргерлерді даярлау мазмұны

оларға медициналық мектептер мен колледждерде мейіргер ісі негіздерінің оқытушысы ретінде қызмет етуге, сондай-ақ емдеу-профилактикалық мекемелерде мейіргер қызметкерлерді оқытуды ұйымдастыруға кәсіби тұрғыдан қарауға мүмкіндік береді [124].

Шет елдерде мейіргер ісінің оқытушыларын даярлауда көп жылдық тәжірибе жинақталды. ХХ ғасырда АҚШ, Канада және Ұлыбритания мейіргерлік көмектің даму қарқыны мен сапасында ең үлкен жетістікке жетті. Бұл табыстың негізі:

- мейіргер ісін кәсіби қызметтің дербес саласы ретінде дамыту, мейіргер қызметтерін құру, оларды ұлттық денсаулық сақтау жүйелерінде нақты ұйымдастыру және басқару;
- мейіргерлерді даярлау үшін 1860 жылы Ф. Найтингейлдің алғашқы мектебі ашылды;
- өткен ғасырдың аяғынан бастап АҚШ-қа енгізілген кәсіптік мейіргерлік білім берудің, оның ішінде университеттік білім берудің көп деңгейлі жүйесін құру;
- ғылыми зерттеулердің басым дамуы.

Бұл прогреске ХІХ ғасырдың аяғынан бастап осы елдерде кәсіби халықаралық және ұлттық мейіргерлік бірлестіктер мен одақтардың қалыптасуы да ықпал етті [125].

Ф.Найтингейл Еуропада, кейінірек Америкада құрған алғашқы мектептер автономды және зайырлы болды. Олардағы оқытуды апалы-сіңлілердің өздері жүзеге асырды, арнайы мейіргерлік білім мен құндылықтарды дамытуға ерекше назар аударылды. Кәсіби құндылықтар деп жеке тұлғаны құрметтеу, оның ар-намысы, қадір-қасиеті мен бостандығы, назар аудару, сүйіспеншілік пен қамқорлық көрсету, құпиялылықты сақтау, сондай-ақ кәсіби парызды міндетті түрде сақтау түсінілді, және осының бәрі алғашқы мейіргерлік мектептердің бағдарламаларында көрініс тапты [126].

1919 жылы АҚШ-та мейіргерлік білім беруді зерттеу комитеті құрылды. Оның құрылуын Рокфеллер Қоры қолдады және 1920 жылы мейіргер ісінде алғашқы магистрлік бағдарламалар енгізілді. Егер алғашқы магистрлік бағдарламалар негізінен мейіргер ісінің оқытушылары мен менеджерлерін (әкімшілерін) даярлауға бағытталған болса, онда 40-60 жылдары бағдарламалардың басым көпшілігі жоғары биомедициналық технологиялармен байланысты болды [127-128].

1952 жылы мейіргер ісі бойынша алғашқы халықаралық ғылыми журнал «Мейіргер ісіндегі зерттеулер» құрылды, онда мейіргер ісі саласындағы жүргізілген негізгі зерттеулер қамтылды. Қазіргі уақытта тек АҚШ-тағы әртүрлі кәсіби мейіргерлік журналдардың саны екі жүзге жуық [129].

1960 жылға қарай мейіргер мамандығы бойынша докторантура бағдарламалары пайда бола бастады. 70-ші жылдардың аяғында АҚШ-та PhD дәрежесі бар мейіргерлер саны 2000-ға жетті. Сол уақытта мейіргер ісінің тәуелсіз ғылыми пәнге айналғанына ешкімде күмән болған жоқ. Қазіргі уақытта Америка Құрама Штаттарының университеттерінде 400-ден астам магистрлік және 50-ге жуық докторлық бағдарламалар құрылды [130-131].

Шетелдік баспасөзде мейіргер ісінің оқытушыларын даярлаудың магистрлік бағдарламаларының мазмұнын талдайтын жеке жарияланымдар бар. Donley R., Jepson ғалымдар клиникалық салада магистратура бағдарламаларында оқыған мейіргерлерге сауалнама жүргізе отырып, респонденттер білім беру және әкімшілік салаларына қатысты клиникалық дайындықтан басқа курстарды қамтитын кешенді оқыту бағдарламасына артықшылық беретінін анықтады [132].

Fitzpatrik M. L. және Heller B. R. жұмысында тіркелген мейіргер ісі оқытушыларының жетіспеушілігіне назар аударылады. Авторлар оқыту мен басқаруға бағытталған бағдарламалар санын азайту арқылы мейіргерлерді клиникалық оқытуды қамтамасыз ететін магистрлік бағдарламалар санының салыстырмалы түрде артуына алаңдаушылық білдіреді. Бұл авторлар тек клиникалық дайындықтан өткен мейіргерлерді оқытушы ретінде тартыла бастағанына байланысты бірқатар мәселелерді атап өтті. Олардың ішінде: оқыту функциясын жеткіліксіз түсіну, оқу жоспарын әзірлеу дағдыларының болмауы, оның тиімділігін тексеру және бағалау және т. б. [133-135].

Кевит Р.К. өз зерттеуінде 1979-1984 жылдар аралығында Канададағы ұлттық мейіргер лигасы аккредиттеген магистрлік мейіргерлік бағдарламалардың салыстырмалы сипаттамасын береді (деректер осы кезеңде ұлттық мейіргер лигасы шығарған бағдарламалар мен брошюралар каталогтарынан алынды). Мейіргер ісі магистрлеріне білім берудің негізгі тенденциялары келесідей: 1979 жылы 81 магистратура бағдарламасы, ал 1984-118 бағдарламалар ұсынылды, авторлар осы кезеңде оқуға түсуге, аттестаттау жұмысын жазуға, білім алушыларға сараптама жүргізуге қойылатын талаптарда өзгерістер болғанын анықтады. Сонымен қатар, білім беру саласындағы мейіргерлерді арнайы даярлау курстарын ұсынатын бағдарламалар санының айтарлықтай төмендеуі анықталды. Бұл Fitzpatrik M. L. және Heller B. R. мәліметтеріне сәйкес клиникалық салада осы деңгейдегі мейіргерлерді даярлау бағдарламаларының артуына байланысты [136].

Америка Құрама Штаттарында барлық аккредиттелген мейіргерлік оқыту бағдарламаларының магистрлік компонентін зерттеді. Зерттеудің әдістемелік негізі осы бағдарламалар басшыларының сауалнамасы болды. 92-ден барлық аккредиттелген магистратура бағдарламаларының 139 - толық жауап алынды, олардың ішінде тек 10-ы мейіргерлік білім беру саласында мейіргерлерді арнайы даярлауды ұсынды, 66 бағдарламада (77,7%) оқытушы рөлін орындауға дайындалу үшін бірнеше құзіретілікті арттыру курстары қарастырылды және 15 бағдарлама (16,3%) мұндай курстар мүлдем ұсынылмады деп жауап берді [137].

Шотландияда ПОҚ біліктілігін арттыру әдістерін анықтауға мүмкіндік беретін 316 оқытушыға сауалнама жүргізілді. Зерттеу нәтижелері арнайы журналдарды оқу оқытушылардың білімін заманауи деңгейде сақтаудың негізгі нысаны болып табылатындығын көрсетті [138].

Лейно Килпи Финляндиядағы Турку университетінің мейіргерлік ғылымдар бөлімінде жүргізген өз жұмысында денсаулық сақтаудың үздіксіз өзгеріп отыратындығын, сондықтан оқытушылар құрамы Денсаулық сақтау

сұраныстарына сәйкес жұмыс істеуі керек екенін атап көрсетеді. Бұл өз қызметінің үнемі өзін-өзі көрсетуін, жаңаруын, алға жылжуын талап етеді [139].

Осылайша, шетелдік мейіргерлік мектептерде көп деңгейлі даярлау жүйесі қалыптасты, яғни науқастарды, олардың туыстарын, медициналық қызметкерлерді емдеу мекемелерінде оқыту мейіргер қызметкерлерінің функционалдық міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл процесс арнайы әзірленген бағдарламалар мен стандарттарға сәйкес жүзеге асырылады.

Мейіргер ісі саласындағы ғылыми зерттеулерді дамытуда ПОҚ жетекші рөлге ие. Осыған байланысты магистратура бағдарламалары бойынша мейіргерлерді даярлаудың міндетті құрамдас бөлігі білім алушылардың ғылыми зерттеулер жүргізу дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Магистрлік бағдарламаларда білім беру саласында мейіргерлерді даярлауды қамтамасыз ететін курстарды еркін таңдау көзделеді. Көптеген авторлардың пікірінше, педагогикалық процестің теориялық негіздерін игеруді көздейтін мейіргерлерді арнайы даярлау өзекті болып табылады [140].

Сонымен, мейіргер ісін дамытуда профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттырудың рөлін бағалау ғылыми жоба аясында жүргізілді. Жоба бойынша мейіргер ісі саласындағы жоғары оқу орнынан кейінгі білім сапасын қолдап, жоғары оқу орындарының 85 студенті, 169 оқытушы, 33 әкімшілік қызметкер мейіргер ісі теориясы, сапалық зерттеу әдістемесі, мейіргерлік қызметтер, сервистік дизайн тәсілдері бойынша дайындықтан өтті. Осы тренингтер барысында бес оқу-әдістемелік материал әзірленіп, енгізілді. Біздің магистрлік жұмысымыз Қазақстанның жоғары білім беру жүйесіндегі мейіргерлік ғылым мен зерттеулерді реформалауға, Қазақстандағы жаратылыстану ғылымдары саласындағы денсаулық сақтау мен жоғары білім беру практикасын басқаруды, менеджментті және жұмысын жаңғыртуға бағытталған. Біздің ғылыми ізденісімізде ең алғаш Қазақстан Республикасының ЖОО және Финляндиядағы Або академия университетінің мейіргер ісі бойынша оқытушылардың жұмыс өтілі, жас ерекшеліктеріне, ғылыми дәрежелеріне, құзіреттілікті арттырудың тиімді әдістеріне социологиялық бағалау негізінде құзыреттілікті арттыру бойынша ұсыныстар әзірленді және қажеттілігі анықталды. Тренинг, мастер-класс, дөңгелек үстел, халықаралық конференцияға қатысу форматында біліктілікті арттыру оқытушылардың кәсіби, педагогикалық, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті арттырудың жоғары тиімді құралдары болып табылатынын көрсетті. Мейіргер ісінің оқытушыларының біліктілігін арттыру жүйесін пайдаланудың тиімділігі ЖОО басшылары мен кадрлық қызметінің қолдауымен ғана мүмкін болатындығы аталды.

НӘТИЖЕЛЕР:

1. Мейіргер ісінің оқытушыларының біліктілігін арттыру жүйесі мейіргер ісі мамандарын даярлауда маңызды рөл атқаратын ПОҚ әлеуетін арттырудың маңызды құралы болып табылады.

1.1 ҚР-да оқытушылардың біліктілігін арттыру 2 топқа бөлінеді:

- педагогикалық құзыреттілікті арттыру (оқыту әдістері, білім бағдарламасын

әзірлеу, коммуникативтік дағдылар және т.б.)

- кәсіби, ғылыми құзыреттілікті арттыру (семинарлар, мастер-кластар, конференциялар, дөңгелек үстелдер).

2. Қазақстан Республикасындағы мейіргер ісінің профессор-оқытушылық құрамы: 61,8% 5 жылға дейінгі педагогикалық тәжірибесі бар, 17,4% ғылыми дәрежесі бар. Оқытушылар қосымша білім мен дағдыларды 43,6% - конференцияларда, 27,3% - тренингтер мен семинарларда, 29,1 %-шеберлік сыныптарда арттыруды тиімді санайды. 78,2%-ы біліктілікті арттыру курсынан өтуге ұмтылуда, 21,8 %- ғылыммен айналысуға және өз жұмысын жариялауға мүмкіндік алғысы келетінін атап өтті.

2.1 Финляндиядағы мейіргер ісінің профессорлық-оқытушылық құрамы: 83,9%-5 жылға дейінгі педагогикалық тәжірибесі бар, 88,9% ғылыми дәрежесі бар. Біліктілігін 55,6% - конференцияларда, 33,3% - тренингтер мен семинарларда 11,1 %- шеберлік сыныптарда арттыруды тиімді санайды. 100% - ғылыммен айналысуға және өз жұмысын жариялауға мүмкіндік алғысы келетінін атап өтті.

3. Асселед жобасы аясында тренинг форматында біліктілікті арттырудан өткен Қазақстан Республикасының ПОҚ әлеуметтік бағалауы қатысушылардың оқытудың материалдары мен әдістеріне және оқытуды ұйымдастыру деңгейі мен мазмұнына қанағаттануы 5 баллдық деңгейден 4,3-тен 4,7-ге дейін тең екенін көрсетті және оқытушылар құрамы мен сарапшы арасындағы оқыту барысында байланысты нығайтуға қатысты ұсыныстар берілді.

ПРАКТИКАЛЫҚ ҰСЫНЫСТАР:

1. Мейіргер ісі оқытушыларының біліктілігін арттыру жүйесі білім беру қызметі сапасының негізгі факторы болып табылады және білім беру ұйымына қойылатын талаптарға сәйкес келуі керек.
2. «Мейіргер ісінің оқытушыларының біліктілігін арттыру» жеке бөлімін бөле отырып, «Мейіргер ісін жетілдіру орталығы» <https://nursekz.com/> электрондық платформасын одан әрі жетілдіру.
3. Профессор-оқытушылар құрамының дәрежелілік деңгейін арттыру үшін «Мейіргер ісі» мамандығы бойынша магистратура және докторантура білім деңгейлеріне мемлекет тарапынан бөлінетін гранттар санын көбейту.
4. Мейіргер ісі оқытушыларының әлеуетін арттыру бойынша бағалау механизмін әзірлеу қажет.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Anttila P 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi O.
2. Ammattikorkeakoululaki 2003/351. Saatavilla [www-muodossa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/lait_ja_saeaedoekset/?lan g=fi](http://www.muodossa.fi) Luettu 12.03.2008.
3. Э.Кэр.ХХІ ғасыр дағдыларына арналған білім беру жүйесін теңестіру: бағалауға назар аудару [Электрондық ресурс]
4. Berg CL & Lindseth G 2004. Students' perspectives of effective and ineffective nursing instructor. *Journal of Nursing Education* 43(12), 565–568.
5. Burns N & Grove SK 2005. *Practice of Nursing research: conduct, critique and utilization*. 5th edition. Philadelphia: Elsevier.
6. Corlett J 2000. The perceptions of nurse teachers, student nurses and preceptors of the theory-practice gap in nurse education. *Nurse Education Today* 20(6), 499–505.
7. Davis D, Stullenbarger E, Dearman C & Kelley JA 2005. Proposed nurse educator competencies: Development and validation of a model. *Nursing Outlook* 53(4), 206–211.
8. Duffy K & Watson EW 2001. An Interpretive study of the nurse teacher's role in practice placement areas. *Nurse Education Today* 21(7), 551–558.
9. Gillespie M 2002. Student-teacher connection in clinical nursing education. *Journal of Advanced Nursing* 37(6), 566–576
10. Ironside PM 2005. Working together, creating excellence: The experiences of nursing teachers, students and clinicians. *Nursing Education Perspectives* 26(2), 78–85.
11. Johnsen KØ, Aasgaard HS, Wahl AK & Salminen L 2002. Nurse educator competence: A study of Norwegian nurse educators' opinion of the importance and application of different nurse educator competence domains. *Journal of Nursing Education* 41(7), 295–301.
12. Knox J & Mogan J 1985. Important clinical teacher behaviours as perceived by nursing faculty, students and graduates. *Journal of Advanced Nursing* 10(1), 25–30.
13. Landers M 2000. The theory-practice gap in nursing: the role of the nurse teacher. *Journal of Advanced Nursing* 32(6), 1550–1556.
14. Lee W-S, Cholowski K & Williams AK 2002. Nursing students' and clinical educators' perceptions of characteristics of effective clinical educators in an Australian university school of nursing. *Journal of Advanced Nursing* 39(5), 412–420
15. Lopez V 2003. Clinical teachers as caring mothers from the perspectives of Jordanian nursing students. *International Journal of Nursing Studies* 40(1), 51–60.
16. Nehring V 1990. Nursing clinical teacher effectiveness inventory: a replication

- study of the characteristics of “best” and “worst” clinical teacher as perceived by nursing faculty and students. *Journal of Advanced Nursing* 15(8), 934–940.
17. Salsali M 2005. Evaluating teaching effectiveness in nursing education: An Iranian perspective. *BMC Medical Education* 5(29), 1–9.
  18. Sieh S & Bell SK 1994. Perceptions of effective clinical teacher in associate degree programs. *Journal of Nursing Education* 33(9), 389–394
  19. Ulloth JK 2002. The benefits of humor in nursing education. *Journal of Nursing Education* 41(11), 476–481.
  20. Wills ME 1997. Link teacher behaviours: student nurses’ perceptions. *Nurse Education Today* 17, 232–246.
  21. Yoder MK & Saylor C 2002. Student and teacher roles. Mismatched Expectations. *Nurse Educator* 27(5), 201–20
  22. Wilson, Carolyn, Grizzle, Alton, Tuazon, Ramon, Akyempong, Kwame, Cheung, Chi Kim. ISBN :978-5-905385-08-7
  23. <https://project-acceled.com/>
  24. Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан на 2020-2025 гг
  25. AACN, 2020 American Association of Colleges of Nursing: The voice of Academic Nursing. Fact Sheet 2020. <https://www.aacnnursing.org/News-Information/Fact-Sheets>
  26. Smaldone A, Larson EL. What PhD competencies should guide the preparation of nurse scientists *Journal of Professional Nursing*. Volume 37, Issue 1, January–February 2021, Pages 201-203.
  27. Booth TL, Emerson CJ, Hackney CJ Souter S. Preparation of academic nurse educators *Nurse Education in Practice* 19 (2016) 54e57
  28. Leino-Kilpi H. Stolt M. 2019 State of Nursing Science in Finland In: Hafsteinsdóttir et al. 2019 Leadership in Nursing: Experiences from the Nordic Countries. 2019 Springer (6) (Numminen et al. 2019)
  29. Numminen O, Virtanen H, Hafsteinsdóttir T, Leino-Kilpi H; Nurse Lead Consortium. Postdoctoral nursing researcher career: A scoping review of required competences. *Nursing Open*. 2019 24;7(1):7-29. doi: 10.1002/nop2.367.
  30. Cheraghi, M. et al. (2014). Clinical nurses’ perceptions and expectations of the role of doctorally-prepared nurses: A qualitative study in Iran. *Nurse Education in Practice*, 14(1), 18–23.
  31. Cashion, A. K., et al. (2019). The Value and Importance of PhD Nurse Scientists. *Journal of Nursing Scholarship*. 51(6): 611-613.
  32. The Future of Nursing 2020-2030: Charting a Path to Achieve Health Equity 2021 A Consensus Study from the National Academy of Medicine <https://nam.edu/publications/the-future-of-nursing-2020-2030/>

33. Berthelsen, C. B., et al. (2018). Caught between a rock and a hard place: An intrinsic single case study of nurse researchers' experiences of the presence of a nursing research culture in clinical practice. *Journal of Clinical Nursing*, (1), 1–9.
34. van Oostveen, C. J., et al. (2017). Combining clinical practice and academic work in nursing: a qualitative study. *Journal of Clinical Nursing*, 26(23), 4973–4984.
35. Ulloth JK 2002. The benefits of humor in nursing education. *Journal of Nursing Education* 41(11), 476–481.
36. Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан на 2020-2025 гг
37. Официальный сайт проекта - <https://project-acceled.com/ru/>
38. Эфендиев А.Г. Профессиональная деятельность преподавателей российских вузов: проблемы и основные тенденции / А.Г. Эфендиев, К.В. Решетникова / Вопросы образования, 2008.
39. Jackson, C., Bell, L., Zabalegui, A., Palese, A., Sigurðardóttir, A.K., & Owen, S., A Review of nurse educator career pathways; a European perspective. *Journal of Research in Nursing*, 2009.
40. Вузовский преподаватель сегодня и завтра / В. Жураковский, В. Приходько, И. Федоров // Высшее образование в России. -2000.
41. Красинская Л. Ф. Формирование психолого-педагогической компетентности преподавателя технического вуза в системе повышения квалификации: монография / Л.Ф. Красинская. - Самара, 2009.
42. Малый Ю.В. Модель формирования психолого-педагогической компетенции преподавателя высшей технической школы в системе повышения квалификации / Ю.В. Малый // Известия Самарского научного центра Российской академии наук, 2009.
43. Овсянникова А.В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза как психолого-педагогическая категория / А.В. Овсянникова, Герцена, 2010.
44. Розов Н.Х. Преподаватель - профессия на все времена / Н.Х. Розов // Высшее образование в России. - 2014.
45. Шарипов Ф.В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза / Ф. В. Шарипов // Высшее образование сегодня, 2010.
46. Андреев А. Подготовка преподавателей высшей школы / А. Андреев: Высшее образование в России, 2006.
47. Давыдов, А. В. Проблемы обновления профессиональной квалификации педагогов в условиях информатизации образования / А. В. Давыдов // 2012.
48. Доссэ, Т. Г., Куликов, А. Ю., Янбых, С. Л. Развитие инновационного потенциала педагога: психолого-педагогический аспект / Т. Г. Доссэ, А. Ю.

Куликов, С. Л. Янбых // Системогенез учебной и профессиональной деятельности: материалы VII Международной научно-практической конференции, 2015.

49. Коряковцева, О. А., Бугайчук, Т. В., Шивякова, Е. В. Мотивационный потенциал курсов повышения квалификации в вузе / О. А. Коряковцева, Т. В. Бугайчук, Е. В. Шивякова // Роль современного университета в технической и кадровой модернизации российской экономики: сборник трудов IX Международной научно-методической конференции. Костромской государственный технологический университет, 2015.

50. Коряковцева, О. А., Тарханова, И. Ю. Преимущества реализации накопительно

модульной системы повышения квалификации педагогических кадров / О. А. Коряковцева, И. Ю. Тарханова // Ярославский педагогический вестник.

51. Коряковцева, О. А., Тарханова, И. Ю., Доссэ, Т. Г. Тьюторское сопровождение взрослых обучающихся: возможности и перспективы / О. А. Коряковцева, И. Ю. Тарханова, Т. Г. Доссэ // Ярославский педагогический вестник, 2015.

52. Куликов, А. Ю. Традиционные и инновационные формы обучения в системе дополнительного профессионального образования / А. Ю. Куликов, Дополнительное профессиональное образование в условиях модернизации: материалы пятой всероссийской научно-практической интернет-конференции (с международным участием) / под науч. ред. М. В. Новикова - Ярославль : Изд-во ЯГПУ им. К. Д. Ушинского, 2013.

53. Новиков, М. В., Коряковцева, О. А., Мищенко, Т. В., Доссэ, Т. Г. «Круглый стол» на тему «Роль повышения квалификации научно-педагогических работников в системе непрерывного образования» / М. В. Новиков, О. А. Коряковцева, Т. В. Мищенко, Т. Г. Доссэ // Ярославский педагогический вестник, 2010.

54. Mac-Farlane B. Dealing with Dave's Dilemmas: Exploring the Ethics of Pedagogic Practice. Teaching in Higher Education, 2002.

55. Oermann MH, Gaberson KR. Clinical teaching strategies in Nursing. New York: Springer publishing company; 2009.

56. O'Connor A. Clinical instruction and evaluation. Burlington, MA: Jones & Bartlett, 2015.

57. Henderson A, Tyler S. Facilitating learning in clinical practice: Evaluation of a trial of a supervisor of clinical education role. Nurse Education in Practice, 2011.

58. Vageriya V. Assessment and Evaluation- In Perspective of Medical Education. Nursing Health Care International Journal, 2018.

59. Развитие сестринского дела. Укрепление сестринского дела и акушерства в поддержании стратегии достижения здоровья для всех // Региональные публикации ВОЗ, Европейская серия / Под редакцией Jane Salvage - - 1995.№48.- 162 с.
60. Абат Ф.Р., Фендал Н.Р.Е. Обучение преподавателей // Всемирный форум здравоохранения.-1982. Т.2.№3.-С.70-76.
61. Мальцева Н.С., Тарновская И.И., Глотова И.Г. Круглый стол // Сестринское дело.-2000.-№3.- С.10-11.
62. Авершин В.И. Пути повышения профессионального мастерства педагогов в современных условиях // Информационный бюллетень. Проблемы непрерывного образования: педагогические кадры. – СПб., Новгород, Псков.- 1996.№2.- С.21-22.
63. Андреева О.В. Традиционное обучение в преподавании клинических дисциплин // Медицинская сестра.-2000.№4.- С.37-38.
64. Аяпов К.А. Деятельность ВОЗ в области сестринского дела //Здравоохранение Казахстана.-1991. №4- С.64-65
65. Белухин Д.А. Педагогические аспекты деятельности медсестры // Медицинская сестра.-1999.№4- С.32-33.
66. Витенко И.С., Кравченко А.Р. Аттестация преподавателей медицинских училищ и критерии оценки их работы //Методические рекомендации.-Киев.- 1983.- 23 с.
67. Изгарева Т.П. Пути повышения профессионального мастерства педагогов в современных условиях // Информационный бюллетень. Проблемы непрерывного образования: педагогические кадры.-1997.№9а.-С.43-47.
68. Иноземцева В.Е. Подготовка педагогических кадров в ВУЗах России // Педагогика.-2000.№6.-С.57.
69. Качество сестринской помощи // Сестринское дело.- 2002.,№1.- С.14-16.
70. Мельгунова И.А., Гайнова В.П., Краснова А.К. Преподавание сестринского процесса в педиатрии // Медицинская сестра.-2001.№3.- С. 41-42.
71. Мухина С.А. Из опыта работы факультета повышения квалификации преподавателей и организаторов сестринского дела // Медицинская помощь.- 1996.-№2.- С.34-37.
72. Научно-педагогические резервы совершенствования обучения и воспитания студентов в медицинском вузе /Сборник научных трудов I Московского медицинского института им. И.М. Сеченова.-М.:ММИ.,1984.- 136с.
73. Новые технологии обучения в медицинском вузе / Материалы докладов учебно-методической конференции.-Оренбург.,1999.-С.138.

74. Опыт повышения квалификации преподавателей медицинских и фармацевтических училищ Российской Федерации.-М.:Министерство здравоохранения РСФСР., Главное управление учебных заведений.-1967.- 10 с.
75. Орлов А.А. Проблемы университетской подготовки учителя // Педагогика.-1998.№8.-С.19.
76. Основные перемены в сестринском деле : Лемон. / Учебные материалы по сестринскому делу. ВОЗ Европейское региональное бюро.-1996.- 76с.
77. Педагогическая подготовка преподавателей медицинских факультетов / Хроника ВОЗ / Под редакцией Thomson O.B.-1973.т.27.№5.-С.204-210.
78. Педагогический менеджмент и прогрессивные технологии в образовании. / Сборник материалов VII Международной научно-методической конференции.-Пенза., 2000.-138 с.
79. Педагогический менеджмент и прогрессивные технологии в образовании. // Сборник материалов VIII Международной научно-методической конференции.Часть1.-Пенза.,2001.-121 с.
80. Петрусевич Л.,Шабарова М. Педагогические условия активизации профессионального обучения // Специалист.- 2000. №8 – с.19 –21.
81. Подготовка и повышение квалификации медицинских кадров. Кадровый потенциал системы здравоохранения Российской Федерации -М.:МЗ РФ. – 2001.- 33 с.
82. Подготовка, повышение квалификации и аттестация научных и педагогических кадров: проблемы и направления развития / Сборник докладов Международного семинара учёных и специалистов 11-16 июля 1990 г. – М.,1991.- 216с.
83. Проблемы качества образования: Материалы XI Всероссийской научно-методической конференции. - Москва, Уфа.,2001.- 46с.
84. Психолого-педагогические исследования организации и оптимизации обучения в медицинском вузе / Сборник научных трудов Московского медицинского института им. И.М. Сеченова. / Под редакцией Сыченкова И.А.- М.-1980 - 218с.
85. Рогова Л.С. Повышение квалификации среднего медицинского персонала // Медицинская помощь.-1996.-С.31-33.
86. Симотко И.А. Развитие среднего медицинского образования в республике Беларусь // Медицинская помощь.-1998.№1.-С.51-53.
87. Станкин М.И. Профессиональные способности педагога. Акмеология воспитания и обучения.-М.,1998.- 363с.

88. Султанова Г.А. Методические рекомендации по подготовке и проведению аттестации преподавателей и руководящих работников медучилищ.- Ташкент.,1986.-14с.
89. Тарасов В.В. Региональная система непрерывного педагогического образования как объект педагогического управления // Информационный бюллетень. Проблемы непрерывного образования: педагогические кадры. - СПб., Новгород, Псков.-1996.№2.-С.18-20.
90. Творогова Н.Д. Медицинская педагогика // Медицинская помощь.-1998.- с.21-24
91. Чернышенко Т.И. Система подготовки медицинских сестёр в Канаде // Медицина Украины.-1995.,№1.-С.15-17
92. A guide to curriculum review for basic nursing education.- Geneva, World Health Organization, 1985.- 32p.
93. Berman R., Nursing research for Nursing practice. An international perspectives. Chapman and Hall. New York,1990.-210 p.
94. Burke L.M. Teachers of nursing--presenting a new model of practice.// J.Nurs. Manag. – 1997, Sep. – Vol.5, №5. – P.295-300.
95. Burrows D.E. The nurse teacher's role in the promotion of reflective practice // Nurse. Educ. Today. – 1995. Oct.- Vol. 5.№ 5.- P. 346-350.
96. Callery P. Training and education: an analysis of quality assurance in teaching and nursing education // Nurse Educ. Today.-2000.-№20.- P.373-380.
97. Camiah S. The changing role and work of British nurse tutors: a study within two demonstration Project 2000 districts // J. Adv.Nurs. – 1996, Feb.-Vol.23,№2. - P.396-407.
98. Carlisle C., Kirk S., Luker K.A. The changes in the role of the nurse teacher following the formation of links with higher education // J. Adv. Nurs. – 1996, Oct.- Vol.24,№4.- P.762-770.
99. Catalano J.C. A survey of educators' activities to empower nurses for practice // Nurs. Outlook. – 1994. Jul-Aug. - Vol.42 №4 – P.182-187.
100. Clifford-C. The role of nurse teachers in the empowerment of nurses through research // Nurse. Educ.Today. – 1993, Feb.- Vol.13,№1.- P. 47-54.
101. Clifford C. Nurse Teachers and research // Nurse. Educ. Today.-1997, Apr.- Vol.7,№2.- P.115-120.
102. Crotty-M. Clinical role activities of nurse teachers in Project 2000 programmes // J. Adv. Nurs.- 1993, Mar.- Vol.18,№3.- P. 460-464.
103. Crotty M. Nurse teachers: management and administrative role.// Sr. Nurse. – 1993, May-Jun.- Vol. 13, № 3.- P.42- 45.

104. Davies S., White E., Riley E., Twinn S. How can nurse teachers be more effective in practice settings? // Nurse. Educ.Today. – 1996. Feb.-Vol.16.№1.- P.19-27.
105. Jones J.A. A study of nurse tutors' conceptualization of their ward teaching role // J. Adv. Nurs.- 1985,Jul.- Vol.10,№4.- P. 349-360.
106. Lanara V. Nursing education in the 21 st century. Proceedings of a symposium. Brussel, Commission of the European communities, 1989 (EUR 12040).
107. Leino Kilpi H., Tuomaala U.Nursing education strides in Finland // Int. Nurs.Rev.- 1990, Mar-Apr.- Vol. 37, № 2.- 244-246.
108. Leino Kilpi H. Self-reflection in nursing teacher education // J. Adv. Nurs. – 1990, Feb.- Vol.15,№2.- P.192-195.
109. Love C.How nurse teachers keep up-to-date: their methods and practices // Nurse. Educ. Today. – 1996, Aug.- Vol.16.№4. – P.287-295.
110. Neary-M. Teacher preparation into the 21st century // Sr.Nurse. –1993, May-Jun.- Vol.13, №3. – P.32-35, 39.
111. Page G.G. , Foley R.P., Pochyly D.F. A survey of interests in teacher training of health science faculty. Interests in teacher training // Br.J.Med.Educ. –1975, Sep.- Vol.9,№3.
112. Mikkonen K, Tuomikoski A-M, Sjögren T, Koivula M, Koskimäki M, Lähteenmäki M-L, MäkiHakola H, Wallin O, Sormunen M, Saaranen T, Koskinen C, Koskinen M, Salminen L, Holopainen A & Kääriäinen M. 2020. Development and testing of an instrument (HeSoEduCo) for health and social care educators' competence in professional education. Nurse Education Today 84, 104239.
113. Nejad FM, Asadizaker M, Baraz S & Malehi AS. 2018. Investigation of Nursing Student Satisfaction with the First Clinical Education Experience in Universities of Medical Sciences in Iran. Journal of Medicine and Life 12(1), 75–82.
114. Nokelainen A, Kuivanen H, Koskimäki M, Lähteenmäki M-L, Mäki-Hakola H, Wallin O, Sjögren T, Mikkonen K, Kääriäinen M, Koskinen C, Saaranen T, Sormunen M, Salminen L & Koivula M. 2019. Täydennyskoulutustarpeet ja täydennyskoulutuksen merkitys uransa alussa olevien sosiaali-, terveyst- ja kuntoutusalan ammattikorkeakouluopettajien osaamiselle. Hoitotiede 31(4), 231–245.
115. Nugent KE, Bradshaw MJ & Kito N. 1999. Teacher Self-Efficacy in New Nurse Educators. Journal of Professional Nursing 15(4), 229–237. Numminen O, Leino-Kilpi H, van der Arend A & Katajisto J. 2011. Comparison of nurse educators' and nursing students' descriptions of teaching codes of ethics. Nursing Ethics 18(5), 710–724.
116. Numminen OH, Leino-Kilpi H, van der Arend A & Katajisto J. 2010. Nurse educators' teaching of codes of ethics. Nurse Education Today 30(2), 124–131.

117. Аверин, А.В. Сестринское дело в Канаде / А.В. Аверин, Н.В. Туркина // Мед.помощь. 2006. - №1. - С. 37 - 39.
118. Алексеева, О.Д. Роль руководителя сестринской службы в создании «мотивационной» среды учреждения / О.Д. Алексеева, А.В. Соловьева // Медицинская сестра. №4. - 2008. - С. 37 - 39.
119. Анохина, Ю.В. Актуальные вопросы и проблемы стандартизации сестринских технологий в Российской Федерации // Гл.мед.сестра. — 2005. - №9. С.25-34.
120. Греков И.Г. Исследование мнения пациентов о профессиональной деятельности медицинской сестры / И.Г. Греков // Мед. помощь. 1999. -№6. - С. 31-32.
121. Греков И.Г. Деятельность медицинской сестры по организационному и манипуляционно техническому обеспечению сестринского процесса в многопрофильной больнице: Автореф. дисс. . канд. мед наук: 14.00.33. - Рязань, 1999.-22с.
122. Государственная программа развития сестринского дела в России // Мед. помощь. 1999. - №2. - С. 3-8.
123. Антипова, И.Н. Обоснование и опыт создания учебно-методического кабинета по сестринскому делу в ведомственной поликлинике / И.Н. Антипова, Л.Н. Левина, Н.А. Марьяшина // Гл.мед.сестра. №12. -2007.-С. 117-126.
124. Багненко, С.Ф. Расчет нагрузки на средний и младший медицинский персонал при оказании экстренной медицинской помощи / С.Ф. Багненко, В.В. Архипов, В.М. Шипова // Гл.мед.сестра. 2003. -№2. - С. 55-62
125. Бахтина, И.С. Новые направления в совершенствовании непрерывного медицинского образования/ И.С. Бахтина // Сестринское дело. №4. -2006.-С. 11-16.
126. Биоэтика: принципы, правила, проблемы. Под редакцией Юдина Б.Г. — М.: Эдиториал УРСС. 1998. С. 239.
127. Бирлюкова, В.М. Дополнительное профессиональное образование специалистов со средним медицинским образованием //Материалы II Всероссийского съезда средних медицинских работников. М., 2004.
128. Бражников, А.Ю. Изменения в сестринском образовании в европейском союзе / А.Ю. Бражников, Н.Н: Камынина // Медицинская сестра. -№3. 2007. - С. 34 - 37.
129. Брескина, Т.Н. Современные принципы экспертизы качества медицинской помощи //Вопросы экспертизы и качества медицинской помощи. — 2007.-№3,- С.4-12.
130. Feiman-Nemser, S., & Floden, R. (1986). The cultures of teaching. In M.

- Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (pp. 505–526).
131. Hamachek, D. (1999). Effective teachers: What they do, how they do it, and the importance of self-knowledge. In R. P. Lipka & T. M. Brinthaupt (Eds.), *The role of self in teacher development* (pp. 189–224).
  132. Korthagen, F.A.J. (2004). In search of the essence of a good teacher: Towards a more holistic approach in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 20(1), 77–97.
  133. Mayes, C. (2001). A transpersonal model for teacher reflectivity. *Journal of Curriculum Studies*, 33(4), 477–493.
  134. Shavelson, R.J., & Stern, P. (1981). Research on teachers' pedagogical thoughts, judgements, decisions, and behavior. *Review of Educational Research*, 51, 455–498.
  135. Smith, P.J. (2003). Workplace learning and flexible delivery. *Review of Educational Research*, 73(1), 53–88.
  136. Tickle, L. (1999). Teacher self-appraisal and appraisal of self. In R. P. Lipka & T. M. Brinthaupt (Eds.), *The role of self in teacher development* (pp. 121–141).
  137. Wubbels, T. (1992). *Leraren tellen [Teachers count]* (Inaugural lecture). Utrecht: Utrecht University.
  138. Yinger, R.J. (1986). Examining thought in action: A theoretical and methodological critique of research on interactive teaching. *Teaching and Teacher Education*, 2(3), 263–282.
  139. Nye, B., Konstantopoulos, S., and Hedges, L.V. (2004). How large are teacher effects? (PDF). *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 26(3), 237-257.
  140. Pink, Daniel H. (2009) *Drive: The surprising truth about what motivates us*. Riverhead Books, New York, New York.
  141. Rice, J.K. (2001). Fiscal implications of new directions in teacher professional development. *School Business Affairs*, 67 (4), 19-24.
  142. Ronfeldt, M., Farmer, S. O., McQueen, K., & Grissom, J. A. (2015). Teacher collaboration in instructional teams and student achievement. *American Educational Research Journal*, 52(3), 475-514.
  143. Vescio, V., Ross, D., and Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80-91.
  144. Truesdale, W. T. (2003). The implementation of peer coaching on the transferability of staff development to classroom practice in two selected Chicago public elementary schools. *Dissertation Abstracts International*, 64 (11), 3923.

ҚОСЫМША

«АСТАНА МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТИ» КеАҚ Локальды Биоэтикалық комитет

Решение ЛКБ НАО МУА №3

Заседание №4

Дата (Д/М/Г) 29.04.2022 г.

Название протокола: Профессор-оқытушылар құрамының құзыреттілігін арттыру арқылы Қазақстанда мейіргер ісін зерттеу.					
Основной исследователь:		Мамырбекова Мақпал Бауыржанқызы Руководитель: Салтабаева Улбосын Шералиевна, PhD, ассоц.профессор			
Институт:		НАО «Медицинский университет Астана»			
Рассмотренные элементы		Приложены√		Не приложены	
Повторное рассмотрение да√ нет		Дата предыдущего рассмотрения:			
Решение:		Разрешено (Р)		Разрешено с рекомендациями (Рек) √	
		Повторная заявка (ПЗ)		Не разрешено (НР)	
№.	Голосование членов ЛЭК	решение			
		Р	Рек	ПЗ	НР
1	Рахметова Венера Саметовна		√		
2	Камалбекова Гульнара Маратовна		√		
3	Аканов Амангали Балтабекович		√		
4	Хамчиев Курейш Мавлович		√		
5	Базарова Анна Викентьевна				
6	Дербисалина Гульмира Аждадиновна		√		
7	Мусина Айман Аяшевна		√		
8	Жусупова Гульнара Даригеровна		√		
9	Макалкина Лариса Геннадьевна				
10	Тургамбаева Асия Кайрбаевна		√		
11	Тулешова Гульнара Турехановна				
12	Изтаев Ергали Утебаевич				

Примечание: Р - Разрешено; Рек – Разрешено с рекомендациями; ПЗ – Повторная заявка; НР – Не разрешено

Обсуждение:

Были рассмотрены документы исследования на предмет этической совместимости, представленные на рассмотрение Локального Биоэтического комитета. При анализе документов исследования члены ЛКБ пришли к выводу: рекомендуется в протоколе исследования расписать подробно, каким образом ИПС будут повышать квалификацию ИПС.

Принятое решение:

Одобрить проведение исследования с рекомендацией внести в рабочий порядок изменения и дополнения в материалы исследования.

_____
Председатель ЛКБ НАО МУА
д.м.н., проф. Рахметова В.С.

_____
Секретарь ЛКБ НАО МУА
МРН Саусакова С.Б.

ҚОСЫМША Ә

ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫЛАР ҚҰРАМЫНА АРНАЛҒАН САУАЛНАМА

Құрметті мейіргер ісі кафедрасының профессор - оқытушылар құрамы!
Сізден уақыт бөліп, сауалнаманың барлық сұрақтарына жауап беруіңізді сұраймыз. Шынайы және нақты жауаптарыңыз үшін Сізге алғыс айтамыз. Біз профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру арқылы мейіргер ісін жетілдіруге жол табуға ұмтыламыз. Сіздің пікіріңіз біз үшін өте маңызды!

Сауалнаманың негізгі мақсаты елдегі медициналық университеттердің профессорлық-оқытушылық құрамының құзыреттілігін арттыру арқылы мейіргер ісінің дамуын бағалау болып табылады.

Біз алған нәтижелер егжей-тегжейлі талданатын болады. Олар «Профессор-оқытушылар құрамының құзыреттілігін арттыру жолымен Қазақстандағы мейіргер ісін зерттеу» тақырыбындағы диссертациялық жұмыс шеңберінде пайдаланылатын болады. Бұл зерттеу мейіргер ісі оқытушыларының құзыреттілік деңгейін бағалауға және мейіргер ісін дамыту мәселелерінде олардың кәсіби дағдыларының деңгейіне объективті баға алуға мүмкіндік береді.

Сіздің берген ақпаратыңыз қатаң құпиялылық жағдайында сақталады. Сіздің атыңыз да, білім беру мекемеңіздің атауы да осы зерттеу құжаттарында қолданылмайды.

Сіздің зерттеуге қатысуыңыз толығымен ерікті және сіз әрқашан біздің сұрақтарымызға жауап беруден бас тарта аласыз.

ПАСПОРТТЫҚ БӨЛІМ

1. Жынысы:

еркек

әйел

2. Жасы:

30-ға дейін

40-қа дейін

50-ге дейін

+ 50

3. Оқытушы:

ЖОО-ның оқытушысы

медициналық колледждің оқытушысы

4. Аталған ЖОО-дағы (колледждегі) жұмыс өтіліңіз (стаж):

5 жылға дейін

5-10

11-15

16-20

> 20 жыл

5. Сіздің лауазымыңыз:

профессор

доцент

- аға оқытушы
  - оқытушы
  - ассистент
6. Сіздің ғылыми дәрежеңіз:
- ғылым докторы
  - ғылым кандидаты
  - ғылыми дәреже жоқ

АРНАЙЫ БӨЛІМ (БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ БОЙЫНША)

(Әр сұрақты оқып шығыңыз және өз жауабыңызды таңдаңыз)

1. Сізді осы медициналық университетте немесе колледжде жұмыс істеу несімен қызықтырады?
  - жоғары беделімен
  - жақсы еңбек жағдайымен
  - ғылыммен айналысу және өз еңбектерін жариялау мүмкіндігімен
  - оқытушы ретінде кәсіби өсу мүмкіндігі, оқудан тыс қызықты жұмыс (ашық сабақтар, конференциялар және т. б.);
  - ұжымдағы жақсы моральдық-психологиялық қарым-қатынаспен
  - басқа
2. Сіздің ойыңызша, университеттің (колледждің) заманауи оқытушысы қандай құзыреттерге ие болуы керек?
  - коммуникациялық-сөйлеу
  - ақпараттық (ақпаратты іздеу және талдау)
  - акмеологиялық (өзін-өзі дамыту, өзін-өзі оқыту технологияларын меңгеру)
  - ұйымдастырушылық-басқарушылық
  - ғылыми-кәсіптік
  - әдістемелік
3. Сіз өзіңіздің кәсіптік біліктілігіңізді қаншалықты жиі көтердіңіз (соңғы 5 жыл ішінде)?
  - 1 рет
  - 3 рет
  - 3 реттен артық
  - біліктілігімді арттырмадым
4. Сізге жеке кәсіптік біліктіліктіңізді арттырғыңыз келе ме?
  - иә
  - жоқ
  - жауап беру қиын
5. Сіздің ойыңызша, біліктілікті арттыру курстарын өткізудің қандай нысандары оқытушылар үшін неғұрлым өзекті?
  - күндізгі
  - сырттай
  - қашықтықтан технологияларды қолдану арқылы
6. Біліктілікті арттыру курстарынан өту туралы шешім қабылдай отырып, сіз бірінші кезекте не нәрсеге назар аударасыз?
  - курстардың тақырыптары
  - оқытушының кәсіби дайындығы

- o оқу нысаны (күндізгі, сырттай)
  - o курстардың бағасы
7. Қосымша білім мен дағдыларды алу үшін қандай іс-шараларға қатысасыз?
- o біліктілікті арттыру курстары
  - o тағылымдамалар
  - o тренингтер мен семинарлар
  - o мастер-кластар
  - o конференциялар
8. Біліктілікті арттыру курстарынан өтуді қаласаңыз, төменде көрсетілген қандай мәселелермен бетпе-бет келгендігіңізді көрсетіңіз?
- o курстарды өткізудің ыңғайсыз уақыты
  - o басшылық курстарға жібермеді
  - o курстардың тақырыптары менің кәсіби қызығушылықтарыма сәйкес келмеді
  - o курстарға баруға материалдық мүмкіндік болмады
9. Сіздің ойыңызша, оқу процесінің қандай мәселелері бірінші кезекте шешуді қажет етеді?
- o оқу-әдістемелік әдебиеттің жетіспеушілігі
  - o қазіргі заманғы жабдықтармен нашар жабықталуы
  - o оқу пәндерінің студенттері, оқытушылар үшін таңдау мүмкіндігінің болмауы
  - o ыңғайсыз оқу кестесі
  - o ғылыми зерттеулердің төмен деңгейі
  - o басқа
10. Оқытушының көзқарасы бойынша оқу процесін және оқытушылардың кәсіби қызметін жетілдіру үшін не істеу керек? (жазыңыз)
11. Сіздің ойыңызша, оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына және білім беру процесінің сапасын арттыруға деген қызығушылығын қалай арттыруға болады?
(жазыңыз)
12. Сіздің ойыңызша, біліктілікті арттырудың қандай әдістері профессор-оқытушылар құрамы үшін өзекті?
(жазыңыз)

**Сауалнамаға қатысқаныңыз үшін Сізге алғысымызды білдіреміз!
Сіздің жауаптарыңыз мейіргер ісі кафедрасының профессорлық-оқытушылық құрамының біліктілігін арттыруда көмегін беретін болады.**

ҚОСЫМША Б

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН

**АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚПЕН ҚОРҒАЛАТЫН ОБЪЕКТІЛЕРГЕ ҚҰҚЫҚТАРДЫҢ
МЕМЛЕКЕТТІК ТІЗІЛІМГЕ МӘЛІМЕТТЕРДІ ЕНГІЗУ ТУРАЛЫ**

КУӘЛІК

2023 жылғы «23» мамыр № 36081

Автордың (лардың) жөні, аты, әкесінің аты (егер ол жеке басын куәландыратын құжатта көрсетілсе):
МАМЫРБЕКОВА МАҚПАЛ БАУЫРЖАНҚЫЗЫ, Жаксылыкова Гульнар Адильхановна

Авторлық құқық объектісі: **ғылыми туынды**

Объектінің атауы: **Профессор-оқытушылар құрамының күзреттілігінің артуының мейіргер ісінің дамуына әсерін зерттеу**

Объектіні жасаған күні: **09.01.2023**

Құжат түпнұсқарығын <http://www.kazpatent.kz/ru> сайтының
"Авторлық құқық" бөлімінде тексеруге болады <https://copyright.kazpatent.kz>

Подлинность документа возможно проверить на сайте kazpatent.kz
в разделе «Авторское право» <https://copyright.kazpatent.kz>

ЭЦҚ қол қойылды

Е. Оспанов

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН

СВИДЕТЕЛЬСТВО

О ВНЕСЕНИИ СВЕДЕНИЙ В ГОСУДАРСТВЕННЫЙ РЕЕСТР
ПРАВ НА ОБЪЕКТЫ, ОХРАНЯЕМЫЕ АВТОРСКИМ ПРАВОМ

№ 36081 от «23» мая 2023 года

Фамилия, имя, отчество, (если оно указано в документе, удостоверяющем личность) автора (ов):
МАМЫРБЕКОВА МАҚПАЛ БАУЫРЖАНҚЫЗЫ, Жаксылыкова Гульнар Адильхановна

Вид объекта авторского права: произведение науки

Название объекта: Профессор-оқытушылар құрамының күзреттілігінің артуының мейіргер ісінің дамуына әсерін зерттеу

Дата создания объекта: 09.01.2023

Құжат тұңғысқалығын <http://www.kazpatent.kz/ru> сайтының
"Авторлық құқық" бөлімінде тексеруге болады. <https://copyright.kazpatent.kz>

Подлинность документа возможно проверить на сайте kazpatent.kz
в разделе «Авторское право» <https://copyright.kazpatent.kz>

Подписано ЭЦП

Е. Оспанов

Мейіргер ісін жетілдіру орталығына қош келдіңіздер!

Жыл сайын, 12 мамырда, Флоренс Наятингейлдің дүниеге келуімен сәйкес келетін, біз бүкіл әлемдегі мейіргерлерді біздің қоғамдағы маңызды әсері мен үлгілі ролі үшін еске алып атап өтеміз.

Өткен жылы Флоренс Наятингейлдің 200 жылдығына орай Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы 2020 жылды «Халықаралық мейіргерлер мен акушерлер жылы» деп белгіледі. Олар сол жылы пандемия әлемді шарпып кетеді деп ойлаған емес! Бұл іс-шаралардың жақындасуы мейіргерлердің пациенттерге қамқорлық жасаудағы, отбасыларды жұбатудағы және қоғамның денсаулығын қорғаудағы маңызды ролін еске салады.

Уақыт мейіргерлердің білім беру, зерттеу салаларына, ең бастысы, пациенттерге

көмекке үлес қосқан негізгі ролін белгілеп, дәлелдеді, өйткені біз жалғасып жатқан әлемдік пандемияның зиянды

Қазақстандағы мейіргерлік зерттеулер

Халықаралық
мейірбикелік
зерттеулердің
басымдықтары

Мейіргерлік білім
берудегі зерттеулер

Мейіргерлік зерттеу
желілері

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕЙІРГЕРЛІК ЗЕРТТЕУЛЕР

Соңғы жылдары мейіргер ісіндегі зерттеулерді Қазақстандағы медициналық жоғары оқу орындарында, негізінен, мейіргер ісі бойынша магистратура студенттері жүргізуде. Болашақта мейіргер ісіндегі зерттеулердің бағыттарын ұлттық және институционалды деңгейде жүйелеп, басымдыққа ие болу маңызды. Сонымен қатар, емханалар мен ауруханаларда мейіргер ісіндегі зерттеулерді көбірек жүргізу қажет

«Қазақстандағы мейіргер ісі бойынша зерттеу тақырыптары бойынша ұсыныстар» 2019 жылы Delphi зерттеуін қолдану арқылы анықталды -> [PDF](#). Барлығы 168 қазақстандық денсаулық сақтау мамандары сауалнамаларға жауап берді, олардың жартысы мейіргер ісінің әртүрлі салаларынан. Зерттеулер негізінде мейіргер ісіндегі зерттеулердің ең маңызды және өзекті үш бағыты анықталды:

1. Төтенше және жедел жәрдемдегі мейіргер ісі
2. пен жүрек жеткіліксізді кезіндегі мейіргерлік күтім
3. Онкологиядағы мейіргер ісі
4. Мейіргер ісінің сапасын жақсарту